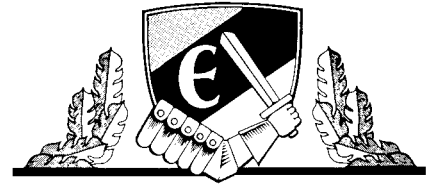

VÕITLEJA

Nr. 1 (503) 61. aastakäik

ÜLEMAAILMNE EESTI SÕJAMEESTE JA VABADUSVÕITLJATE HÄÄLEKANDJA

aprill/veebruar/märts 2013

Paul Maitla 100

Paul Maitla tütar Kai Tartus Peetri kirikus isa mälestustahvli all.

Lugemissoovitus: Kaks uut raamatut Paul Maitlast.

27. märtsil möödus 100 aastat rüütliristikavaler Paul Maitla sünnist. Seda tähistati Eestis kahe raamatu ilmumisega, konverentsi ja raamatuesitlusega. Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitluse Keskuse poolt paigaldati mälestusplaat Paul Maitla kodukirikusse, Tartu Peetri kirikusse. Paul Maitla sümbolne haud Tallinna Metsakalmistul külvati lilledega üle ja ELSK pani sõjasangarile sinna kauni küünlaterna. Mälestusplaadi pühitsemistalitusel Tartus teenis koguduse õpetaja Ants Tooming, kätte mälestusplaadilt eemaldasid Paul Maitla Tallinnas elav tütar Kai Maitla ja noorim avamisel viibinu. Laulis koguduse koor. Paul Maitla käis Tartu Peetri koguduses leeris 1932. aastal. "Mis oli siis see, mis tegi selle noore ohvitseri erandlikuks?" küsib üks paljudest Paul Maitla auks tehtud internetilehekülgedest. Vastus on samas: "Kõik Paul Maitlas oli ehtne - armastus, uhkus, vihkamine, julgus, distsipliininoe, optimism ... Ta ei teeselnud uhkust, vaid oli uhke, ei näidelnud julgust, vaid oli julge ... Maailmas, kus valitseb teesklus, tekitab aga iga ehtsus iseenesest austust. Ka nende juures, kes seda omadust endas ise ei kannu. Ehtsust austatakse. Ehtsus on väärtus. Iseeneslikult austust loov. Veelgi enam - ehtsus nakatab. Maitla julgus, armastus, uhkus, vihkamine, optimism ... sai paljude julguseks, armastuseks, uhkuseks, vihkamiseks ja optimismiks."

"Võitleja" ei hakka tegema ülevaadet Paul Maitla lühikesest elukäigust. Me teame seda ja me saame sellest lugeda ka ilmunud raamatutest. Paul Maitla päevikutele tugineval väiksemal raamatul on autoreid kolm: Kai Maitla, Andri Ollema ja Leo Tammiksaar. See raamat ilmus Paul Maitla 100-aasta juubelikonverentsiks, mida peeti Tallinnas, Eesti Rahvusraamatukogus. Teine, Heino Prunsveldi koostatud suur, albumi mõõtu teos ilmus müügile nädal hiljem. Mainima peab ühe raamatu selget üleolekut teisest kaalult, formaadilt ja paberi kvaliteedilt - see on tehtud kirjastuse poolt, teine aga autorite endi piiratud vahenditega. Nii on suurem raamat visuaalselt põnevam lehitseda, kuid kahte samateemalist raamatut võrreldes hakkab silma erinevusi ja vasturääkivusi, ka mõningaid vigu, mis paneb imestama, miks autorid varem, enne raamatute ilmumist koostööd teha ei võinud. Olgu mõned neist kohtadest järgnevalt mainitud:

1) Prunsv. lk. 58 - 1.8.1938: Ülendatakse lipniku aukraadi. Samas raamatus lk. 352 ja 358 on nimetatud leitnandiks ülendamise kuupäevaks 1.9.1937. Üks kahest mainitud kuupäevast peab olema ekslik, kuna raamatus mainitud järjekorras ei saa ülendamine toimuda. M./O./T. raamatus lk. 7 ja 8 on Maitla lipnikuks ülendamine kuupäevaks antud 1.9.1937.

2) Prunsv. lk. 71 mainib Hugo Rästi - peaks aga olema Hudo Räst, hilisem Eesti Vabadusvõitlejate Liidu esimene esimees (kodumaal).

3) Prunsv. lk. 83 väidet. et 18.11.1942 asus P. Maitla teenima Tartu Põhiüksusesse/Estnische Schutzmann Abteilung Dorpat/Schutzmannschafts-Front Bt. 37, mis formeeritud 8.1941 Tartus, patül maj. V. Bergmann ja üks kompüüdist kpt. S. Maripuu ning hilisemad patüülid VR kavaler maj. Ferdinand Kurg, maj. K. Lindpere, maj. K. Saimre, Hptm. P. Suude ja Oberltn. F. Tamme. Hr. Prunsvelti kirjutust jääb mulje, nagu oleks Tartus asunud Eesti Põhiüksuse ja Tartu Eesti Julgestusüksuse (sks. keelse nimetusega Estnische Sicherungs Abteilung Dorpat, hilisem Estnische Schutzmannschafts Front Bataillon 37) näol tegu ühe ja sama üksusega. Tegelik-

Olla eestlased edasi!

Meie, eesti sõdurite peamine mõte oli vähemalt püüda teha kõik, et vaenlane tagasi ei tuleks. Me olime vabatahtlikud ja panime oma au mängu. Minul oli sõjas kaitseingel, sest kaks korda on mind müüri äärde viidud mahalaskmiseks, aga olen pääsenud.

"Võitlejat" olen lugenud üsna algusest peale, kohe kui Venemaalt tagasi jõudsin. Postiga ta mulle tuli, väga palju lehti läks kaduma, sest postiühendus oli räbal. Kui mina olin Eestis viletsas olukorras, siis aitasid mind mu relvavennad vabast maailmast. Minu lapselapselapse Mari Süda kirjutatud raamat minust sai hiljuti ilmuda samuti tänu toetusele Kanadast. Mu sõbrad välismaal ütlevad, et Eestil pole õiget valitsust. Mis minul lisada: mitmekordsetele ettepanekutele vaatamata ei ole ükski president minu sõjalisi teeneid millekski pidanud. Lennart Meri andis Eesti Kaitseväge erukapteni ausatme, teistel pole aga mingit julgust olnud. Luurele ei läheks ma neist kellegagi. Minu peale vaatavad meie võimukandjad vilutu. Aga kõige tublim meist neljast rüütliristikandjast, Rebane, on sattunud päris põlu alla...

Mina ei ole ka ise väga aktiivne olnud, mis ma, vana mees, torgin ennast sinna, kuhu pole vaja. Olen ennast kümme korda välja vihastanud, aga see ei tähenda ju midagi, targem on hingerahu hoida. Pensioni maksab mulle Saksamaa, Eesti riigi jaoks pole ma keegi...

Ehk tulevad kunagi tulevikus uued mehed etteotsa, siis ehk hakatakse tunnustama, et meie võitlesime Teises Vabadussõjas Eesti riigi iseseisvuse taastamise eest, kuid praegu ei ole küll veel mitte ühtegi niisugust silmapiiril, kes annaks lootust või usku, et ta võiks olla uus ja parem... Riigi iseolemise vist ei tasu rääkida... Häbi on.

"Võitleja" viimastele lugejatele soovin ikka kõige paremat ja olla eestlased edasi. Ehk jõuame kunagi ka tõeliselt iseseisva Eesti riigini.

Harald Nugiseks, rüütliristikavaler

Harald Nugiseks

ELSK paigaldas Paul Maitla sümbolsele hauale Tallinna Metsakalmistul kauni küünlaterni.

kuses oli tegu kahe täiesti erineva ja iseseisva üksusega, millest esimeses alustas Paul Maitla oma sõjaväelist karjääri saksa sõjaväes, teises aga pole ta päevagi teeninud. Hr. Prunsvelti poolt loetletud pataljoniülemad on 37. pataljoni ülemad, v. a. Ferdinand Kurg. On üsna kindel, et Ferdinand Kure nimelist Vabadusristi kavaleri ega sellenimelist pataljoniülemat ega ohvitseri pole kunagi eksisteerinud. Paul Maitla teenistuskäigust politseiüksustes on üsna täpne ülevaade M./O./T. raamatus lk. 8.

4) Prunsv. lk. 86 on kirjas et P. M. on 10.10.42 ühendatud üleleitnandiks. Samas raamatus lk. 153 ära toodud Augsburgi kirjas on Augsburgi märkinud selleks kuupäevaks 1.9.42.

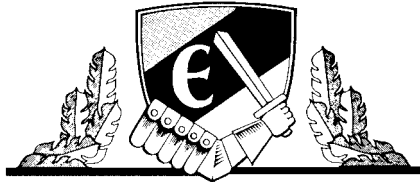
5) Prunsv. lk. 98 - Maitla juurde tuleb ta endise 37. Pataljoni adjutant leitn. Kristjan Pett. Maitla pole aga kunagi teeninud 37. Pataljonis ja seal pole ka teeninud leitn. Pett, samuti pole Hr. Kristan Pett mitte kunagi teeninud mitte ühegi teise üksuse adjutandi ametikohal.

6) Prunsv. lk. 109 - 23.4.43 määratakse P. Maitla 2. rügemendi 3. kp. ülemaks. 4.1943 oli Legion aga alles üherügemendiline, st. 2. Rügementi polnud veel olemas...

7) Prunsv. lk. 120 on Maitlaga fotol olevat meest nimetanud Edgar Kilgiks, M./O./T. raamatus lk. 39 on sama meest nimetatud Vankeriks. Kumba ohvitseriga siis on tegu? Kes teaks?

8) Prunsv. lk. 117 on kirjas, et 22.8. sõideti täitma ülesannet ning lk. 121, et pärast 7-päevast kolamist ollakse 24.8. Heidelaagris tagasi. 22. - 24. teeb siiski vaid 2 päeva...

(järg lk 3)

Ülemaailmne eesti sõjameeste ja vabadusvõitlejate häälekandja

„VÕITLEJA“

Väljaandja: Sihtasutus „Võitleja“

Peatoimetaja: J. Kressa, Uus 16, Viljandi 71007, Eesti.
Tel.: mobiil (372) 5228141, e-post: jaanikakressa@yahoo.de

Tegevtoimetaja: E. Lindaja, 47 Fielding Cres., Hamilton ON L8V 2P3, Canada.
Tel.: (905) 383-0038, faks: (905) 383-0038, mobiiltel.: (905) 730-3375.

Toimetuse liige: Marju Toom, J.Sütiste tee 9 - 60, 13 419 Tallinn, Eesti
Tel.: mobiil (372) 56654016, e-post: marjutoom@hotmail.com

Majandusjuht I. Tamm. Ajaleht „Võitleja“ postiaadress: 958 Broadview Avenue, Toronto ON M4K 2R6, Canada. Rahatšekid saata „Võitleja“ nimele.
Majandusjuhi aadress: 55 Rainbow Drive, Woodbridge ON L4L 2K3, Canada.
Tel.: (905) 850-5599, e-post: ilortamm@rogers.com.

„Võitleja“ esindajad: USA-s: Ylo Anson, Boston Hill Rd., Andover, CT, 06232, USA.
Austraalias: Leo Laanemaa, 19 Fitzgerald Cres., Strathfield South, N.S.W. 2136,
Tel. (02) 9642 4045.

Autori nime või nimetähga varustatud kirjutiste sisu eest vastutavad autorid ise.

„Võitleja“ ilmub neli korda aastas.
Aastatellimine: 25.00 dollarit Kanada rahakursi alusel

“THE COMBATANT”

Published by “Võitleja”, 958 Broadview Avenue, Toronto ON M4K 2R6, Canada

Fax: (905) 383-0038

E-mail: ELindaja@aol.com

„Võitleja“ astub igavikku rahuliku südamega

60 aastat tagasi asutasid eesti sõjamehed oma häälekandja. Esimene „Võitleja“ pandi kokku Heidelbergis ja toimetuse koosseisu kuulusid ka Alfons Rebane ja Harald Rüpalu. Viimane „Võitleja“ sünnib internetiliinil Toronto-Viljandi ja meil on au edasi anda Harald Nugiseks'i tervitus viimastele võitlejatele üle maailma. 60 aastat on pikk aeg, et üks sõja läbi teinud põlvkond oma lehte välja annaks. Eesti sõjamehed on selle aja jooksul oma vabadusvõitlust jätkanud sõnarelvaga ja „Võitleja“ on olnud ikka eeskätt sõjameeste häälekandja.

„Sõdurile on alati ja kõigis võitlustes ning eluvaldustes tähtsamaks teguriks olnud isamaa ja rahvas tema tervikus, kelle au, vabaduse ja heaolu nimel ta on haaranud relva välise surmahädaohu tunnil ja kes on muigega suhtunud sellistesse sisepoliitilistesse tegelastesse, kes oma kitsapiirilistes omapartei huvides on tõmbunud eemale rahvast ja püüelnud saavutada kitsaid omahuvisid,” kirjutas Alfons Rebane 60. aastat tagasi.

Samas esimeses lehes on juttu ka sellest, et möödunud seitsme aasta jooksul (1945-1952) on tehtud meie sõjameestele andeksandamatult palju ülekohut ja seda ka kaasmaalaste poolt, kes on kritiseerinud eesti võitlejate kuuelõiget. Ja sõjamees vastab süüdistajatele, et tähtis pole mitte kuuelõige, vaid vaim, mis võitlust kandis ja mis kannab ka siis, kui tarvis jälle mõni järgmine kuub selga tõmmata. Lehe sulgemise põhjus pole see, et vabadusvõitlus oleks lõppenud, et Eesti oleks täielikult, ka vaimselt ja mentaalsel tasandil vaba. Sulgeme lehe seetõttu, et vabadusvõitlus hakkab lõppema meie sõjameeste jaoks, kes Teises maailmasõjas võitlesid õigel poolel ja astusid relvadega kurjuse vastu. Samal põhjusel on sõjameeste ühinguid suletud paljudes paikades üle ilma – sõjameeste vanem põlvkond on juba lahkunud ja ka kõige nooremad võitlejad on aastate poolest ammu üle kaheksakümne.

Eesti Teises vabadussõjas võidelnud ei jõudnud ära oodata, et poliitikutest tegelased nende võitlust tunnustaksid ja et ükskord lõpetataks irisemine nende kuuelõike üle. Kuid „Vabadussõja Vaim“, mis saadud isadelt, elab edasi pojapoe-gades ja kuigi vanu võitlejaid jääb aasta-aastalt vähemaks, koguneb igal aastal Sinimägedesse suur rahvahulk. Tulevad need, kellele on püha teie võitlus ja kes minevikku ei unusta.

Me täname teid, auväärset vanad võitlejad, mitte ainult teie erakordse vap-ruse eest sõjas, vaid ka selle eeskujuga, mille olete meile jätnud oma aasta-kümnetepikkuse vabadusvõitlusega eksiilis. Me täname teid, et meil on olnud au teid pisutki tundma õppida, et oleme teiega kokku puutunud - Teie ausameelne eestlus ja sirge hoiak on see, millest meie jutustame oma lastelastele, kui viime neid kord Sinimägedesse või paikadesse, kus iganes puhkavad meie sõjamehed.

On paradoksaalne, et „Võitleja“ lõpetab oma ilmumise just nüüd, mil vabas Eestis on „vabadusvõitlus“ saanud äärmiselt uduse, suisa sõjamehi välistava sõ-nastuse. Muigega, millest rääkis Rebane, pöörab „Võitleja“ selja kõigile neile, kes kõrgetel kohtadel parema äraolemise nimel sõnu keerutavad. „Võitleja“ astub igavikku rahuliku südamega: ongi tore, et Harald Nugiseks sai oma kõige kõrge-ma autasu, Eesti Rahva Tänumedali, mitte riigilt, vaid rahvalt. See on sümbool-ne tunnustus kogu vabadusvõitlusele, mis ei hääbu kunagi, vaid hõõgub rahva südamis ikka edasi.

Jaanika Kressa, peatoimetaja

Kallist kaasvõitlejat

Johannes Reinoja't

sündinud 07.12.1919.a. Raplas
surnud 16.05.2012.a. Torontos

mälestavad leinas Vabadusvõitlejate
organisatsioonid ja kaasvõitlejad üle maailma

Mälestame Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse Teeneteristi
ja Kuldeenetemärgi kandjat, meie eluaegset toetajat ja kaastöölist

Ella Ojandu't

sündinud 19.08.1917.a. Narvas
surnud 25.12.2012.a. Long Islandil

“Võitleja”

Kallist kaasvõitlejat

Ilmar Värk'i

sündinud xxxxxxxxxxxx
surnud xxxxxxxxxxxxxxxx

mälestavad leinas Vabadusvõitlejate
organisatsioonid ja kaasvõitlejad üle maailma

Martin Ennuk (19.11.1924 – 6.4.2013)

Nevel, Mehikoorma, Narva, Auvere, Sinimäed, Tartu - kohad, kus viis Sind sõ-jatee. Üksuseks SS-Rgt 45. Me Legion sammub ja kindel on ta rüht, olid ja jäid Sinu lipukirjaks. Sinu isamaa armastus ja tegevus, jäid kuni lõpuni sirgeselgseks. Kui 27.3.2013 külastasime koos Sinuga Metsakalmistul ühe Sinu juhi major Paul Maitla hauakivi, heietasid mõtet, et peatselt sammud igavikuradadele, kus ootab abikaasa ja tuhanded relvavennad, ka Sina. Nii kõlaski ühel jäisel aprillihommikul Sinu maine lahingfanfaar viimast korda ja nüüd oledki seal. Puhka rahu, et ku-nagi naasta!

Langetavad pea relvavennad Eesti Leegioni Sõprade Klubist

In memoriam - Ella Ojandu

Ella-Miralda Ojandu, neiuna Böckler, sündis Narvas 19. augustil 1917 kaupme-he peres. Vene revolutsioonile järgnenud kaoses kannatas piirilinn Narva, sõjatu-les põles Böcklerite kodu ja isa äri, kunagisest lähedast elust, mida vanemad õed mäletasid, ei teadnud väike Ella enam midagi. Pere kolis Aserisse, kus isa alustas kala kauplemisega ja Ella oli talle abiks. Kuigi Ella oli väga õpihimuline, pidi ta jätmata kooli Rakveres pooleli - teda vajati kodus. Saksa vägede saabudes sai Ellast Aseri komandantuuri raamatupidaja ja tõlk. 1944. aasta augustis lahkus ta kodu-maalt saksa sõjalaevaga ja töötas sõja lõpuni erinevates sõjaväehaiglates.

Kui punavägi Saksamaale tungis, algas põgenemine küll jalgsi, autoga ja möö-da raudteed, läbides Baierit, Hessenit ja Alam-Saksimaad. Teekond lõppes Bre-meni lähistel Oldenburgis, kus Ella töötas Sandplazi laagri administratsioonis ja UNRRA-s. Seal tutvus Ella endise Idapataljoni võitleja, Neweklau Eesti Sõjakooli II kursuse lõpetanud Eduard Ojanduga ja 15. mail 1948 nad abiellusid. 1949. aastal emigreerusid Ojandud USA-sse ja alustasid elu Long Islandil. Ella ja Eduard pühendusid koos eestluse teenimisele New Yorgi Eesti Ev. Luteriusu koguduses, Long Islandi Eesti Kodu ja Long Islandi Eesti Võitlejate Ühingu, kus Ella oli vää-riliseks partneriks oma abikaasale, kes 20 aastat juhtis EVÜ-d. 1982. aastal tabas Eduardi insult ja oma viimased kuus eluaastat oli ta osaliselt halvatusena rulltoolis. Jäädes üksi, oli Ella edasi New Yorgi ja Long Islandi Eesti kultuurielu tugisamm. Auliikme tiitliga on Ella Ojandut austanud New Yorgi Eesti Haridusselts ja Long Islandi Eesti Võitlejate Ühing. Ella Ojandu oli New Yorgi Eesti Abistamiskomitee Long Islandi piirkonna esindaja, Long Islandi Eesti Kodu sekretär ja Long Islan-di EVÜ laekur, täites ürituste korraldamisel perenaise kohustusi. Samasuguse ar-mastuse ja pühendumusega, nagu Ella kandis hoolt oma koduaia eest, hooldas ta aastakümnete vältel ka mälestussamba väljakut ja istutas lilli oma aatekaaslaste, Eesti Teises Vabadussõjas langenud eesti sõjameeste mälestuseks Eesti Kodu püs-titatud mälestussamba väljakule. Kui kodumaa vabanes, toetas Ella Vana-Vaivara kalmistu mälestusmüüri rajamist ja pani sinna mälestusplaadi oma Tartu kaitsmi-sel langenud vennale Martin Böcklerile. Ella Ojandu kutsuti igavikku 96. eluaasta jõuluööl 2012. aastal oma kodu ja sängitati 28. detsembril Kensico surnuaeda kalli Eduardi kõrvale.

„Võitleja“ mälestab siinkohal kõiki hiljuti lahkunud aatekaaslast ja relvavendi, kel-le nekrolooge me enam ei jõua ega oska kirjutada...

Kolonelleitnant Ülo Tamre 90

Ülo Tamre sündis Tallinnas, 6. septembril 1922.a. raudteelase pojana. Ta oli noorkotkas ja õppur kaitseleitlane. Alg ja keskhariduse sai ta Eestis. Kuuludes 1941.a. Eestit okupeeriva Nõukogude Liidu kutsealuste mobilisatsiooni alla, selle täitmise asemel, nagu paljud tuhanded temavanused, valis ta selleasemele metsavenna elu. Äraandmise tõttu langes kolme kaaslasega NKVD väeosa kätte vangi. Oli Haapsalu ja Tallinna Patarei vanglas, süüdistatuna banditismis ja isamaa reetmises parag. 183 punkt 11 ja 13 alusel. Vangide rongist, sihtkohaga nagu hiljem selgus, Irkutski NKVD vangla nr. 5. Kiviõli ja Sonda jaamade vahel õnnestus 31.juulil 1941 a. Ülo algatusel kogu vagunitäiel vangidel põgeneda Sirtsu sohu. NSV vanglates 1941-1942a läbiviidud kontrolli tulemusena Ülo Tamret arreteeritute ja süüdimõistetute hulgas ei leitud. ENSV

RJM 19. 07. 1948 määrusega kuulutati ta uuesti tagaotsitavaks. ENSV julgeoleku organite poolt teostatud tagaotsimine tulemusi ei andnud. 25. 11-1963 a. määrusega lõpetati kriminaalasi Ülo Tamre süüdistusasjas NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi 27.03.1953. a seaduse alusel seoses üldise amnestiaga, sellega oli ta tagaotsitav veel 10 aastat peale üldist amnestiat. Kaks sõpra, kes olid teises vangide vagunis ja ei saanud põgenema, karistati Irgutski vanglas nn. kõrgeima karistumäära –mahalaskmisega, kodumaa reetmise eest 05.04.1942.a.

Peale rindest läbiõppimist jõudis Ülo koju Pärnu ja astus kohe formeerimisel olevasse eesti üksusse, mis sai tuntuks Ida Pataljonina. Selles ja Eesti Diviisi ridades tegi ta kaasa II Maailmasõja rasked lahingud, milledest võiks nimetada 41-42 aasta talvelahingud, Volhovi koti hävitamise- Kolpino- Grasnõi Bori (II Laadoga lahingud)-taganemislahingud Novgorodi juurest Pihkvani- Krivsoo-Auvere- Sinimäed ja Oppeln. Sai neli korda haavata, neist kaks korda raskelt, üks neis Sinimägedes. Evakueeriti haavatuna Saksamaale. 1. mail 1945 viidi, kui liikus ainult karkudega, sõjavangilaagri. 1946. aasta suvel vabastati sõjavangist, kuid samas ruumis võeti ära vabastuspaber ja interneeriti. Interneeritud laagrist vabastati novembri lõpul 1946. Kuna tal puudus koht kuhu minna, vabastati ta sihtkohaga Geislingeni DP laager. Sääls eestlastest koosnev laagri juhtkond leidsid tema ja teised sinna vabastatud laagrisse mitte sobivad isikud, ning keelasid neil laagri piirkonnas liikumise. Jala natuke paranedes astus ta USA Armees juures olevasse eesti kompanisse.

Ülot on vääristatud paljude vaprus- ja teenetemärkidega, nende hulgas on I ja II klassi Raudristi, kolme Idaala Rahvaste Vaprusristiga, Hõbe Lähivõitlusmärgi, Tankihävitamise märgi, Hõbe Rünnamärgi, Hõbe Haavatumärgi, 41/42 aasta Talvesõja medaliga.

1948 aastal emigreerus ta Austraaliasse, kus lõpetas Kuningliku Melbourne Tehnoloogia Instituudi tööstusinsenerina. Abiellus Melbourne tartlannaga. Oli Victoria Võitlejate Ühingu esimees. 1967 aastal tulid Tamred Kanadasse. Töötas Torontos kõrgetehnoloogia kompaniis tööstusinsenerina ja osakonna juhatajana kuni pensionile minekuni. Osales mitme tähtsa projekti planeerimisel ja ehitamisel, kaasaarvatus nn. „Canada Arm.“

Oli mitu aastat Toronto Eesti Võitlejate Ühingu, Balti Veteranide Liit Kanadas, Balti Veteranide Korpus Kanadas, Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse ja Eesti Vabadusvõitlejate Liit Kanadas esimees. Oli Eesti Kongressi Kanada saadik, EKN'i juhatus liige. Omab Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse III, II. ja I klassi teeneteristid, EKNi ja Balti Veteranide teenetemärgid, Eesti Ohvitseridekogu Kanadas teenetemärgi ja Eesti Reservohvitseride Kagu Hõberisti.

Eesti Kongressi I istungjärgu ajal astus Eesti Kaitseleitu ja määrati Eesti Kaitseleitu atašeeks briti rahvaste juures. Oli Eesti Kaitseleitu Toetusfondi esimees kuni selle tegevuse lõpetamiseni. Töötas KL Peastaabis väljaõppe osakonnas ja hiljem peainspektorina, lisaks välisloktorina Riigikaitse Akadeemias ja ohvitseride kursusel. Viimane aasta oli Kaitsejõudude Peastaabis Väljaõppe Peaspetsialist. Vääristatud V ja III klassi Kotkaristi, Kaitseleitu 2 ja 3 klassi Valgeristiga, mitmete Kaitsejõudude, Kaitseministeeriumi ja Kaitseleitu teeneteristide, medalite ja tänukirjadega. Määrati omal palvel erru 1997. aastal. On Eesti Reservohvitseride Kogu ja Eesti Ohvitseridekogu Kanadas liige. Kuulub Kaitseleitu Tallinna Malevasse ja on Noorte Kotkaste organisatsiooni Noorte Magister.

„Võitleja” on teel manalasse

Eesti sõdur on alati pidanud lugu kirjasõnast, juba Esimese Vabadussõja ajal hakkas ilmuma informatsiooni vihikuid. Vabariigi algusest alates anti välja sõjaväele mõeldud ajakirju. Pärast Kaitseleitu loomist trükkis see organisatsioon informatsiooni materjali, et liikmed oleksid teadlikud mis ja kuidas! Ka Naiskodukaitse levitas neile vajalikke teateid.

Eestlane püüdis oma noorust kasvatada isamaalises vaimus, loodi noorkotkaste ja kodutütarde organisatsioonid, kaasus vajalik kirjamateljal, et anda noorele õige kasvatus saada tubliks eestlaseks-kodukaitseks.

Teise Maailmasõja ajal moodustati mitmesuguseid eesti sõjaväe üksuseid, politseipataljonid, leegion, eesti diviis, piirikaitse rügemendid, omakaitse, ka nendele informatsiooni andmiseks oli vajalik oma kirjamateljal.

Pärast Teise Maailmasõja lõppu tekkis kole tühimik, osa Eesti eest sõdinud mehi ja naisi ei saanud naasta kodumaale, kuna see oli okupeeritud kommunistliku kolletise poolt. Lääne-Euroopasse, mis ei olnud venelaste poolt okupeeritud, loodi eesti pagulaste laagrid, osa nendest olid määratud just endistele eesti sõjameestele. Ka nüüd tekkis vajadus ajakirjanduse väljaandmiseks, et olla informeeritud poliitilisest olukorrast, eriti Euroopas.

Endised eesti sõjamehed nägid, et nendel on eriline vajadus anda välja ajaleht, mis peamiselt käsitleks nende probleeme, kirjapanna sõja ajal juhtunu ja kaitsta endid valesüüdistuste eest! Selle tõttu nägi päevavalgust esimene „Võitleja” Lääne-Saksamaal, Heidelbergi linna külje all. Minu mälestuste järele oli see ainult vihiku taoline, tavalise trükimasina toode, mida püüti paljundada. Ajakirja „ladumine” toimus ühes telgis, mis vihmasajus tükis tihti vett läbi laskma, nii et algus oli kaunis raske. Ajakirjanduse suhtes oli meile suureks abiks ajakirjanik Arnold Joonson, kaastööd tuli isegi Rütüürliristi kandjalt, colonel Alfons Rebaselt ja teistelt eesti sõjameestelt ja poliitikutelt.

Ajakirja populaarsus tõusis kiiresti, vihiku taolisest formaadist mindi üle ajalehe kujundusele ning trükiti saksa trükikojas. Ajalehe toimetuse ja talituse viidi läheduses asuvasse eesti pagulaslaagrisse kaasvõitleja Smidti abil. Ka ajalehte hakkasid tellima endised sõjamehed ja nende sugulased üle maailma, ka ENSV valitsus oli sellest huvitatud, sest praegugi on Tartu Ülikooli raamatukogus ajalehe kõik numbrid didgiteeritud saadaval. „Võitleja” oli ainuke eestikeelne ajaleht nii laialdase ülemaailmse levikuga ja trükihulgaga üle 8000 koopia. Kahjuks aeg oli meie vaenlaseks, iga ajalehe külgedele hakkas ilmuma ikka rohkem ja rohkem surmakuulutusi ning selle tõttu vähenes ka tellijate arv.

Kuna Saksamaal olid ajalehe toimetuse ja talituse liikmed palgalised, isegi maksiti tasu kaastöö eest, tekkis peatselt majanduslik probleem, mis ähvardas ajalehe ilmumise lõpetamist. ÜEVKeskuse otsusega toodi „Võitleja” Kanadasse. Toimetuses ja talituses töötasid kõik endised sõjamehed, nimetades mõned August Jurs, Endel Reinas, Raimond Tralla, Endel Lindaja, Valdo Lillakas, Ilor Tamm ja teised. Peaks nimetama, et pidasime nii kaua vastu ilma majanduslike probleemideta, kuna meil polnud ühtegi palgalist toimetuses ega talituses, kujunduse ja trükkimise suutsime ka valmiks saada nii odavalt kui võimalik.

Vaatamata kõigele kokkuhoiule oli surm meie vaenlaseks nagu Sinimägedelgi, tellimiste arv kukkus alla 1000. Vahepeal viisime kujundamise ja trükkimise Eestisse, et vähendada kulusid, kuid ka see ei päästnud meid hävingust, vaatamata sellele, et saime väikest toetust Eesti Kaitseministeeriumilt ja Eesti Vabadusvõitlejate Liidult ksv. Kuningasõja esimehe oleku ajal. Ajaleht andis Eesti Kaitsejõududele tasuta 150 kuni 200 koopiat ja sama palju Eesti Vabadusvõitlejate Liidule. Kahjuks peab mainima, et tellijate arv Eestis oli häbematult väike, avaldati arvamust, et väliseestlastel olla „raha rohkem kui mõistust” ja nad võivad tootmise kulud ise kanda!

Kokkuvõttes peab siiski esiletooma „Võitleja” tähtsust eriti Eestis, aidates sõjameeste organisatsiooni koostöötada, üksikvõitlejaid sidet pidada, mälestusi koguda ja manalasse minejatele järelehüüet osutada.

Mina, Endel Lindaja, olles ajalehe tegevtoimetaja vähemalt viimased 20 aastat, tänan endiste eesti sõjameeste nimel kõiki kaastöölisi ja toetajaid üle maailma, Eestis eriti manalasse varisenud ksv. Avilati ja viimased aastad peatoimetajana tegutsenud Jaanika Kressa't abi ja hästi tehtud töö eest.

„Võitleja” eesti mehed ja naised ei unusta Sind iialgi!

Endel Lindaja, tegevtoimetaja ja talitaja

Paul Maitla 100 (algus lk 1)

9) H. Prunsveldi raamatu viimasel leheküljel on Paul Maitla allkiri. See pole muidugi viga, vaid maitseküsimus, kuid siiki on see mitmes lugejas kutsunud esile küsimuse, miks on Paul Maitla pühendatud raamatule lisatud lõpetuseks Paul Maitla signatuur.

10) M./O./T. raamatus lk. 44 - 45 on fotoseeria, mis Heino Prunsveldi raamatus lehekülgedel 148, 150 ja 151. Hr. Prunsveld pole fotode võtmise aja kohta midagi kirjutanud, M./O./T.-raamatus on kirjutatud: „Arvatavasti 1944. aasta märtsi viimane või aprilli esimene päev.”

Foorumis www.rindeleht.ee on selle oletuse tegijale vea raamatusse laskmist ette heidetud. Sellele järgneb Leo Tammiksaare selgitus, et oletus ja väide pole sünonüümid ning seetõttu ei saa oletust veaks pidada. Lisaks selgitab L. T., et tegi oletuse tuginedes Eerik Heine ülendamise kuupäevale, mis öeldud Heine enda poolt. Seda selgitust arvesse võtmata ründab teine anonüümne kommentaarija selle oletuse tegijat teravalt „faktivea” pärast, pidamata oletaja selgitust millekski ning tuues omapoolse argumendina välja asjaolu, et pildil on näha puu, mis on lehtes, mis aga oleval aprilli alguses võimatu. Loodetavasti näitab aeg, kas selles vaidluses ka tõde selgub.

Kas rindejoon vastupanuvõitluses on olematu

Hosianna hüüdmine kunagisele KGB abistajale kogub tuure

Ajaleht Eesti Aeg (nr 26, 7. 07. 1993) avaldas Enn Tarto kirjutise „Enne mõtle, siis ütle”. Selles heroiseeritakse N Liidu repressiivorganite leeri üle läinud kunagist metsavenda Teodor Reinholdi (1909-1996) ning muu hulgas seatakse kahel korral kahtluse alla siinkirjutaja usaldusväärsus arhiivmaterjalide vastu huvi tundmisel ja nende avalikustamisel. Konkreetsemalt: kas T. Reinholdi omakäeline, tõenäoliselt ümbrikuposti teel Riikliku Julgeoleku Komiteele (KGB) saadetud avaldus 11. märtsist 1980 ikkagi on T. Reinholdi enda kirjutatud (kriminaaltoimik 011130, II kd, lk 30) või on tekkinud piinliku probleemi jaoks olemas ka mingi muu selgitus või lahendus.

Kõnealus avalduses, millest KGB-le sai teretulnud inkrimineeriv materjal siinkirjutaja arreteerimiseks poolteist kuud hiljem (29. 04. 1980), süüdimõistmiseks jaanuaris 1981 ning järgnenud pikaajaliseks vangipõlvaks GULAG-is, teatab T. Reinhold mõndagi soovida jätvas eesti keeles, et ta on olnud „metsavendade bande juht” ja „fašistide käsilane”, kes edaspidi on oma karistuse „õiglasena ära kandnud”, „nõukogude valitsuse vastu midagi paha teha ei taha”, „ühineb nõukogude eesti rahvaga” jms. Lõpetab kalligraafilise käekirjaga paberile pandud dokumendi resolutselt: „Teatan, et mul niisuguse mehega kui Mart Niklus midagi ühist ei ole” (vt lisa) – ehk küll teadis vähemalt sedagi, et oleme ju mõlemad nii Tartu Treffneri kooli kui ka Tartu Ülikooli vilistlased (üksikasjalikumalt vt M. Niklus, „Mind ei tapetud õigel ajal”, Iseseisvus, 2004, lk 23-28).

E. Tarto ettepanekul autasustas endine peaminister Mart Laar T. Reinholdi kui „teenekat metsavenda” 1993. aastal mälestusmedaliga. Rahuldavat seletust selle kohta, miks endine poliitvang E. Tarto niisuguse sooviga lagedale oli tulnud ning miks KGB abistajat Eesti Vabariigi 75. aastapäeva puhul autasustati, pole asjaosalistelt senini õnnestunud saada. E. Tarto arvab aga siiski, et ei tasu kurb olla sellepärast, et üks osa vabadusvõitlejaid jäeti autasustamata (EA, sealsamas).

Pole ülearune teadmiseks võtta, et samal kuupäeval (11. 03. 1980) kirjutas analoogilise sisuga avalduse KGB-le ka T. Reinholdi vend Edgar Reinhold (1912-), kes samuti oli viibinud poliitvangistuses. Siingi seisab omakäeliselt kirjas: „Palume võtta tarvitusele abinõud, et Mart Niklus jätab meie perekonna rahule ja rohkem ei provotseeriks minu venda Teodorit kes saabus tagasi vangilaagrist kus kandis karistust Nõukogude vastasest tegevusest” (toimik 8838-3, 2. köide). Avalduse edasises tekstis mainitakse Ameerika Häält, Andrei Sahharovi jt nimesid ning rõhutatakse, et „teenitud karistus” Nõukogude korra vastu suunatud tegevuse eest on ausalt ära kantud (vt lisa).

Kandes ise 1960ndatel aastatel koos vendade Reinholdidega pikaajalist vabadusekaotuslikku karistust Mordva ANSV ühes poliitlaagris, valmistas siinkirjutajale imestust ja mõistatust asjaolu, miks kinnipidamiskoha administratsioon T. Reinholdi abikaasal Gerta Reinholdil (1917-2011), kes seal oma meest regulaarselt külastamas käis, kohtumisi nähtavasti ilma igasuguste takistusteta ka võimaldas. Minutalolele GULAG-is seesuguseid „soodustusi” muidugi ei tehtud, peaaegu kõik kokkusaamised sugulastega olid täiendava karistusvahendina keelatud.

Siinkohal võidakse küsida, miks ma seda vana asja uuesti meelde tuletan. Lõpetas ju ajaleht Eesti Aeg võimude survele oma ilmumise juba 1995. aastal ning vahepeal on Reinholdidki teise ilma läinud. Rahu nende põrmule! Kuid siiski...

Ajakirjas Kultuur ja Elu (nr 1, 2011, lk 16-18) võtab alustatud teemal taas sõna E. Tarto praegune abikaasa Piret Tarto. Üllitises reklaamitakse T. Reinholdi lausa rahvuskangelasena, vaikitakse aga täielikult maha „kindlalt paranemise teele asunud” endise metsavenna roll 1970.-1980ndate aastate antikommunistliku vastupanuliikumise mahasurumisel okupeeritud Eestis.

Enam-vähem samasuguses sõnastuses nagu kodumaises ajakirjanduses, on nüüd osalt traagilised, osalt sentimentaalsed lood Reinholdidest leidnud tee ka Välis-Eesti trükisõnasse. P. Tarto kirjutise põhjal avaldas nt Vaba Eesti Sõna (nr 43, 27. 10. 2011) artikli, milles lisaks mitmetele nn teisejärgulistele tegelastele kirjeldatakse ka T. Reinholdi märtrina. Nähtavasti suurema euroopalikkuse huvides on artiklile lisatud foto all ja tekstis asjaosalise eesnimi kirja pandud mitte saksa-, vaid hoopis inglise- või ameerikapäraselt – kord Theodor, kord Theodore (kuigi Teodor ise ja tema vend kirjutasid seda eesnime eestipäraselt – vt juurdelised autograafid). Kõneldakse meeldivatest vastuvõttudest Tallinnas 1991. aastal ja kellestki eestiaegsest haritlasest, kelle nimi ei tulnud Teodorile enam meelde. Samuti edukatest inglise keele õpingutest, enesekindlusest, sõnapidamisest, mõõdotundest, tagasihoidlikkusest ja muudest kenadest inimlikest omadustest, mitte aga Teodori konkreetsetest tegudest punavõimuvastases võitluses. Ja muidugi mitte sõnagi sellest, missugused olid Teodori ja Edgari suhted KGB-ga ning kas juristi-haridusega metsavend pidas vajalikuks toimunust kas või oma kallist kaasat Gertat informeerida või endast veerandsada aastat nooremast saatusekaaslast hoiatada – enne kui M. Niklus 29. aprillil 1980 Tartu vanglas tema vastu suunatud sovetliku soperdise (nn süüdistatavana vastutusele võtmise määruse) puruks rebis ja paberitükid „eriti tähtsate asjade uurija” Erich Vallimäe ehmatuseks talle lauale viskas...

Eesti Aja toimetuse on T. Reinholdi omakäelist avaldust KGB-le 11. märtsist 1980 iseloomustanud kui ühte kõige valulisemat juhtumit, mis selles ajalehes on tulnud avaldada. Seepeale väidab E. Tarto retooriliselt: „Koputajate ehk nuhkide ehk agentide probleem alles ootab lahendamist” (EA, 7. 07. 1993). Ei usu, et poliitiliste eksirännakute, sõnakõlksutamise, loosungite loopimise, müütide levitamise, võltsmonumentaalsuse, soovmõtlemise, kinnisideede, pooltõdede, teadliku vassimise, mahavaikimise, sovetliku repressiivaparaadi „kravikeste” pattudest puh-

Tervitused Vaivara kirikust

Olen palves kõigi nendega ,kes eesti meeste kangelaslikkust mälestavad ja leiavad aega, et Sinimägedesse minna. Küllap Vaivara altari rist mäletab neid õudseid tapatalguid ja See ,kes on selle sümboli taga on teiega. Õnnistussooviga Sulev Sova, Kursi kihelkonna vaimulik

takspesemise jm läbi seesuguse probleemi lahendamist vahepeal möödunud ligi 20 aasta vältel kuigivõrd oleks kiirendatud või soodustatud. Öeldakse ju Kultuuri ja Elu toimetuse artiklis (nr 3, 2011, lk 77), et eesti lugeja väärrib panegiürrika kõrval ka ausat, ilustamata, asjaosaliste vigu ja valesidki paljastavat käsitlust. Lahates oma tuntud headuses ja asjatundlikkuses siinset umbisikulist minevikku, ütleb ka Vaba Eesti Sõna analüütik Vello Helk muu hulgas: „Kommunismi kuritegusid on korduvalt hukka mõistetud, andmata endale täpselt aru selle kohta, et ükski -ism pole kunagi kuskil ühtegi kuritegu sooritanud /.../ Mõistetakse hukka kommunismi kuritegusid, aga kurjategijatest mainitakse ainult üksikuid nimekamaid, kes siis kannavad ka teiste patukoormat” (VES nr 44, 3. 11. 2011). Täpsustusena lisaksin omalt poolt juurde, et postsovetlikus Eestis on viimasel ajal käibefraasidena moodi läinud „stalinismi kuriteod”, „õigusevastased repressioonid”, „küüditatute meenutused” jm sellelaadsed ümberütlemised koos minevikumälestuste heietamisega – kuna aga kommunismist, kommunistidest ja Nõukogude võimust (rääkimata Nõukogude-vastasest tegevusest) eelistatakse sageli isegi võõrvõimu läbi kannatanute endi hulgas häbelikult vaikida, kõnelemata postsovetlikust massimeediast.

Omad piirid on siiski olemas ka nulltolerantsil. Allakirjutanu on täiesti teadlik, et T. Reinholdil jäi selja taha 25-aastane vangipõlv, mis võis jätta jälje ka tema edaspidisele käitumisele („lihtsalt väsimise” asemel näiteks nn Stockholmisündroomi väljakujunemine). Isiklike kogemustele tuginedes võiksin aga näiteid tuua ka saatusekaaslastest, kes on GULAG-is kinni istunud veelgi rohkemal arvul aastaid kui T. Reinhold ning kõigist katsumustest, igavikuna tunduvast ajudeloputusest hoolimata sellest maapealsest põrgust ikkagi väljunud ausa, mehise ja aruka inimesena.

Soovin väga, et lähiajaloo poliitrepresioonidega tegelevates muuseumides Tallinnas ja Tartus oleksid edaspidi kohvrite, vahakujude, nipsasjakeste jms kõrval avalikkusele rohkemal määral välja pandud ka arhivaale ja eksponaate – selliseid, mis eestlaste tõelist vabadusvõitlust võõrvõimude ja nende käsilaste vastu hoopiski sisukamalt ja objektiivsemalt kajastaksid kui siin seni nähtud trükised või museaalid. Alustada võiks kas või tippkommunist Arnold Greeni (1920-2011) kirevast elukäigust ja sovetpatriotismist nõretavast esinemisest New Yorgis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee XVII istungjärgul 1962. aastal, – või miks mitte ka 23. augusti 1979 Balti Apellist ning selle osaliste hoopiski teistsugusest elusaatusest.

Mart Niklus

Tõnis Siim:

Sinimäed – suvi 1944.

Kohustus meenutada ja arutleda saatuslike valeotsuste üle

2. OSA

Siit kib küsimus, kas eestlased, kes oma kaaluks saanud Narva kange-lasliku kaitsmise ja rinde seiskamisega, tegid sellele kättemaksuna järgnenud pu-rukspommitatud linnade ja suurte inimkaotuste näol karuteene mitte ainult endale ja liivlastele, kes Kura koti tekkimise tõttu nende ajaloolistel asualadel kaotasid oma kodud, karuteene veel ka soomlastele. Sest juba 1944.a. alguses aset leidnud soomlaste kapituleerumine säilitanuks võib-olla Soome Karjala (sealhulgas ka Kar-jala Kannase) soomlaste asualana, kuigi okupeeritud kujul ning olnud ka paljudes teistes osades leebemate tingimustega kui septembris toimunud kapituleerumine ning jäänuksid ära ka jätkusõja viimased suured ohvrid. Kuid rinde püsijäämine Narva jõe joonel võimaldas soomlastel 1944.a. alguses kapituleerumisest keelduda ja teha seda 1944. a. septembris märksa raskemate tagajärgedega soomlastele.

Õppetund tänase Eesti jaoks

Eesti jätkas taasiseseisvumise järel 1991.a. oma kaitsepoliitika kujundamisega sealt, kus enne sõda pooleli jädi – valmistumisega 1918.-20.a. Vabadussõja ja uue asjana 1944.a. sõja edukaks kordamiseks Venemaa vastu. Sellele lisandus uue komponendina veel nn pehmete julgeolekugarantiide doktriin, mille järgi leiti, et võimalikult paljude Eesti ettevõtete, maade, metsade ja põliskodude müük ning üleminek välismaalaste omandisse hirmutab venelasi sedavõrd, et nad ei julge oma tankide T-34 ja GAZ-AA autodega enam üle jõe tulla, sest teavad, et see maa ei kuulu mitte ainult kohalikele aborigeenidele, vaid ka ameeriklastele, inglastele, hiinlastele, hindudele, jaapanlastele, türklastele jne, kelle kõigiga peaks Venemaa hakkama sel juhul sõdima, mis käiks talle lihtsalt ülejuu. Siinkohal võiks korrata meie hulgast lahkunud ajaloo professor Sulev Vahre üht lemmikütlemist, et ajalugu on hea õpetaja, aga tal on sageli väga halvad õpilased.

Siiski tekkis laulva revolutsiooni ajal tagasihoidlikul kujul ka väga eluterve aru-saamine kaitsepoliitikast, mille järgi Eesti kaitsepoliitika üheks nurgakiviks pidi saa-ma selle mittesõjaline osa - ohu ja etnilise puhastuse piirkondade/tsoonide Ida-Vi-rumaal ning mujal taasasustamine ennekõike sealt piirkonnast pärit põlisrahvaga. Arvestati ka sellega, et lisaks põlisrahva sidumisega oma maaga on niisugusel kaitsepoliitilisel meetmel ka demograafilist olukorda parandav mõju, kuna maal on rahva loomulik juurdekasv oluliselt suurem, mida väga ilmekalt näitas sõjaeelse Eesti kogemus. Arvestati ka sellega, et kaasajal on põlisrahvaste saatust otsusta-vaks tähtsamaks jõuteguriks muutunud ennekõike selle rahvakillu olemasolu oma ajaloolistel asualadel. Kui pole rahvast oma ajaloolistel asualadel, ei aita ükski õi-guslikku järjepidevust tõendav dokument muuta neid asualasid endisele põlisrah-vale kuuluvaks territooriumiks ega suudaks seda teha ka parim sõjavägi – tulemu-seks jääks suur null nagu ükskõik kui suurt arvu nulliga korrutades on tulemuseks ikkagi null. Selle eluterve arusaama järgi jõuti anda mõnele piiräärsele eesti talule väikseid rahalisi toetusi, mille järel aga eluterve osa Eesti kaitsepoliitikast visati üsna kiiresti piltlikult öeldes prügikasti ja kogu Eesti kaitsepoliitiline ressurss ning prioriteet suunati peamise liitlase USA kriitikavabale toetamisele tema sõdades ja paraku ka sõjakuritegudes - arvestusega, et kui venelased hakkavad jällegi oma tankide ja autodega üle Narva jõe silla tulema, siis ameeriklased tulevad vastu-tasuks neile osutatud sõjaliste teenete eest meile kiiresti appi üle jõe kippuvaid venelasi tagasi lööma.

Kuna tegemist on vägagi absurdse kaitsepoliitilise arusaamaga, siis sellele vas-tukaaluks võiks kutsuda üles hoopiski valmistuma üheks teiseks minevikusõjaks, mis on 1918.-20.a. ja 1944.a sõdadega identne kõige olulisemast aspektist - kuna ükski nendest enam ei kordu ja see võiks olla permanentne valmistumine uuteks Ümera jõe lahinguteks, mis oleks suurusjärke odavam ettevõtmine ja samavõrd kor-di ka tervislikum 1944.a. sõjaks valmistumisega võrreldes. Pealegi oleks niisugune militaarne ettevalmistumine vastuvõetav nii lääneriikidele kui ka Venemaale, sest uute interpretatsioonide alusel väidetakse ajaloolaste poolt, et Ümera jõe lahingus osales ainult kümme-kond sakslasest ristirüütli ja lahing ise toimus praktilised eest-laste ja lätlaste-liivlaste vahel. Valmistumisega samasugusteks uuteks lahinguteks lätlaste ja liivlastega ei solvaks me ei sakslasi ega venelasi ning samas oleks ka vajadus vaenlase kallaletungide vastu end igakülgsest treenida rahuldatus!

Pime usk imedesse ja imerelvade (kättemaksurelvade) otsustavasse jõusse pole kadunud tänaseni!

Käesoleva kirjutise saatmise järel mõnele aktiivsetele rahvuslikult meelestatud inimestele tabas eelnevalt kirjeldatud seisukohti kriitika sealt, kust poleks seda osanud arvata. Ühe rahvuslaste rühmituse teeneka liikme arvates oli eestlaste 1944.a. vastupanu täiesti põhjendatud üritus seetõttu et sakslased oleksid kindlasti sõja võitnud, kuna imerelvad olid neil juba tegelikult olemas – kaks tuumapommi, mis visati Jaapani linnadele, olid sakslastelt pihta pandud pommid, mis oleksid pidanud lõhkema hoopiski Inglismaa ja Ameerika pinnal. Kahjuks ei anna imerelva-desse uskujad endale aru, et isegi siis, kui see luululine stsenaarium oleks realselt aset leidnud ja tuumapommid oleksid tabanud Londonit ja New Yorki, poleks see sõja käiku ikkagi muutnud, vaid lisanud ainult täiendavaid kannatusi ja sõjaõudusi – tõenäoliselt ka Eesti jaoks! Kuid ka eestlaste hulgas oli 1944.a., kui sakslaste sõjaline kaotus oli juba selgesti näha rohkesti neid, kes uskusid, et imerelvad, mis iga hetk pidid valmis saama, toovad sõja käiku täieliku pöörde, Need inimesed, kes uskusid sakslaste võitu kuni viimase hetkeni ja kelle arusaamistes peale valiku, kas võit sõjas Saksa poolel või eesti rahva surm Siberis - olid väga ebameeldivalt ülla-tunud, kui 16. sept. 1944.a. saabus Hitleri käsk Eesti maha jätmiseks, millele nad reageerisid raskelt ja valuliselt, kui ootamatult saabus halba uudisesse Selle reageerimise näitena võiks siinkohal esitada tuntud tsitaadi kindral F. Steineri mä-lestusteraamatust vabadusvõitleja Sergei Soldatovi tõlkes lõiguna Sergei Soldatovi teosest „Sinimägede taustal“: 16.septembril langetati Hitleri peakorteris lõpuks ot-sus saksa väed kiirelt Eestist ja Põhja-Lätist välja tõmmata ning juba samal päe-val hakkasid sakslased oma väeosi evakueerima. Kindral F.Steiner meenutab, et ta kutsus raadiogramiga oma staapi eesti vabatahtlike kindralinspektori Soodla ja Eesti Omakaitse peainspektori Sinka. Kuuldes taandumiskäsu, olla mõlemad eestlased muutunud surmkahvatuks. Sinka olla ütelnud: „Kas te taipate, kindral, mida te siin meile teatasite? Te tegite surmaotsuse eesti rahvale.“ Steiner olla vas-tanud: „Rahvas ei sure, kuni ta intelligents jääb ellu.“ Ja soovitas haritlased ja kõik,

Läti Leegioni päev 16.3.2013

Martin Ennuk, Andri Ollema ja Boris Takk 16. märtsil 2013 Riias.

Kui lätlased on nii sirgeselgsed, et korraldavad igal aastal oma Leegionäride mä-lestuspäeva ainult ja ainult 16. märtsil, olgu see siis mis nädala päev tahes ja nad ei pea kunagi kurtma rahva vähesuse üle, mis ilmestab kõige paremini nende suhtumist oma sangaritesse. Seekord langes mälestuspäev üle pika aja laupäevasesse päeva, mis eeldas, et osalejaid on veel rohkem kui tööpäevil. Juba kolmandat aastat rühkis ELSK delegatsioon varahommikus südas Riia poole. Seekord erilisena, sest esimest korda olid meil kaasas ka Auliikmed, vanad leegionärid Eestist. Kõik läks kenasti ja ettenähtud ajaks olime Riias kohal. Riia võttis meid vastu päike-sepaistelise ja kargena, siin-seal sagisid läti rahvuslased, meid tervitati ja noored nägusad näitsikud kinnitasid meie rinda Läti lipuvärvide lindikesed, kallistati meie vanu leegionäre. Jõudnud Toomkiriku ette, paluti lipuspaleeri ka meie võit-luslipud, kus nad paigutati aukohtadele kõige ees. Pärast tunniajast jumalatee-nistust, kus meenutati Läti mõlema SS-diviisi võitlusteed ja mälestati langenuid, algas vabas sammus marss Riias asuva Läti vabadusmonumendi jalamile. Vajaks märkimist, et see monument elas tänu lätlaste kavalusele üle ka kommunistli-kud okupatsioonid nagu ka Läti Vabadussõjas võidelnud ohvitseride hauad, koos tahvlitega, Riia vanalinna surnuaias – see sümboliseerib midagi, mille jätan lugeja otsustada. Marss ausamba jalamile sujus kenasti, osalejaid olid tervitama tulnud inimesed, kes mõlemal pool teed lippude või heade sõnadega marssijaid tervitasid. Muideks, oli ka väike erand, grupikese „tribulistes pidžaamades moosekantide“ näol, kes ruuporisse uilates ja miskit segast venekeelset muusikat mängida ürita-des proovisid rõõmsameelseid kohaletulnuid endast välja ajada. Pean tunnistama, et see ei õnnestunud, vaid tekitas veelgi rohkem muiguid ja head tuju. Eriti pakkus meie vanadele leegionäridele rõõmu moment kui käis „krõps“ ja enam ei kuulnud me moosekantide arusaamatuid uilgeid. Läti Politsei oli nad viinud puhkama. Va-badussamba jalamil, kus laiutas lilledemeri, seisis Läti Armee auvahtkond – si-nelites, ratsapükstes ja säärsaabastes, automaatidega tikksirgelt ja tõsiselt seisvad sõdurid. See avaldas muljet Eesti Leegioni meeste. Küsiti nagu ühest suust, miks meil Eestis kunagi nii pole olnud? (järg lk 16)

kes kaasa tahavad tulla, evakueerida maanteed mööda ja mere kaudu Saksamaa suunas. Seda üritatigi teha mõne lähema päeva jooksul.

Olgu lõpetuseks lisatud, et saksa vägede Eestist väljaviimine tähendas tegelikult armeegrupi „Nord“

jõudmist oma tegevuse lõpppunkti – Kuramaa kotti ja kui eesti rahvas oleks toi-minud Steineri soovitude kohaselt ning kõigil oleks õnnestunud põgeneda, oleks tänaseks tegemist kahe haitumise suunas liikuva kogukonnaga – hääbumisele määratud Välis- ja Kodu-Eesti ühiskondadega

Tõnis Siim (tavakodanikust ajaloo huviline), Eesti

P.S. Sinimägede lahingud, mis algasid Vene vägede suurpealetungiga 24. juulil 1944.a., tähendavad ka Narva langemise ja loovutamise lahinguid, mistõttu neid võiks parema mõistmise huvides nimetada ka Narva langemise ja Sinimägede la-hinguteks (25.07.1944.) Kuna soovisin selle kirjutisega valmis saada tähtpäevaks, siis läks suureks kiirustamiseks, mistõttu kirjutis vajab toimetamist. Julgust mõne-de kriitiliste ja otsekoheste seisukohtade väljütlemise jaoks olen saanud paljudelt legendaarsetelt vanadelt võitlejatelt, kes on üllatanud justkui Issandast antud selge mõistusega. Näiteks käesoleva aasta juuli esimesel nädalavahetusel Leegioni eliit-üksuse pataljoni „Narva“ veteranide kokkutulekul Elvas lausus Pärnumaalt pärit 1925.a. sündinud Jaanus Tasuja, erakordselt selge mõistusega ja rühikas maamees, kes alustas sõdimist 16 a vanuselt lakooniliselt: „kõik see oli ju ilmaasjata“ - Narva kaitsmise kohta. Veelgi legendaarsem mees, Kaljo Jakobsoo, kes samuti läks 16 aasta vanuselt Treffneri koolipingist sõtta, ütles kunagi 10 aastat tagasi siinkirju-tajale Toilas toimunud kokkutulekul, et kui me oleksime tollal teadnud, et juba varem on liitlaste poolt Eesti ära antud ja sõja saatus otsustatud, poleks me mitte mingil juhul nii ennastohverdavalts nagu hullud seal (st, Narva rindel) võidelnud, me polnud fanaatikud, me olime haritud poisid.

Ettepanek (13. korda) Mart-Olav Nikluse nimetamiseks Tartu Aukodanikuks 2012.a.

Põhjendus koos elulooliste andmetega

Tartlane Mart-Olav Niklus – rahvusvaheliselt tunnustatud inimõiguslane, antisovetliku vastupanuliikumise veteran, kellest Nõukogude võimu hilisemal ajajärgul sai maailma silmis eesti rahva vastupanu sümbol. Bioloog, pedagoog, tõlkija ja publitsist.

Haridus

M-O. Niklus on sündinud 22. sept. 1934.a. Tartus kooliõpetajate perekonnas. Lõpetas 1952.a. Tartu I Keskkooli (Hugo Treffneri Gümnaasium), 1957.a. Tartu Ülikooli bioloog-zoologina, spetsialiseerudes ornitoloogiale. Võistlustöö „Haapsalu ümbruse linnustikust“ eest määras Tartu Riikliku Ülikooli Õpetatud Nõukogu M-O. Niklusele esimese auhinna.

Ühiskondlik-poliitiline tegevus

M-O. Niklus on tervelt neli korda olnud N Liidu meelsusvang aastatel 1958-1966, 1976, 1980, 1980-1988. Rahumeelses õiguslikus võitluses on M-O. Niklus teinud aastakümneid koostööd teiste NLKP poolt ikestatud rahvaste esindajatega, sh leedulaste, lätlaste, ukrainlaste, venelaste, valgevenelaste, juutide jt.

Vastupanuliikumise igapäevane tegevus oli selgitustöö, artiklid isekirjastuslikes väljaannetes, isiklikud ja kollektiivsed pöördumised, avalikud kirjad, antisovetlikku võitlust puudutava andmestiku kogumine ja selle avalikustamine Kodu-Eestis, info järjepidev edastamine ka teisele poole nn „raudset eesriiet“ jms. Eriti tähelepanuväärne oli M-O. Nikluse osavõtt rahvusvaheliselt Balti Apellina tuntuks saanud dokumendi koostamisest suvel 1979.a. See oli eestlaste, lätlaste ja leedulaste ühine protestiavaldus 23. aug. 1939.a Molotov-Ribbentropi pakti raames sõlmitud salaprotokollide vastu. Totalitaarse anastuse tingimustes erakordselt julge kodanikualgatus sai alguse just Tartust, tartlastelt. Augustis 1979.a. viimistleti M-O. Nikluse kodus Tartus Vikerkaare tn 25 Balti Apelli lõplik tekst kahe leedulase, Enn Tarto ja M-O. Nikluse osavõtul. Praegu tähistab seda sündmust 10 aastat tagasi paigaldatud meenutustahvel mainitud elamul. Balti Apelliga seotud üksikasju võib leida näiteks Leedu Vabariigi avaldatud ja rikkalikult illustreeritud raamatust Arvydas Anušauskase ja Birutė Burauskaitė sulest Freedom of the Baltics. Responsibility of Europe /Baltimaade vabadus. Euroopa vastutus/, Vilnius, 2003.a, 290 lk. Tänapäeva Eestis on Balti Apell meelevaldselt unustatud, haruharva mainitakse seda vaid nn poliitilise korrektsuse huvides. Pole juhuse asi seegi, et ajalooline dokument on välja jäetud isegi teatmeteostest, näiteks ka TEA Entsüklopeedia 3. köite märksõnade hulgast, samas kui Balti kett (23. aug. 1989.a., nn rahvuskommunistide algatatud üritus) on selles jm väljaannetes otsekui aukohal. 2009. aastal Balti Apelli 30. aastapäeva puhul Eesti Päevaleht päevakohase artikli siiski avaldas (<http://www.epl.ee/artikkel/476036>), Tallinnas toimus ka kaks Balti Apelli juubelile pühendatud konverentsi, neist ühe korraldas Noorteühendus Avatud Vabariik ja teise IRL.

Esiletõstmist väärib Mart-Olav Nikluse sõprus ja koostöö ülemaailmselt tunnustatud vene inimõiguslase ja tuumafüüsiku, Nobeli rahupreemia laureaadi, NSV Liidu Teaduste Akadeemia akadeemiku Andrei Sahharoviga Moskvast (vt M. Никлус, Воспоминания об Андрее Сахарове /Meenutusi Andrei Sahharovist/, Вперед № 57, 21. 5. 1991).

Mart-Olav Niklus ja tema aatekaaslased nõudsid juba 1980. a. algul avalikult N Liidu okupatsioonivägede viivitamatut ja tingimusteta väljaviimist Afganistanist. Veelgi varem, 1970.a. said kaasvõitlejad M-O. Niklusest vajalikku teavet Riikliku Julgeoleku Komitee (KGB) ja punaprokuratuuri tegevuse, eeluurimisvanglates ja GULAGi laagrites valitsenud tegelikkuse kohta, samuti väärtuslikke ettepanekuid käitumiseks ülekuulamise, läbiotsimise, arreteerimise või poliitvangistamise korral. Neid nõuandeid on Sergei Soldatov (1933-2003.a.), Eesti antisovetliku vastupanuliikumise üks rajajatest, nimetanud poliitvangi käitumisaabitsaks.

Neljandat korda arreteeris KGB Mart Nikluse 29.apr. 1980.a.. Selleks andsid omapoolse panuse KGB usaldusisikutena tuntuks saanud professorid Eerik Kumari ja Jüri Saarma, kunagised metsavennad Teodor ja Edgar Reinholdid jt. Eestimaa Kommunistliku Partei (EKP) ja temale alluva ENSV KGB korraldatud kohtulavastusel 5.-8. jaanuaril 1981 kuulutati Mart-Olav Niklus „eriti ühiskonnaohtlikuks retsidivistiks“. Avalikkuse eest (mitteametlikult) suletud istungil karistas Eesti NSV Ülemkohus Mart-Olav Niklust 10-aastase vangistusega nn erirežiimiga kinnipidamisasutuses ja sellele järgneva asumisele saatmisega 5 aastaks. Nagu juba öeldud, polnud see Mart-Olav Niklusele rahumeelse võitluse eest ainus kord punast justiitsvägivalda kogeda. Maksimaalse karistuse Vene NFSV kriminaalkodeksi §58-4 (koostöö rahvusvahelise kodanlusega) järgi oli Mart-Olav Niklus saanud ka 1958. aastal (kohtu eesistuja: Eesti NSV teeneline jurist Hilda Uusküla, karistumäär 10+3 aastat). Seoses muudatustega kriminaalkodeksites vaatas mainitud kohtuasja Eesti NSV Ülemkohus Tallinnas 1966. aastal uuesti läbi. Siiski jäeti jõusse võimalik karistumaksimum (7 aastat). Kohtulavastuse sisu moodustas peamiselt 14 foto (Soveti-Eesti igapäevaelu) ühes kommentaaridega edastamine Läände, kus need avaldati ajakirjanduses. 966. aastal vangistusest vabanedes oli Mart-Olav Niklus kokku juba ligi 8 aastat Eestis, Mordvas ja Venemaal talle mõistetud karistusest ära kandnud.

Nagu eelnevalt kirjas, on Mart-Olav Niklus nii Eestis kui ka välismaal kogunud ja levitanud andmeid vastupanust kommunistlikule totalitaarreežiimile NSV Liidus ja okupeeritud riikides, kaaskodanike ja välismaalaste represseerimisest, eriti aga oma kaaskohtualuse, Tartu Ülikooli õppejõu ja teadlase Jüri Kuke (1940-1981.a.) tagakiusamisest punavõimu ja selle kohalike käsilaste poolt. 'Langenud Vabadusvõitleja Päeva' iga-aastastel aulakonverentsidel Tartu Ülikooli peahoones on M-O. Niklus olnud üks nende organiseerijatest, juba ammugi avalikustanud keemiateadlase kunagiste kolleegide ja isegi mõnede tolaegsete üliõpilaste kirjalikke pealekaebusi oma töökoha kaotanud Jüri Kuke vastu, milles viimatimainitule muu hulgas pandi süüks keeldumist kommunistliku kasvatustöö teostamisest üliõpilaste hulgas ja oma töö kaotanud õppejõu soovi emigreerida välismaale. 2001.a. avati Tartu Ülikooli endise keemiahoone esimese korruse fuajees selles õppehoones studeeritud ja töötanud Jüri Kukele mälestustahvel. Kulud kandis Tartu linn.

M-O. Niklus on hukkamõistvas suhtumises represseerijate tegevusse olnud järeleandmatu, ignoreerides järjekindlalt KGB ja sovetliku prokuratuuri kohtueelseid õigusvastaseid menetlustoiminguid, avaldanud kommunistlikel kohtulavastustel

passiivset vastupanu – tolaegseid nn 'Themise teenreid' kas täiesti eirates või siis piirdudes üksnes asjakohaste märkustega. Sovietliku justiitsterrori ohvrid pidasid endale alandavaks erimeelsete vastu nõiajahi korraldajatega suhtlemist – seda enam, et nn kohtuotsus oli Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ladviku poolt juba eelnevalt dikteeritud. 1981.a. kohtupidamise ajal ja eel, samuti pärast süüdimõistmist pidasid nii M-O. Niklus kui ka Jüri Kukk kestva protestinäljastreiki. Sisuliselt ei võtnudki kumbki neist neli päeva kestnud justiitsjanditamisest osa – mõlemad olid seisukohal, et pole kohtualuste asi, mis meetodil selle korraldajad oma soovipärase tulemuse saavutavad.

Saadetuna GULAGi, jätkas M-O. Niklus võitlust punavõimuritega inim- ja kodanikuõiguste kaitseks, mis tõi talle kaasa rohkem kui sada täiendavat karistust (tavaliselt kartserisse, st erikaristuslikku üksikongi sulgemine), kuid ka kirjavahetuse, paki saamise, teiste isikutega kohtumise jne keelustamine. 1983.a. viidi M-O. Niklus Vene NFSV Permi oblasti rahvakohtu otsusega Kutšino repressiivasutuse nn erirežiimi osakonnast üle kolmeks aastaks kambrireežiimile Tšistopoli vanglas (Tatari ANSV).

Süüdimõistetud „parandamise ja ümberkasvatamise“ kiuste edastas M-O. Niklus avalikkusele ikkagi peaaegu kogu karistusaja vältel teavet meelsusvõitluse kinnipidamistingimustest ja inimõiguste rikkumisest, repressiivasutuse administratsiooni omavolist, laagrisisestest täiendavatest karistustest, näljastreikidest (näiteks Rahvusvahelisel Inimõiguste Päeval 10.dets., N Liidu Poliitvangide Päeval 31. oktoobril), tööseisakutest jm kommunistmivangide protestiavaldustest.

Poolehoid ja tunnustused

M-O. Nikluse kommunistmivastane võitlus pälvis peatselt rahvusvahelise tunnustuse ja toetuse (näiteks USA ja Kanada parlamendis, samuti Rootsi, Lääne-Euroopa, Austraalia jm üldsuse poolt), kutsudes esile maailma demokraatliku avalikkuse õigustatud hukkamõistu NLKP ning N Liidu teiste võimustruktuuride aparatsükute ja represseerijate aadressil.

M-O. Niklus on aidanud Balti riikide rahvaste vastu toime pandud genotsiidi jm NLKP-EKP kuritegusid rahvusvahelise tähelepanu fookusesse viia, panustades seega oluliselt totalitaarreežiimi lagundamisele NSV Liidus 1980.a. lõpul. M-O. Nikluse lakkamatu osavõtt antikommunistlikust vastupanuliikumisest aitas kaasa Eesti jt Baltimaade kodanikest pagulaste välisvõitlusele samal eesmärgil. Antisovetlik vabadusvõitlus innustas Põhja-Ameerikas ja Rootsis tegutsenud ühenduste, näiteks Ants Kippari loodud Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskuse (Stockholm), samuti selle USA-s tegutsenud endise N Liidu poliitvangi Olaf Tammarki juhitud toimikonna, vabadusvõitlejate ühenduste (Andreas Ants Traks Ohios jt) aktiivsust. Samuti inspireeris see eestlaste, lätlaste, leedulaste ühisavalduse (Baltic Appeal to the United Nations, BATUN) koostamist, aktiveeris selgitustööd maailma avalikkusele, rahvaskaaslaste võitlust Lääne-Euroopas, Austraalias jm Baltimaade iseseisvuse ja omariikluse taastamise eest (mida praegu püütakse igati maha vaikida ning asendada udujuttudega nn laulvast revolutsioonist). M-O. Nikluse tegevuse sage kajastamine Välis-Eesti ajakirjanduses („Vaba Eesti Sõna“, „Eesti Päevaleht“, „Teataja“ jm), kuid ka rahvusvahelises ringhäälingus (Ameerika Hääli /Voice of America/, Vabadusraadio /Radio Liberty–Radio Free Europe/), Lääne trükisõna suuremates ja tähtsamates väljaannetes, samuti üleilmse levikuga teabekanalites 1970.-1980.a. võimaldas vaba maailma teavitada N Liidu Stalini-järgsest repressiivsest tegelikkusest, õhutades välisriikide valitsusi ja inimesi kõikjal punavõimule vastupanu osutama.

M-O. Nikluse, idablokis vaevlevate rahvaste ning kommunistmivangide õiguste ja vabaduste kaitseks astus eriti jõuliselt välja USA president Ronald Reagan (1911-2004.a.), kellelt samuti pärineb N Liidule antud adekvaatne nimetus – kurjuse impeerium. Selleni jõuti välja tänu välisbaltlaste järjekindlale selgitustööle. 1980.a. kuulutas Ronald Reagan USAs aastaid järjest välja Baltikumis 1941.a. toimunud juuniküüditamise jt kommunistmivangide meenutamiseks „Ikestatud Rahvaste Nädala“ /Captive Nations' Week/. Ameerika Ühendriikides persona non grataks kuulutatud ning USA viisast seetõttu ilma jäetud punapropagandist, Eesti NSV juhtiva väliskommentaatorina esinenud Vambola Pöder reageeris mainitud sammudele raevuka Ronald Reaganit, ühtlasi ka oma kunagist koolivenda Tartu I Keskkoolist M. Niklust viimatimainitu 50. sünnipäeva puhul naeruväärstava üllitisega („Hapukapsasupp“, Pikker nr 21, 1984.a.). Juba varem, 12. nov. 1981.a oli USA Kongress vastu võtnud resolutsiooni, milles nõuti okupatsioonivõimudele M-O. Nikluse vangistusest vabastamist, tema poliitilise tagakiusamise lõpetamist ja talle kodanikuõiguste tagamist. Külastades ligi kümme aastat hiljem ise Ameerika Ühendriike, tänas M-O. Niklus isiklikult Ronald Reaganit nii talle endale kui ka kõigile punavõimu poolt ikestatud rahvastele osutatud erilise toetuse eest (kohtumise järel ilmusid fotodega reportaažid USA eesti ajalehes „Vaba Eesti Sõna“ nr 26, 28. 06. 1990.a., ajalehes „Võru Teataja“ nr 83, 17. 07. 1990.a., hiljem „Kultuur ja Elu“ nr 3, 2004.a., lk 64-66).

1980. aastate lõpul tegi Mart-Olav Niklus ühena vähestest tõhusat selgitustööd suisa okupatsioonivägede mitmest rahvusest ajateenijate ja ohvitseride hulgas Tartus Raadi sõjaväebaasis, nendega vesteldes ning jagades neile Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei jt tolaegsete patriootlike ühenduste venekeelseid trükiseid sõjaväelaste „ideelis-poliitiliseks kasvatamiseks“, mis ka teatavaid tulemusi andis.

M-O. Niklus on Eesti Vabariigi kodanik, kelle elu ja tervise pärast rahvusvaheline üldsus, rahvaskaaslased paljudes riikides kindlasti kõige rohkem on muretsenud ja võidelnud. Mitmekeelsete raadiosaadete ja trükisõna vahendusel said „rahvusvahelise pingelõdvenduse pantvangi“ kaudu teatavaks/tuntumaks nii poststalinistlikud kommunistlikud kuriteod, Baltikum, okupeeritud Eesti Vabariik, eestlased, Tartu linn kui ka sinne Vikerkaare tänav.

Rootsis elanud juristi Agu Kriisa (1934-1999.a.) jt. pagulaste järjekindel selgitustöö oli edukas – esimese eestlasena võttis Rahvusvaheline Amnestia /Amnesty International/ M-O. Nikluse oma eestkoste alla. Perestroika ja glasnosti ajastu algul, 1987.a. algatasid Bukovski Sihtasutus (võidelnud algselt Vene meelsusvangi Vladimir Bukovski vabastamise eest) ja Ida-Euroopa Solidaarsuskomitee (rootsikeelse nimetusega organisatsioon) rahvusvahelise kampaania Mart-Olav Nikluse vabastamiseks vangistusest. Suvel 2008.a. viibis Vladimir Bukovski Tallinnas, kus kohtus ka M. Niklusega.

Kauakestnud võitlust kroonis edu: Rahvusvahelise PEN-Klubi ajakiri (The PEN, No 26, 1989.a.) avaldas oma esikaanel Tõnu Krünvaldi foto M-O. Nikluse pidulikust vastuvõtust Tartu raudteejaamas 13. juunil 1988.a.. Hiljem on fotod M-O. Niklusest leidnud tee teistegi välismaiste ajakirjade esikaantele ja veergudele. Rahvusvahelise surve ja rahvaskaaslaste sihikindla nõudmise tulemusena (sealhulgas 1988.a. juulis Tallinnas Eesti Draamateatri ees toimunud piketid ehk nõudeplakatitega rah-

(järg lk 8)

Mõned küsimused ja ei ühtegi vastust

Mul oli au osaleda 14. juunil Põltsamaal peetud Jõgevamaa Vabadusvõitlejate Ühingu 20. aastapäeval. Leinapäeva peeti koos MTÜ-ga Jõgevamaa represseeritud ja see päev jääb mu mällu erakordselt kaunina.

Ent võib-olla just seetõttu, et kõik kulges nii ehedas ja südamlikus õhustikus, kus polnud võltsi demagoogiat ja inimesed hingasid ühtemoodi, jäi mulle hinge peale paar teemat, millele tahan tähelepanu juhtida ja milles kuidagi pole süüdi ja loodan, et ei tunne ennast puudutatuna selle kauni päeva suurepärase korraldajad.

Esmalt see üleriigiline olukord, et praeguseks 90. eluaastale liginevad veel üksikud elus ja ravis olevad vanad sõjamehed, kes nooruses riskisid meie vabaduse ja omariikluse nimel eluga, peavad pisikeste sõnakuulelike (ja hästikasvatatud!) poisikeste kombel viima lilli oma isade vabadussõja mälestusmärkide jalatile! Miks pole meil mitte kusagil mujal kui vaid Sinimägedes mälestusmärki, mis ütleks aitäh neile ja mälestaks neid, kes võitlesid ja ka langesid Eesti Vabadussõjas 1941-1944?

Pea kõikides väarikates koolides, Põltsamaa oma nende seas, on „Nimed mar-mortahlil“, kuid vaid tolle üheainsa, võidetud sõja omad. Mille poolest on need, kes läksid oma isade eeskujul otse koolipingist järgmisesse vabadussõtta, kehvedad sõjamehed? Kas sellepärast, et nad kaotasid sõja? Kas meie ise ei hinda neid sellepärast, kuigi teame, et nende võitlus oli õige, sest nad kaitsesid oma kodumaad?

Ja veelgi kaugemale on mindud. Ma austan kõiki represseeritud, kes olid Siberi vangilaagrites, kuid minu meelest on ebanormaalne, et vangilaagris olemist peetakse taastatud Eesti Vabariigis üliluslikuks ja paremaks teeneks kui relvastatud vabadusvõitlust. Nii aga on ja iga sõjamees peab hankima just represseeritu tunnistuse, kui tahab vana inimesena saada osa teatud pisikestest hüvedest, mis seostuvad peamiselt tervisekeskuse kasutuse ja väikeste ravitoetuste- või hüvitistega. Niisiis me reklaamime kannatusi ja häbeneme seda, et oleme julgenud võidelda ja ülekohtule vastu astuda, häbeneme, et meie seas on olnud sangareid.

Arvan, et siin on, mille üle mõelda. Arvan, et praegused võimuerakonnad koosnevad argpükstest, sest Riigikogus võeti vastu nii jabura sõnastusega seadus, mille alla sõjamehed sisuliselt ei käigi, sest nad ju „tegid koostööd okupatsiooniga“. Seda seadust võib ilma liialdamata nimetada pooliitiliseks haavelduseks (Liis Haavelit meenutades), sest vanu inimesi on järjekordselt lollitatud.

Samas pole meil esialgu loota kellelegi, sest praegune opositsioon on koalitsioonist oluliselt hullem ja kui võim riigis lähiajal vahetuks, saaks olukord ainult veel hullemaks minna. Loodan aga minagi, nagu ka Ants Nurk, et ehk kunagi tulevased noored ajavad veel selja sirgu ja ajalugu räägitakse lõpuks lahti. Siis pole kindlasti enam ühtegi relvaga võidelnud, kellele saaks veel mingit ainelist toetust määrata, kuid tõde ometi ei põle tuleski ja kivisse peab kord saama raiutud ka Teise Vabadussõja aastaarvud, nagu ka aastatel 1941-1944 kodumaa vabaduse eesti langenute nimed. Tõtt ütelda pole üldse võimalik aru saada, kuidas pole 1941. aasta juulis langenutele mõeldud. Eelmisel aastal kerkis sama küsimus ka Viljandis. Miks ei ole kusagil mälestustahvli neile, kes langesid bolshevike taganedes juuli alguses, kui viimased olid eriti metsikud? Kas pole sellepärast, et keegi kardab, et „muu maailm“ võiks aru saada, nagu ülistaksime neid, kes tegid koostööd „Hitlerliku Saksamaaga?“ Appi! Suvel 71 aastat tagasi uskusid kõik, et Eesti saab ja jääb uuesti vabaks! Inimesed tulid sakslaste saabudes keldritest ja metsast välja ja hakkasid uuesti elama. Tollastes ajalehtedes avaldati tõde kannatusteaasta jooksul toimunud, trükiti küüditatute nimekirjad jne. Südantlõhestavalt kurb on lugeda neid vanu surmakuulutusi, teadaandeid kadunud inimestest jne. Me ei saa täna ütelda, et seda pole olnud või et see oli ehk kuidagi teisiti.

Vahest aasta või kahe pärast mõne rindeteate puhul oli ajalehtedes tegemist „Saksa propagandaga“, aga 1941. aasta teisel poolel ja ka 1942. aastal ilmunud eesti oma ajakirjanike lood kajastasid ikka kohalikku elu vastutustundega ja adekvaatselt.

Sünge teema lõpetuseks tahaks veel kiita Põltsamaad. See Liivimaa Põhjapiiri tähistav kindlus väärrib tähelepanu. Sammudes lippude järel rahvahulga sees läbi linna – ja korraldus polnud mingi põlveotsas tehtud, vaid koostöös kohaliku omavalitsusega – sain aru, et midagi sama ülevat olen seni kogunud vaid Riias, leegionipäeval. Miks ei ole midagi samasugust mõeldav korraldada Viljandis, Tartus või Tallinnas? Vastust teab esialgu vaid tuul...

Jaanika Kressa, Võitleja peatoimetaja

Kommentaari

<http://www.postimees.ee/639820/com/dokument-gorbatsov-ei-kavatsenud-lubada-balti-riikidel-iseseisvuda/?lk=4>

Mõistagi!

Pidage meeles millist veresauna tiblud saatsid korda Azerbaidžanis..... seal sai sadu ja sadu süütuid iseseisvust nõudvat inimest... noori... vanu... halastamatult maha niidetud Kremli okupatsiooni vägede poolt.

Alles kaks aastat tagasi püstitati Bakis, pealinnas, Ilham Aliyevi poolt Kremli poolt morvatud Azeritele mälestussammas.

Siia maani pole Kreml oma kuritegusi, genotsiid, ega pikki aastaid kestnud vägi-valdset okupatsiooni omaks võtnud ega selle eest andeks palunud.

Barbaarlased jäävad barbaarlasteks, unistagu Brüssels Venemaa tsiviliseerituks saamisest nii kuis tahavad!

Tehumardi öölahingut meenutades

22. septembril 1944 langes Punaarmee kätte Tallinn. Saksa väeosad taandusid Lääne-Eesti saartele ja asusid nende kaitsele selleks, et laevaliikluse kaudu Lääne-merel toetada Lätis võitlevat Kuramaa väegruppi. Saarte kaitse üldjuhiks määrati septembris 1944 Saksa 23. jalaväediviisi ülem kindralleitnant Hans Schirmer kellele oli teada, et Punaarmee valmistub Eesti saari ründama kolme korpuse ehk 9 diviisi jõududega. Saaremaale koondatud Saksa väeosade arvule vaatamata sai Schirmer väga hästi aru, et Lääne-Eesti saari ta oma käes kuigi kaua hoida ei suuda. Muhu saarele taandunud 2000 eesti võitlejatelt võeti relvad ning saadeti Neuhammerisse täienduseks taasformeeritavale 20. Eesti Relvagenaderide Diviisile.

5. oktoobri 1944 hommikul alustas Punaarmee 8. Eesti Laskurkorpus ameeriklastelt saadud amfiibautodel ja dessandipraamidil tugeva suurtükiväe katte all Väikese Väina dessanti. Järgmisel hommikul alustas dessanti ka 109. Laskurkorpus. Schirmeri käsul hakkasid punaarmee dessandi vastu võidelnud saksa väeosad taanduma Salme küla juurde loodud kaitseliini taha.

8. oktoobri õhtuks jõudsid Tehumardi küla juurde 249. Eesti Laskurdiviisi 307. üksiku tankitõrjediviisi baasil loodud tugevdatud motoriseeritud eelsalk (ca 370 meest) major Vladimir Miller`i juhtimisel ja major Grigori Karaulnõi juhitud 917. polgu 1. pataljon (ca 300 meest). Mõlemad komandörid ootasid endale Kuressaarest appi 7. laskurdiviisi 27. laskurpolgu võitlejaid. Mõlemad mehed ei teadnud, et samal päeval hakkasid nende väeüksuste poole liikuma ka Nasva jõe liini kaitsel seisnud Saksa vägede 23. jalaväediviisi 67. Potsdami grenaderirügemendi kaks pataljoni (ca 700 meest). Saanud teada, et Tehumardi lähisteel on ette jõudnud Punaarmee üksused, jätkasid 67. rügemendi 2. pataljoni 350 sõdurit hauptmann Klaus Ritter`i juhtimisel liikumist Sõrve maanteed mööda Tehumardi poole, lootes üllatusrännakuga seal paiknevast vastasest ööpimeduses läbi murda. Järve kõrtsi lähistel eraldus ühisest kolonnist 67. rügemendi 1. pataljon, liikudes käsu-kohaselt lahingusse sekkumata piki mereranda hauptmann Hermann Ulrichs`i juhtimisel Sõrve poolsaare suunas.

2. pataljoni kolonni eesotsas liikunud Klaus Ritter andis oma meestele käsu mitte mingil juhul tulistada enne, kui tema on selleks loa andnud. Kella poole kümne ajal jõudsid Ritteri mehed Karaulnõi pataljoni sõduriteni, kes pidasid sakslaste kolonni Kuressaarest saabuvateks punaarmeeelasteks. Kottpimedas jätkasid sakslased teed Salme küla suunas ümbritsetuna Karaulnõi pataljoni meestest. Läbinud nõnda sadakond meetrit, tulistas Ritter esimese lasu, mille järel avasid marutule ka temale alluvad sõdurid. Sõrve maanteel ööpimeduses puhkenud lahingus 917. Laskurpolgu 1. pataljon purustati. Ei teatud seda, et ees ootab palju tugevam vastane.

Umbes viie minuti pärast jõuti major Milleri motoriseeritud eelsalgani. "Ärge laske, omad!" karjusid eelsalga ohvitserid uskudes, et on eksikombel langenud appi ruttava Punaarmee üksuse tule alla. Kuid valgusraketide ja leekkuulide kumas avastati, et tuld annavad sakslased. Lahingu esimestel minutitel langes eelsalga komandör major Vladimir Miller. Süttisid soomukid, heites lahinguväljale valgust. Metsikus tuleõllus läks lahti halastamatuks öiseks käsitsivõitluseks. Käiku läksid täagid, pussnoad, labidad, rusikad. Öisele lahinguväljale jäi 190 Ritteri meest. See oli hind mis tuli tasuda oma rügemendi 1. pataljoni ja enda pataljoni ülejäänud meeste kaotusteta jõudmise eest Sõrve säärele omade juurde. Umbes 200 meest langes nõukogude poolel, nende seas koju jõudnud eesti noormehed. Ka mööda rannikut liikuv Ulrichsi pataljon sattus Punaarmee üksuste rännaku alla. Kuid raskekuulipildujate meeskonnad päästsid olukorra, võimaldades 1. pataljoni meestel suuremate kaotusteta Sõrve poolsaarele pääseda.

Tehumardi lahing seiskas mõneks ajaks Nõukogude vägede seni kiirelt kulgenud pealetungi Saaremaal, mis võimaldas Saksa väejuhatusel organiseerida Sõrve poolsaare kaitset kuni 24. novembrini 1944, mil Eestimaa pinnalt lahkus organiseeritud korrast viimane saksa sõdur. Saksa 23. jalaväediviisi 67. Potsdami grenaderirügemendi kahe pataljoni läbimurde eest Sõrve poolsaarele ning ligemale 500 sõduri päästmise eest kindlast surmast annetati hauptmann Klaus Ritterile Raudristi Rüütlirist.

1967. aastal avati öölahingu toimumise koha lähisteel skulptorite Riho Kulla, Mati Variku ja arhitekt Allan Murdmaa loodud mõõgakujuline Tehumardi mälestussammas, mille ümbrus muudeti Punaarmee sõjaveteranide kultuspaigaks. Kuuskümmend aastat peale öölahingut, 2004. aasta sügisel, oli Klaus Ritter koos oma sõjakamraadidega taas Sõrve poolsaarel, kus nad avasid mälestuskivi, millel on tekst "SÕRVES 1944. AASTA SÜGISEL LANGENUD SAKSA SÕDURITE MÄLESTRUASEKS".

15. juulil 2012 avasid Saaremaa kaitseliitlased ja vabadusvõitlejad Eesti vabadusvõitlejate XX kokkutulekust osavõtjate juuresolekul Tehumardi öölahingu toimumise tegelikus asukohas tagasihoidliku mälestuskivi, millele on paigaldatud mustast graniidist plaat võimalikke probleeme välistava tekstiga „SIIN PUHKES 8. OKTOOBRI 1944 TEHUMARDI ÖÖLAHING“ Jääb mulje, et mälestuskivi paigaldamisega on soovitud vaid täpsustada öölahingu toimumise täpset asukohta, avamata lahingu tähendust Eesti aladel II maailmasõjas. Plaadilt eemaldasid katte Saksa poolel võidelnud August Poopuu ja Rudolf Murekas. Mälestuskivi õnnistas õigeusu kiriku preester Innokenti Hiit, pikema ülevaate öölahingust esitas kokkutulnuile Saaremaa muuseumi kultuurharidustöö osakonna juhataja Raul Salumäe. Mälestusmärgi avamisest võtsid osa mitte üksnes vabadusvõitlejad Eestist, vaid ka vabadusvõitlejate esindajad Soomest, Lätist, Leedust ning Kanadas resideeruvast Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskusest.

Kuno Raude, 15. juulil 2004.

Ettepanek (13. korda) Mart-Olav Nikluse nimetamiseks Tartu Aukodanikuks 2012.a. (algus lk 6)

vakogunemised) vabanenud rahvuskangelane rehabiliteeriti 1991.a. – alles nüüd jõudis õigusemõistmine Eestis järeltulele, et kannatanul süüd polegi (vahemärkus: GULAGist vabanemisel 1988.a. oli isegi Moskva süüdimõistetu karistusaega vähendanud viieteistkümnelt kolmele aastale!). Eestis tuli ette sedagi, et needsamad komparteilastest (!) kohtunikud, kes varem olid oma ideoloogilisest suundumusest juhitud ja süüepiinatada rahvuslikust vastupanuliikumise osavõtnud paljudeks aastateks kodumaast kaugemale vabadusekaotuslikku karistust kandma saanud, nüüd ilma pikemalt mõtlemata otseku ümber kehastusid ning kommunistliku justiitterrori ohvrid kähku „rehabiliteerisid“. Loodetavasti on M-O. Niklus rehabiliteeritud ka Permi oblasti rahvakohtu eespoolmainitud otsusest (üleviimine senisest veelgi rangemale kinnipidamisrežiimile, st türmi). Lõpuks tuleb pidada õigustühiseks ka M-O. Niklusele osaks saanud 13-päevast administratiivaresti, mille Tartu linna tolaaegne rahvakohtunik Jüri Paap talle märtsis 1980.a. keeldumise eest täitmast Riikliku Julgeoleku Komitee töötajate korraldusi ja vastuhakkamise eest KGB-le „uurimistoimingu teostamisel“ oli määratud. Kurioosumina võiks seoses tsiteerituga mainida, et punavõimu kindlustanud Jüri Paabi (Tallinnas teadaolevalt tänaseni erialaselt ametis) pakkusid tema praegused kolleegid 2007.a. alguses, Eesti Vabariigi 89. aastapäeva eel Eesti Vabariigi presidendile välja teenetemärgiga autasustamiseks (üksikasju vt „Lurjus, aga tubli“, SL „Õhtuleht“, 15.02.2007. a.; „Rahvuslik Koguja“ nr 1, juuli 2007.a., lk 5). Tänu M-O. Nikluse õigeaegsele ja õigustatud protestile jättis Toomas Hendrik Ilves endise punakohtuniku Jüri Paabi Eesti Vabariigi autasust ilma.

M-O. Niklus on aktiivselt osa võtnud Eesti Kodanike Komiteede tegevusest (1989-1990.a.), hiljem olnud Eesti Kongressi saadik (1990-1992.a.), kuulunud Eesti Kongressi tegevust juhtivasse Eesti Komiteesse (1990-1992.a.), olnud Riigikogu VII koosseisu (1992-1995.a.) liige algul Eesti Kodaniku, hiljem Sõltumatute fraktsioonis. Praegugi on M-O. Niklus 2.veeb. 1920.a. sõlmitud Tartu rahulepingule tugineva Eesti Vabariigi territoriaalse tervikkuse, õigusliku järjepidevuse, iseseisvuse, rahvusriigi taastamise ning Eesti kodanike isiklike ja kollektiivsete õiguste vankumatu kaitsja, väljendades oma seisukohti igal võimalusel nii kodu- kui ka välismaal, tänapäevalgi piketeerides, esinedes sõnavõttudega 2.veeb. 2012.a Tartus jne. Senikaua kuni Eesti riigivalitsemise etteotsa ikka veel valitakse värvivahetajaid, tuulelippe, mis tahes totalitaarrežiimiga kaasajooksikuid, poliitilisi seiklejaid, uusrikkureid, Eesti-vaenulikke elemente, võõrriigi käsilasi, tühikargelajaid, parteisulaseid, poliitbroilereid, diletante ja profaane – pole M-O. Nikluse olnud erilist põhjust olla rahul nii Eesti Kongressi töö tulemuste, pärastiste riigikogulaste teovõimetuse, vastutustundetuse ja silmakirjalikkuse, mõnede ministrite ja kohtunike ametialase küündimatuse kui ka Eesti Vabariigi seniste valitsuste irdumisega eesti rahvast, põlisrahvuse huvidest ja vajadustest, võimalolijate lõmitamisega Brüsseli, Moskva ja Washingtoni ees „uute võimaluste“, „euroopalike väärtuste“ ja „multi-kulti“ suitsukatte varjus.

Pärast repressiivasutusest Perm-36 juulis 1988.a. vabanemist pole M-O. Niklus katkestanud suhteid ei endiste kommunistmivangide jt võitluskaaslastega ega ka rahvusvahelise avalikkusega.

M-O. Niklus on kaasmaalastele, paljude teistegi riikide kodanikele ja valitsustele lakkamatult selgitanud vajadust ehitada Eesti üles demokraatliku õigusriigina, taastada Eesti Vabariik õigusliku järjepidevuse alusel rahvusriigina (eriti rõhutati seda nõuet valimisliidu Eesti Kodanik programmis, mille nimekirjas M-O. Niklus 1992.a. Riigikogusse kandideeris). Sõpru ja aatekaaslasid nii Idas kui ka Läänes informeerib M-O. Niklus pidevalt kodumaal valitsevast tegelikkusest praegugi, sealhulgas seni ikka veel hukka mõistmata kollaboratsioonist, punase mõtlemisviisi ja Kremli-meelsuse taassünnist, krüptokommunismi ja veneluse pealetungist rahvuslusele postsovetlikus Eestis (vt näiteks „Endist poliitvangi ei lubatud kommunismi kuritegude teemalisele konverentsile“, „Eesti Ekspress“, 16.10.2008.a.).

Muu mitmekülgne tegevus

M-O. Niklus on või on olnud paljude kodu- ning välismaiste akadeemiliste ja ühiskondlike organisatsioonide tegev- või auliige.

Neist võib mainida: Rahvusvaheline Amnestia (AI, London), Rahvusvaheline Inimõiguste Selts (Internationale Gesellschaft für Menschenrechte, IGMF), N Liidu Endiste Poliitvangide Rahvusvaheline Assotsiatsioon (auliige), Ukraina Helsingi Grupp (koos leedulasest kommunistmivangi Viktoras Petkusega rahvusvaheline liige aastast 1983), Rahvusvaheline PEN-Klubi (auliige), Endiste Poliitvangide ja Kommunistmivangide Rahvusvaheline Assotsiatsioon (International Association of Former Political Prisoners and Victims of Communism, INTER-ASSO), Poliitiliste Repressioonide ja Totalitarismi Memoriaalmuuseum „Perm-36“ (nõukogu liige), Balti Ameerika Vabadusliiga (Baltic American Freedom League, USA, nõukogu liige), Molotov-Ribbentropi Pakti Avalikustamise Eesti Grupp (MRP-AEG, asutatud 1987.a. suvel kommunistmivang Tiit Madissoni eestvedamisel, auliige), Õpetatud Eesti Selts, Kodanike Kaitsekoda (http://vastupanu.ee/10toimetuse/esileht_liikmed.php?display=1), Eesti Endiste Poliitvangide Liit, Tartu Vabadusvõitlejate Ühendus, Dekoloniseerimise Algatuskeskus, Kaitseliidu Tartu Malev, Tartu Vabadussõja Mälestussamba (Kalevipoeg) Taastamise Komitee (seoses Kalevipoja kuju avamisega Emajõe ääres tegevus lõpetatud), Eesti Muinsuskaitse Selts, Eesti Valijate Liit (tegevus soikunud), Õigusvastaselt Represseeritute Ühendus Memento, Eestimaa Looduse Fond (olnud organisatsiooni esimene president), Eesti Rahva Muuseumi Sõprade Selts, Eestirootslaste Kultuuri Selts /Samfundet för Estlandssvensk Kultur/, Eesti Rootsi Keele Õpetajate Selts /Svensklärarna i Estland/, Prantsuse Teaduslik Instituut /Institut Scientifique Français/ asukohaga Tartus.

Üliõpilasaegadest saadik on M-O. Niklus olnud Eesti Ornitolooiaühingu (EOÜ) tegev- ja alates 2011.a. mainitud ühingu auliige. Samast ajast samuti Eesti Looduseuurijate Seltsi (Eesti LUS) tegevliige, alates 2004.a. aga eluaegne liige. Huvi eluslooduse vastu oli Mardis tärnitud õige varakult – juba koolipoisina avastas M-O. Niklus Eesti fauna jaoks kaks uut liblikaliiki (vt Faunistilisi märkmeid I, 1, Tartu, 1959.a., lk 50).

Avalikud esinemised Eestis ja väljaspool Eestit

M-O. Niklus on osalenud ja esinenud mitmel Eesti toimunud konverentsidel või tähtpäevaüritustel. Näiteks okt. 2011.a. Tartu KGB Kongide Muuseumi 10. aastapäeval sealsamas ettekandega „Pooltõdedest ja tendentslikkusest lähiminevikus ja tänapäeval“.

M-O. Niklus on esindanud Eestit paljudel rahvusvahelistel üritustel (sageli koos

Tallinna Polütehnilise Instituudi kunagise õppejõu, 1970.a. kommunistmivangi, Tartust pärit Kalju Mätikuga). Näiteks kahel rahvusvahelisel Sahharovi kongressil Amsterdamis (1990, 1992), Endiste Poliitvangide ja Kommunistmivangide Rahvusvahelise Assotsiatsiooni 7. kongressil Berliinis (1998.a., 2011.a.), 8. kongressil Dubrovnikus (1999.a.), 13. kongressil Zinnowitzis (2005.a.), 16. kongressil Mostaris (2008.a.), 18. kongressil Braşovis (2010.a.), antikommunistlikul kongressil ja tribunaliil Vilniuses (2000.a.), „Julgust Juurde Eetikale“ /Mut zur Ethik/ 9. kongressil Feldkirchis (2001.a.), mitmel rahvusvahelistel ühiskondlik-poliitilistel konverentsidel Moskvast (1990.a.), Jeruusalemmas (1994.a.), Zagrebis (1999.a.), Kiievis (2003.a., 2004.a., 2008.a., 2010.a.), Budapestis (2000.a., 2006.a.), Göteborgis (2000.a., 2007.a.), Prahas (2007.a.) jm. 9.-10.jaan. 2007.a. osales M-O. Niklus Leedu Vabariigi Seimi /Seimas/ ja Vilniuse raekoja hoonetes toimunud Leedu Helsingi Grupi 30. aastapäeva tähistamiseks korraldatud konverentsidel, 23.aug. 2007.a. Vilniuses MRP 68. aastapäevaga seotud üritustel. Juulis 2010.a. külastasid endised poliitvangid Kalju Mätik ja Mart Niklus uuesti oma kunagist kinnipidamispaika Uuralites, kuhu praegu on asutatud Memoriaalmuuseum „Perm-36“, osaledes GULAGi ainulaadselt restaureeritud asutuse korraldatud tuhandete osavõtnutega kodanikufoorumil Pilorama 2010. M-O. Nikluse ettekanded nendel ja teistel kokkutulekutel on avaldatud mitmekeelsetes kogumikes. Erialastel üritustel zooloogina on M-O. Niklus viibinud Lätis, Leedus, Poolas, Itaalias, Inglismaal, Prantsusmaal, Türgis jm. Tänu oma laialdastele rahvusvahelistele sidemetele ja heale keelteoskusele on Mart Niklus ühtekokku viibinud rohkem kui kolmekümnes välisriigis Euroopas, Aasias ja Põhja-Ameerikas.

Mart-Olav Nikluse loomingust

Elmainitud ühiskondlik-poliitilise tegevuse kõrval on M-O. Niklus avaldanud loodusteaduste valdkonda kuuluvaid artikleid mitmes teadusväljaandes (neist esimesed juba stuudiumi ajal Tartu Ülikoolis 1950.a.), samuti ajakirjanduses. Aastal 2004 ilmus kirjastuselt Iseseisvus valikogumik juubilar artiklite, kõnede, avalike kirjade ja intervjuudega aastast 1992-2003. Kogumikul on sümboolne pealkiri: „Mind ei tapetud õigel ajal“. M-O. Nikluse tõlketõdedest eesti keelde väärivad mainimist näiteks Charles Darwini kolm peateost (tõlgitud juba 1960-1970.a., neist „Autobiograafia“ ilmunud trükist septembris 2006.a., „Liikide tekkimine“ ilmumas lähiajal), Etienne de La Boétie' „Arutlus vabatahtlikust orjusest“ (Akadeemia nr-d 5 ja 6, 2007.a.), samuti Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis 10.dets.1948.a. vastu võetud Inimõiguste Ülddeklaratsioon (tõlgitud esimese vangistuse ajal ja sealsamas ka levitatud). Vahetult enne 2010.a. „Langenud Vabadusvõitleja Päeva“ (27. märts) ilmus Mart Niklusest järjekordne, taas sümboolse pealkirjaga raamat „Ma ei vaiki ikka veel“. Eesti Vabaduspartei-Põllumeeste Kogu juhatusel liikmena on

M-O. Niklus aastaid aidanud kaasa erakonna ajalehe „Rahvuslik Koguja“ toimetamisel. Sõltumatu Infokeskus avaldas M-O. Nikluse sulest estofiil Sergei Metlevi juubele pühendatud artikli (S. Metlev sündis 20.aug. 1991.a.).

Kas lootused ja unistused on täitunud?

Karastunud vabadusvõitleja pidas aastaid vastu kohe pärast viimast vangistusest vabanemist talle peale surutud perevägivalle ja võitlusele eluaseme säilitamise pärast Tartus Vikerkaare tn 25. Kuigi postsovetliku Eesti õigussüsteemi ja kohtutega osavasti manipuleerijad ähvardasid aastal 2001 M-O. Niklust isegi kodust väljatõstmisega (uut elamispiinda vastu andmata), mõistsid Heade Mõtete Linna võimud eesotsas tolaaegse linnapea Andrus Ansipi ja abilinnapea Margus Hansoniga, tänu rahvuslase Agu-Üllar Kulli järjekindlale selgitustööle, et justiitsmõnitamine ja kisendav ebaõiglus niigi korduvalt alusetult represseeritud inimese kallal ei tohi kesta igavesti. Tartu Linnavolikogu üksmeelse otsusega 2002.a. osteti eespoolmainitud, juba ühe aktsiaseltsi valdusse saherdatud elamu järelmaksuga Tartu linna omandisse, võimaldamaks endisel kommunistmivangil nii Mart Nikluse viimase vangistuse ajal manalateele läinud isa Julius Nikluse (1905-1981.a.) kui ka vahepealsetel aastatel omaenda kätega ehitatud ja praegugi kehtiva testamendiga ainuüksi Mart Niklusele pärandatud kodus üürilisena käesoleval ajal siiski edasi elada. Olulise panuse

andnud ka Heimar Lenk, kes erinevalt paljudest teistest praegusaja ajakirjanikest ei kartnud olukorda avalikustada ning korraldas sel teemal Keskerakonna Tallinna büroos isegi pressikonverentsi (vt „Kesknädal“, 29.11.2000.a., 20.12.2000.a.). Alles pärast häbiväärse olukorra massiteabesse jõudmist julgesid M-O. Nikluse jätkuva vintsutamise kohta sõna võtta ka mõned nn prominendid või muud väljaanded (vt A.-M. Alver, „Mart Niklus jääb kodust ilma“, „Seltskond“ nr 22, 1.06.2001.a., samuti J. Filippov, „Vana mees tahab koju“, „Eesti Ekspress“, 7.02.2002.a. jm).

Kaua võib?

Eesti Vabariik pole ikka veel andnud õiguslikku hinnangut Nõukogude võimule, Eestimaa Kommunistliku Partei ja selle liikmete osale lähimineviku poliitrepresioonides ja inimsusevastastes kuritegudes. Lahendamata on jäänud küsimus mainitud represioonidest osa võtnud juhtfigureid, KGB koosseisuliste, usaldusisikute ja reagentide vastutusest (Isaks eespoolmainitutele veel näiteks justiitskindral-polkovnik, õigusteaduste kandidaat, Eesti NSV teeneline jurist Leonid Ivanoviš Barkov, nn eriti tähtsate asjade vanemuurija Erich Vallimäe, KGB Tartu osakonna viimane ülem Anti /Hansoviš/ Talur, KGB vanemuurija Anto Ots, KGB-lane Marat Žukov jpt). M-O. Niklus on järjekindlalt nõudnud oma kaaskohtualuse Jüri Kuke surmaga lõppenud represseerimise, samuti teiste vastupanuliikumise osavõtnute vaenamise põhjalikku uurimist, süüdlaste avalikustamist, avalike ametitest kõrvaldamist ning õiglast kohtupidamist nende üle. Veel jätkub postkommunistlike ilminguid, mille kohta M-O. Niklus teeneka vastupanuvõitlejana ei saa mitte vaiki olla, taunides:

1. sovetiaegsete poliitrepresioonide, represseerijate ja pealekaebajate mahavaikimist ja/või õigustamist;
2. Eesti Vabariigi seniste valitsuste tegevust (või pigem tegevusetust) reaktioonis Moskva-poolsele survele stalinistliku, 1920.a. Tartu rahulepinguga ja Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuolus oleva „riigipiiri“ legaliseerimisel, mida 1990.a. alguses veel juleti kontrolljooneks nimetada;
3. Eesti vabaduse eest võidelnud sõjameeste mälestusmärgi vägivaldset kõrvaldamist Lihulas 2.sept. 2004.a. tolaaegse peaministri Juhan Partsi valitsuse korraldusel;
4. Tallinna nn vabastajate monumendi (pronksõduri ehk „Aljoša“) jätkuvat kultust, marumuulaste 2007.a. aprillimäratsemist ja nende kohtulikku poputamist;

(järg lk 10)

Harri Kivilo „Kustumatu õiguse nimel”

Eestis sündinud, 1944. aastal noorukina siit põgenenud ja sovetivõimust vabanenud Eestisse naasnud Kivilo mälestused on kahtlemata tähelepanuväärsed. Kirjutamisainet jätkub - arhitekti edulugu Kanadas, paralleelne ühiskondlik tegevus skaudijuhil ja rahvuskultuurilise noorterühmituse "Vikerlased" organisatori ja mänedžerina. Kindlasti huvitab erialainimesi ka Kivilo tegevus ehitusala nõustajana Eestis. Ning mitte ainult erialainimesi, sest kriitiline analüüs Tartu Kaubamaja, Solarise keskuse ja Vabadussõja võidusamba kohta on kõigile ladusalt mõistetavaks kirjutatud.

Seejuures tunnustustvääriv ning mälestuste puhul mitte just tavapärane on Kivilo kriitiline lähenemine ka oma tegevusele. "Mõned lapsevanemad palusid mind vikerlaste-taoline rühm ka Torontos moodustada. Virulased saidki loodud, kuid pean piinlikult tunnistama, et mul ei tekkinud Toronto eestlaste lastega õiget tegutsemise tunnet. Olin närviline, laste õpetamisel põhjendamatult ebaviisakas ja pärast õppepäevi Lättemäel ja ühte samaegset esinemist mingil Montreali linna poolt korraldatud üritusel, lõpetasin Virulaste tegevuse." (lk 144). Kriitiline enesevaatlus teeb ka ühiskonnakriitilise osa usutavaks. Ebatavaline ja ajaloolase jaoks usalduväärsust kasvav on ka see, et autor fikseerib, kui ta mingit olulist seika või motiivi ei mäleta.

Ent väljapaistvaks - vähemalt nüüd, 2012. aastal ja juhul, kui Eesti ajalugu tulevikus uuritakse - teeb selle raamatu muu. Nimelt moodustab kolmandiku tekstist iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigi poliitiliste valikute ja nende põhjuste ning tagajärgede analüüs.

Elame ajal, mil demokraatia klassikaline tähendus (rahva võim) on ühiskonna käest libisemas või ongi juba kaaperdatud. Klikk rikub iseenda kehtestatud seadusi, keskendub omaaegse Nõukogude nomenklatuuri kombel enese hüvede tagamisele ja liputab saba rahvusvahelisele rahamaailmale. Oma suhtumist demokraatlikesse mehhanismidesse kui pornograafiasse enam ei varjatagi ja arutletakse, missuguste trikkidega "kaasajastada" põhiseadust, et seejuures rahva arvamust küsida ei tuleks. Mõne viimase kuu jooksul paljastunud poliitladviku puupäine antipatriotism ja omakasuküünilisus on tõepoolest ehmata ning seejuures pole mingit vahet, kas tegemist on võimukoalitsiooni või nn opositsiooniga. Oma rahvast on võõrandanud kõigi Euroopa Liidu riikide poliitladvik, kuid näib, et just meie oma armsa Eesti Vabariigi võimurid, täpsemalt võõra võimu vahendajad, sammuvad mitte ainult iseseisvusest, vaid ka demokraatiast loobumise esireas. Küsimus, kuidas me justkui nii äkki sinna oleme jõudnud, võiks seega paljude jaoks kõlada asjakohaselt. Kivilo pakub sellele rahvuskonservatiivset vastust.

Selgub, et rahvuskonservatiivse vaate perspektiivis tegelikult mitte sugugi nii äkki, vaid ikka samm-sammult. Kivilo jälgib eelkõige Eesti Vabariigi rahvuspoliitikat, mis kujunenud mitmesuguste välismaiste nõuandjate ja Venemaa ees pugeta püüdmise mõjul ja näitab Eesti Vabariigi deklaratsioonide, lepingute ja seaduste alusel, et "kogu taasiseseisvuse ajal on hoolega reformeeritud Nõukogude Liidu poolt vägivaldselt moodustatud haldusühikut ENSV." (lk 286). Eesti riigina püsima jäämise tagatiseks pole peetud mitte eestlaste rahvusliku iseteadvuse arendamist, vaid Eestis elavate venelaste eestluse hoidmisse kaasamist, ehkki põhiseadus ei nõua riigi, vaid rahvuse püsijäämist. "Eesti võib vabariigina või Euroopa Liidu ühe haldusüksusena tõesti kaua kesta, kuid eesti rahvusele on selline kestmine lausa hukatuslik." (lk 293). "Need lapsikud loosungid, millega on õhutatud eestlasi venelastega koos õnne leidma, on vaevast innustanud ühtegi eestlast või venelast teisest rahvusest sõpra otsima. Need, kes omavahel suhtlevad, teevad seda omal algatusel." (lk 327). "Üskudes, et pass muudab inimese selle andja austajaks, on riigivõim pidanud vajalikuks meelitada siinseid venelased kiiresti ja hulgaliselt Eesti kodanikeks saama. Et Eesti passi saamisest minetab venelane oma rahvusliku kuuluvuse, on aga ülimalt naiivne lootus. Lojaalsust ja rahvuslikku kuuluvust pole võimalik ei tuvastada ega mõõta. Seda teab ainult iga inimene ise, ja kui ta ei taha, siis ta oma tõekspidamisi avalikustama ei hakka. Pealegi on Eesti passiga venelastel võimalik väita, et nad on enda arvates elanud ENSV õigusjärgses riigis, sest kui eestlased läände liikuvale Punaarmeele mingit vastupanu ei avaldanud ja neid Tallinna vabastajatena lilledega vastu võtsid, siis on täiesti naeruväärne arvata, et Eesti ei olnudki vabatahtlikult Nõukogude Liitu astunud. Keegi ei saa arvata, et eestlased püüdsid Punaarmee sissetungi tõkestada, kui Eesti riigivõim on kahekümne aasta vältel tolle vastupanu olematuks vaikinud ja lasknud "vabastamist" kõigil soovijail igal aastal avalikult tähistada." (lk 350). "Tajagem, et ka siis, kui olud peaksid kunagi muutuma /.../, on nende kahe rahvuse keel ja kombed niivõrd omapärased, et ülimalt kahetsusväärne oleks proovida neid kokku sulandada. Naiivne ja naeruväärne oleks soovida, et üks aitaks teisel oma keelt ja kultuuri alles hoida." (lk 361).

Kivilo arvates on tekkimas "kaks Eestit": üks venekeelne ja teine eestikeelne, seega taastub okupatsioonieelne olukord. Kuid erinevus on selles, et nüüd võib lõimuda mittetahtev eestlane võõrsile elama asuda. Lahkunute asemel võib aga riiki kutsuda tööealisi sisserändajaid, riigivõim võib tööjõu probleemi lahendamiseks avada idapoolsed piiriväravad. Küllap meeldib see mõte ka paljudele suurriimeestele. (lk 344-345).

Autor ironiseerib ka Rein Taagepera "kahe eestimaalaste kogukonna" idee üle, kelle moodustaksid "eesti kodukeelega eestlased" ja "vene kodukeelega eestlased". Ta kritiseerib president Ilvest, kes oma teistkordselt presidendiks saamise puhul kinnitas Riigikogus, et on valmis teenima Eestit, kõiki siin elavaid inimesi nende maailmavaatest ja emakeelest sõltumatult oma parimas usus ja tõekspidamistest lähtudes. "Pole võimalik, et hr president ei tea, et "siin elavatest inimestest" vägagi suur hulk ei ole ega soovi kunagi hiljem olla Eesti Vabariigi lojaalsed kodanikud." (lk 359-360).

Sõjamehed ja represseeritud muutsid leinapäeva pidulikuks

Evald Veedla, Ants Mägi, Asta Paeveer, Valdur Lään, Leo Kaasikmäe, Merle Plovits, Kalju Tombak, Elmar Eensoo, Karli Kukk, Erich Susi, Armand Nukka, Sulev Vaasna, Arnold Kull, Elmar Karu, Johannes Kütt, Arnold Õunapuu, Ants Nurk, Elmar Kivimurd, Heinrich Eller. Foto: Väino Valdmann

Põltsamaal kogunesid 14. juunil Jõgevamaa vabadusvõitlejad ja represseeritud, muutes rahvusliku leinapäeva pidulikuks ja meeldejäävaks.

Jõgevamaa sõjameeste ja represseeritud ühine üritus Põltsamaa kirikus, mälestusmärkide juures ja koosviibimine Carl Schmidt'i majas mõjus kui meenutus päris-Eestist... Oli imekaunis suvepäev ja kogunenud valdavalt eakad inimesed olid pidulikud ja väarikad nii väliselt kui sisemiselt. Nende ümber oli eriline nimbus - tegemist on põlvkonnaga, kelle nooruse rikkus sõda, kuid kelle hulgas on ikka veel palju neid, kes Marie Underi sõnade järgi („Mureliku suuga“ 1942) on käinud püstipäi, kuigi neilt palju võeti, jäi alles uhkus, au ja viha, mis kohustasid hoidma selja sirgu ja silma selge.

Valgustatud seestpoolt

Jumalateenistus Põltsamaa kirikus polnud kaugeltki tühine kombetäitmine, vaid kujunes omas eheduses tõeliseks hingekosutuseks. Põltsamaa õpetaja Markus Haamer on küll ea poolest varases keskeas, kuid sõna poolest võib teda vana kooli meheks pidada. Markusel on näiteid rahvuse saatusest oma perekonna varal võtta kui küllusesarvest: just tema legendaarne vanaisa käis 1942. aasta jõulupühade ajal Rebase pataljonile jõuluteenistust pidamas. Harri Haamer ei peljanud pikka teekonda Tartust Venemaa avarustesse, kütmata rongi ega saanisõitu tuisus. Mitte iga õpetaja poleks sinna läinud ja mitte igauht poleks 658. Idapataljoni mehed ka kuulda tahtnud.

„Tervitusi kodumaalt!“ ütles õpetaja ja meeste karmid näod ei säranud, vaid kumasid talle vastu, nagu oleks neid valgustatud seestpoolt,“ on kirjutanud Valdur Jürissaar raamatus „Kahe rinde vahel“ (Göteborg, 1951, kordustruk Eestis, 1997).

Pojapoe Markus rääkis 70 aastat hiljem Põltsamaa kantslist ühekorraga sõjameestele ja küüditatutele. Ka temast kumas sisemist valgustatust, kui ta rääkis eesti rahva valikutest ja sellest, et me ei saa kunagi teada, mis oleks olnud siis, kui midagi oleks läinud teisiti. Ta rõhutas, et Eesti sõjamees pole võidenud mitte selleks, et oma püssilaskmishimu vaigistada, vaid ta on võidelnud rahu nimel. (järg lk 11)

Jah, Kivilo on üks neist paljudest, tänu kellele Eesti Vabariik olemas on, ehkki farsina, nagu teine tulemine ikka kipub olema, või meie juhtumil õigemini karikatuurina. Kodaniku karikatuuriks keeldub Kivilo aga muutumast. "Tagasi kodumaal olles saadud kogemused annavad meile moraalse õiguse unustada tagasituleku lubadus ja tunda piinlikkust selle üle, et me rääkisime paguluses maailmale Eestist teisiti, kui seda Eesti riigivõim on tänaseni teinud. Siiski oleme veendunud, et meie tee tuleb lõpuni käia. Me usume, et uus põlvkond riigimehi lõpetab töö varjamise ja hakkab eestlasi innustama olema väarikad järglased Eesti loojatele ja neile, kes mitte ühegi võõra võimu all olles ei minetanud oma rahvuslikku iseteadvust." (lk 367-368). "Riigivõimul saab olla vaid üksainus olulise tähtsusega eesmärk: teha kõik, mis on täiesti kindlalt riigi põhiseaduses määratud ja mis tagab eesti rahvuse ja kultuuri üle aegade kestmise." (lk 359).

Loomulikult ei pruugi paljud Kivilo rahvuskonservatiivset vaadet jagada. Olenemata sellest peaks aga demokraatia olema väärtus kõigile neile, kes sarnaselt Kivilole ei soovi olla kodaniku karikatuur. On ilmselge, et Eesti poliitladvikul on põhi alt ära, kuid ekslik on arusaam, et ühtlasi on määratud kogu ühiskond. Meie poliitladvik ei ole ühiskonna peegel, vaid kõverpeegel. Eesti ja teiste Euroopa Liidu maade demograafilise, poliitilise ja majandusliku kriisi põhjus pole selles, et rahva tahet on liiga palju järgitud, vaid selles, et neid demokraatlikke ülekandemehhanisme, mis peaksid transformeerima rahva tahte võimuks, ei kasutata või moonutatakse see tahe ülekande käigus võimuladvikule sobivaks.

Põhiseaduse paragrahv 54 kohaselt on Eesti kodaniku kohus kaitsta Eesti iseseisvust ja juhul, kui muid vahendeid ei leidu, õigus osutada põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele omaalgatuslikku vastupanu.

Jaak Valge, Eesti

Ettepanek (13. korda) Mart-Olav Nikluse nimetamiseks Tartu Aukodanikuks 2012.a. (algus lk 6)

5. niisuguste tuntud punategelaste nagu Bruno Saul ja Arnold Meri, üllitiste avaldamist ja propageerimist;

6. poliitilise tahte puudumist Nõukogude korrale adekvaatse hinnangu andmisel – samal ajal kui näiteks Leedu Vabariigi president Valdas Adamkus on vankumatult nõudnud Moskvalt okupatsiooni ülestunnistamist, sellesama riigi valitsus veel praegugi nõuab Kremliilt Vilniuses 13.jaan. 1991.a. korraldatud veresauna eest kompensatsiooni, süüdlaste väljaandmist Leedu Vabariigile ja punasümbolite keelustamist. Lätis arvatatakse okupatsioonikahjusid kokku, on võetud vastutusele Riia kesklinnas 13. jaanuaril 2008 toimunud märatsemise tagantõhutajaid jm.

Vastavalt teenetele

Eesti Vabariigi president Lennart Meri on M-O. Niklust Eesti Vabariigile osutatud teenete eest vääristanud Riigivapi II klassi ordeniga (24.veeb. 1996.a.). Kaitseliidu Keskjuhatus autasustas M-O. Niklust III klassi teenetemedaliga (7. mai 2003.a.). EV president Arnold Rüütil 2006.a. M. Niklus koos mitme teise endise kommunistivangiga teentemärgi vastu võtmast keeldus. Humaanse tegevuse eest on M-O. Niklust 1970.a. kahel korral autasustatud rinnamärgiga „NSVL Doonor“. Lisada võiks, et Mart Nikluse soovitusel andis president Toomas Hendrik Ilves 2010.a. läti filmirežissöör Edvins Šnorele Eesti Vabariigi autasu. Aastal 2011 tegi M-O. Niklus Eesti Vabariigi presidendile ettepaneku autasustada noori estofille ja juriste Jevgeni Krištafovitšit ja Sergei Metlevit vabariigi 93. aastapäeva puhul teenetemärgidega.

M-O. Nikluse elutööd on kõrgelt hinnanud rahvusaaslaste ja riigijuhid välismaal, talle on antud mitme välisriigi ordineid, riiklikke või ühiskondlikke autasusid. M-O. Niklusele omistati 24. veeb. 1981.a. eestlusele ja Eesti vabadusvõitlusele osutatud eriliste teenete eest Kanada Eestlaste Kuldteenetemärk. M-O. Niklus sai 15.okt. 1988.a. Balti Ameerika Vabadusliigalt Balti Vabadusauhinna. Eesti Vabadusvõitlejate Ühing Michiganis (USA) andis M-O. Niklusele 6. juulil 1990.a./ Kuld-rinnamärgi. Ülemaailmne Eesti Vabadusvõitlejate Keskus vääristas 15. mail 1993. a. M-O. Niklust Keskuste Teeneteristi III järguga tema erilise panuse eest võitluses Eesti iseseisvuse taastamisel.

Horvaatia Poliitvangide Liit andis 25.okt. 1999.a. INTER-ASSO traditsioonilisel kongressil Aadria mere ääres M-O. Niklusele teenetemärgi. Leedu Vabariigi president Valdas Adamkus autasustas 16.veeb. 1999.a. Viiniuses eestlast Suurvürst Gediminase III järgu ordeniga. Ukraina Poliitvangide ja Represseeritute Ühing austas 9.nov. 2001.a. M-O. Niklust nimetatud ühingu juubelimedaliga, Ukraina president Viktor Juštšenko aga 8.okt. 2006.a. I järgu ordeniga „Vapruse eest“. 23.okt. 2006.a. sai M-O. Niklus teenetemärgi Ungari Vabariigilt, 9.jaan. 2007.a. hõbemedali Leedu Vabariigi Seimilt. Lisaks veel tänukiri kolmelt Eesti asutuselt teaduse populariseerimise ning aukiri ukrainlastelt nende rahvusliku vabadusvõitluse toetamise eest.

Aastal 1992 oli M-O. Niklus New Yorgis korraldatud kuuendate Ülemaailmsete Eesti Päevade (ESTO-92) üks kolmest aupatroonist. Mitmete välisriikide suursaadkonnad Tallinnas on M-O. Niklust regulaarselt kutsunud nende rahvuspühade puhul korraldatud pidulikele vastuvõttudele.

Aastal 2000 kandis Rahvusvaheline Elulugude Keskus (International Biographical Centre, London) Mart-Olav Nikluse XX sajandi väljapaistvate inimeste nimekirja. Rahvusvaheline Tähenimistu (International Star Registry, USA) andis Universumis Draakoni tähtkujus ühele tähele M-O. Nikluse nime (teise eestlasena on sellise au pälvinud eelnimetatud poliitõrva ohver Jüri Kukk).

Teised Mart-Olav Niklusest

Kinostuudio Tallinnfilm tegi 1989.a. M-O. Niklusest filmi „Kolmkümmend aastat hiljem“ (režissöör Jaak Lõhmus). 2005.a. valmis eraalgatuslik film „Balti Apell 25“ (inglisekeelsete subtiitritega, produtsent Agu-Üllar Kull, operaator Mati Hint). Koos Ameerika Ühendriikide tuntud ajakirjaniku ja publitsisti David Satteriga osales M-O. Niklus suvel 2006.a. antikommunistliku tõsielufilmi võtetel Tallinnas (režissöör Andrei Nekrassov). Peatselt avaneb võimalus seda filmi ka Eestis vaadata.

M-O. Nikluse elu ja võitlusega on võimalik tutvuda Ants Kippari jt võitlusaaslaste poolt avaldatud raamatus „Mart Niklus & Jüri Kukk. Kaks, kes ei alistunud“ (Stockholm, 1983.a.), Rein Taagepera ja Andres Künigi mitmes eesti-, inglise- või rootsikeelses raamatus, näiteks A. Kung, Estland vaknar (Stockholm, 1989.a.), baltisaksa kirjaniku Bernd Nielsen-Stokkeby raamatus Baltische Erinnerungen (1991. a.), samuti Tartu Ülikooli Kirjastuse poolt välja antud Viktor Niitsoo raamatus „Vastupanu“ (1997.a.), Tiit Madissoni raamatutes „Vastasseis“ (1996.a.) ja „Riigipööraja märkmik“ (1999.a.), Jüri Lina raamatus „Õised päevad“ (teine, parandatud väljaanne, Stockholm, 2005.a., algselt ilmus sovetiajal samuti Rootsisis), Mari-Ann Kelami raamatus „Kogu südamega“ (2002.a.), klassivend Johan Ahlbergi mälestustekogumikus „Eesti elu“ (2003.a.), ülikoolikaaslase Helve Kruus-Sarapuu mälestusteraamatus „Puu mõõdab inimest“ (2005.a.), Lembit Ainsoo ja Uno Ainsoo teatmeteoses „1000 tartlast läbi aegade“ (Liivimaa Mälu, Greif, 2003.a.), kogumikus „Eesti ajalugu“ (VI, Ilmamaa, 2005.a.), David Satter raamatus „Meeletuse ajastu. Nõukogude Liidu allakäik ja langus“ (2005.a., konsultant M-O. Niklus ise), Enno Tammeri raamatus „Nõukogude piir ja lukus elu“ (2008.a.), Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat 2008.a., Tiit Made raamatus „Kaks korda iseseisvaks“ (2011.a.). M-O. Niklusest on kirjutatud ka kunagi tema juures keeletundides käinud Lauri Vahtre oma 2010.a. ilmunud raamatus „Meenutusi kadunud maailmast ehk keskkoolist, ülikoolist, matkadest, malevast, väljakaevamistest ja muust aastail 1975-1984.a.“ M-O. Niklus on teinud kaastööd ja temast endast on kirjutatud Kaitseliidu ajalehes „Oma Maa“, mida kuni 2010.a. lõpuni toimetas saatusekaaslane GULAGist, pärsitine eesti filoloog Priit Silla. Ajakirjas „Kultuur ja Elu“ on Jaanika Kressa sulest ilmunud põhjalik intervjuu nii M-O. Niklusega kui ka ülevaade tema lätlasest kaasväng Bruno Javoišist – kes nagu äsjamainitud Priit Sillagi lõpetas Tartu Ülikooli, töötas hiljem Jõgeva Gümnaasiumis ajalooõpetajana ning elab juba palju aastaid Tartus Balti Apelliga tuntuks saanud majast n-õ kiviviske kaugusel.

M-O. Nikluse tegevus ja ta elukäik on sageli kajastamist leidnud omakirjastuslikes (samizdati) kogumikes „Lisandusi Mõtete ja Uudiste Vabale Levikule Eestis“ (ilmus Jüri Adamsi, Viktor Niitsoo jt toimetamisel põrandaaluse väljaandena Tartus, hiljem legaalselt Stockholmis), samuti ajakirjas „Isekiri“ (Kohtla-Järvel 1982-1985. a., väljaandja Holger Kaljulaid), „Jooksvate Sündmuste Kroonikas“ (Moskva) ja „Leedu Katoliku Kiriku Kroonikas“.

M.-O. Nikluse tegevust on kõrgelt hinnanud kunagine metsavend, relvastatud vastupanuvõitleja, hilisem kommunistivang ja raamatute autor Alfred Käärman

Major Paul Maitla mannekeen Sinimägede muuseumisse

24.7.2012 Auvere lahingu 68. aastapäeval pani Eesti Legioni Sõprade Klubi (ELSK) punkti 1,5 aastat kestnud tööle, mille sihiks oli seada kokku Sinimägede sangari major Paul Maitla elusuuruses mannekeen (mitte segi ajada vahakujuga) ja viia see eksponaadina Vaivaras asuvasse Sinimägede Muuseumisse, mille kollektiiv on teinud aastate jooksul tublit tööd, et inimesed, kes Sinimägede ruumi satuvad saaks vähekenegi mõelda Eesti ajaloole, rasketele aegadele, mil võideldi Eestimaa iseseisvuse eest. Projekt valmis ilma ühegi riikliku toetuseta, puhtalt ELSK oma higi ja vaevaga (munder mannekeeni seljas on originaal, mitte koopiat), mis oli paras katsumus. See on läbi Sinimäe sangari, ELSK poolseks tagasihoidlikuks kummarduseks kõigile neile Eesti meestele ja meie relvavendadele, kes võitlesid 1941-45 Teises Vabadussõjas, mannekeen kujutabki Paul Maitlat sellisena, nagu ta oli Sinimägede lahingu ajal. Mäletatavasti 29. juulil 1944 sooritas Paul Maitla Sinimägedes oma pataljoniga otsustava vasturünnaku vahepeal Punaarmee poolt vallutatud Grenaderimäele, näidates isiklikku eeskuju ja lüües vaenlased mäelt välja, suutis ta sinna koondunud võitlusriigikaga hoolimata vaenlase veristest pealerünnakutest positsioone hoida – sellest kujunes välja ka Sinimägede lahingu võtmehetk. Kuidas see juhtus: Maitla sõitis rünnakul Grenaderimäele Schwimmgewageniga vaenlase poolt toltel hetkel vallutatud mäekurgu alla, ajades nii vaenlase täiesti segadusse. Autos olid autojuht, Maitla ja tema käsutuses olevale kuulipildujale MG42 linti ette andev grenader. Juba autoga mäekurgu all sõites avas ta kuulipildujast mäetipu vallutanud punaarmeele pihta tule. Kurguni jõudes hüpati autost välja ja asuti omadele, kes auto järel mäetippu rühkisid, kattetuld andma. Enne mäele jõudmist kõlas hurraa-hüüe, mis viis venelased erilisel segadusse. Veel käsitsivõitlus ja ainult üksikud venelased suutsid õnnelikult taganeda. Järgnevatel päevadel peeti läbi tohutute ohvrite siiski visalt vastu vaenlase rünnaklaviinidele. Ajalehele „Eesti Sõna“ kirjeldas Paul Maitla Sinimägedes toimunut: „Kui teie tunnete sealset maastikku, siis loomulikult teate, et seal on kolm mäe. Esimese ja teise mäe oli Iivan oma alla võtnud ja sealt sai ta siis välja löödud. Iivan ründas kaheksa korda, et mägesid tagasi võtta, kuid see ei läinud tal enam korda.“

Selle kõige eest esitati Paul Maitla 5. augustil 1944 autasustamiseks Raudristi-Rüütlihistiga.

Loodetavasti äratav see projekt nii mõneski noores sügavama huvi oma juurte ja Eesti ajaloo vastu.

Andri Ollema, Eesti Legioni Sõprade Klubi

Meie tegemistest veel: www.EestiLegion.com

(1922-2010.a.) oma teoses „Surmavaenlase vastu“ (Tartu Ülikooli Kirjastus, kolmas kordustrükk 2007.a.) ning veel mitu brožüüri, ajakirjandusväljaannet, raadio- ning telekanalit kodu- ja välismaal. Enn Tartu on Mart-Olav Niklust nimetanud Eesti vabadusvõitluse lipulaevaks ja piksevardaks („Kultuur ja Elu“ nr 4, 2003.a., lk 9).

Mõni rida harrastustest

Vabadel hetkedel viibib M-O. Niklus meelsasti looduse rüpes, tuletades meelde ülikoolis õpitud eriala, näiteks aastaid osaledes linnuvaatlustes Ropka-lhaste luha-kaitsealal ja Aardla poldril („Tartu Postimees“, 8.okt. 2008.a., lk 8). Juba õpilase-na, Tartu Muusikakooli kasvandikuna pälvis M-O. Niklus avaliku tunnustuse noore pianistina, kelle menukatest esinemistest ja autasustamisest toonane ajakirjandus ka kirjutas. Klassikalist muusikat (eriti J. S. Bachi ja Fr. Chopini) mängib klaveril meelsasti ka praegu. Last but not least – ei saa jätta märkimata Mart-Olav Nikluse kauaaegset pedagoogilist tegevust mitme võõrkeele õpetajana (vt näiteks „Ühe sõpruse lugu / Geschichte einer Freundschaft – 15“, Tartu 2007.a.).

Kokkuvõtteks

Mitte niisama „dissident“ – vaid vastupanuliikumise veteran, Eesti rahvuskangelane, kelle ennastsalgav tegevus Tartu linna, Eesti riigi ja üleilmse vabaduse huvides on kestnud üle poole sajandi (s.o. enamuse Eestis valitsenud võõrvõimu ajast), on eesti rahva hüvanguks andnud hindamatu panuse nii ühiskondlikus kui ka akadeemilises elus. Internatsionalism selle mõiste kõige paremas tähenduses on M-O. Nikluse isiksuses harmooniliselt ühendatud isamaaluse ja kodumaa looduse armastusega. Just sellisena ongi Mart Niklus pälvinud mitme põlvkonna tartlaste, kõigi Eesti kodanike tänu ja lugupidamise.

Aastal 2004 tähistas Tartu avalikkus kahe personaalnäitusega Mart-Olav Nikluse 70. sünnipäeva.

Tartus, 14. jaanuaril 2012.a.

Siim Hiedel, Tõnu Kalvet, Tarmo Kulmar, Rein Koch, Ago Künnap, Märt Läänemets, Tõnu Ojamaa, Jaanus Paal, Erwin Pari, Üllar Peterson, Jekki (Jevgeni) Rjazin, Rein Rebane, Tõnu Seilenthal, Tõnis Siim, Rein Vanja

Akadeemiline Vabadusvõitlejate, Inimõiguslaste ja Repressioonihvrite Mälestuskeskus HEREDITAS HEROUM-DEFENSORUM LIBERTATIS et IURIS CIVILIS HOMINUM in memoriam JÜRI KUKK.

Simmo Saar:

Kas "Gott mit uns?"

3. OSA

Kokad tegid kõvasti värske liha praadi, nii et kolm ööpäeva pummeldati. Mina aga pidin varem lahkuma. Sain käsu võtta varustus ja minna ühte lähedal asuvasse patareistaapi. Saabusin staapi väga hilja, öösel anti korraldus laadida kogu varustus vankritele, sest hakkasime kohe liikuma. Nõukogude Punaarmee oli Emajõe joonelt läbi murdnud ja nüüd ähvardas meid äralõikamise oht. Sõit läks vaheldumisi traavi ja galoppi. Rakkest saime takistamatult edasi Pärnu suunas. Pärnus pidid ootama laevad, et meid Saksamaale viia. Mina Saksamaale minna ei tahtnud. Otsisin mehi, kes oleks nõus koos minuga kasutama seda Aadu imerelva "K ja V". Nägin ühte vankrit, millel olid koormaks jalgrattad. Sain sakslasega kaubale ja olin nüüd jalgratta peremees. Tekkis lootus, et jõuan enne venelasi Haapsallu ja sealt koju. Seljakotti ei õnnestunud enam kätte saada, kuna vanker oli juba silmist kadunud. Jalgratta sõidust ei tulnud midagi välja, sest selgus, et kummid olid läbi torgatud. Aga vedas. Ühes õues pidasid sakslased pidu, siga oli tapetud, mesipuu ära toodud. Ka mind kutsuti lauda, kui olin oma tühjadest rattakummidest rääkinud. Sel ajal, kui ma laua ääres pidutsesin, parandas sakslasest autojuht jalgrattakummid ära ja nüüd väntasin Paidesse, olin seal lähedal ühes talus öömajal ja järgmisel hommikul olin juba Türil. Siis võtsin suuna Haapsalu poole. Ühe öö magasin jälle metsatalus, esimest korda selle suve jooksul, voodis linade vahel.

Kui olin juba Martna valla piirides, sain teada, et venelane oli juba eelmisel päeval Haapsallu jõudnud. Kui enne tuli karta "ketikoeri", siis nüüd võis iga hetk kohtuda venelasega. Nüüd oli vaja muretseda erariided. Jõudsin ühe tuuleveski juurde. Seal kohtasin veski perepoega, kes oli end seni mobilisatsiooni eest varjanud.

Tema kodus vahetasin jalgratta, oma vormirõivad ja püssi erariiete vastu. Nüüd oli vaja end mõnda aega varjata, et näha, kuidas "meie vabastajad" edasi käituvad. Perepoeg viis mind oma tädi üksikusse metsatalu. Varjasin end seal paar nädalat. Siis ilmusid ringkirjad, milles kohustati kõiki "jooksikuid" end registreerima. Samas hoiatati elanikke jooksikute varjamise eest. Otsustasin minna Haapsallu.

Maanteel sattusin ühe suurema vene väeüksuse hulka, aga nemad ei ilmutanud minu vastu kõige vähematki huvi. Mõne aja pärast läksin ühele metsavahetele ja põletasin oma "Soldbuchi" ära, aga pildi võtsin kaasa. See on mul tänani alles.

Astusin jälle edasi. Haapsalu linna piiril, esimeste majade juures tuli vastu venelaste Willis. Astusin edasi. Minuni jõudes Willis peatus ja sealt tulid välja kaks laskevalmis püstolitega vene ohvitseri. "Davai dokumentõ!" Mina vastu: "Seitsass", ja hakkasin taskutest otsima, kuigi teadsin, et mul mingeid dokumente pole. Oli vaja midagi välja nuputada. Ohvitseridel hakkas juba kannatus katkema. Me seisime just ühe maja õueväravas. Hoovist hakkas kostma äkki kanade valju kaagutamist. Väravast tormas üks naine ohvitseride poole suure kisa ja sõimuga, et soldatid püüavad tema kanu. See juhtis hetkeks ohvitseride tähelepanu minult kõrvale. Otsekohe tõmbusin lähema maja nurga taha. Läbi hoovide joostes jõudsin lõpuks oma kavatsetud peatuspaika. Kanad päätsid mind seekord Siberist. Mul (nagu SS-meestel) oli vasaku käe all tätoveeritud veregrupimärk. Nüüd oli selge, et tuleb väga ettevaatlikult tegutseda.

Hiiu saar oli veel sakslaste käes. Varsti olid venelased ka seal. Võtsin nüüd tõsiselt eesmärgiks jõuda Hiiu maale, aga tasa ja targu.

Soomlaste abiga, kelle laevad olid antud venelaste kasutada ning sõitsid Rohuktila ja Heltermaa vahet, sain Hiiu saarele. Kuna perekonnaseisukirjad olid sel ajal vallamajas ja ma olin seal kirjas, kirjutas vallasekretär mulle kohe isikutunnistuse välja. Olin jälle Pühalepa valla täieõiguslik kodanik, aga ma tundsin end siiski ebakindlalt, teadsin, et meisesugustega tegelevad juba "organid" (NKVD).

Lahendus tuli sealt, kust ei teadnud oodatagi. Ühel novembrikuu päeval sain mobilisatsioonikutse Punaarmeele. Komisjon oli Kaina koolimajas. Komisjoni esimeheks oli üks kapteni aukraadiga vene ohvitser. See küsis, et kas ma sõjaväes teenisin. Vastasin jaatavalt. "Kas venelasi ka tapsid? Vastasin, et seda ma ei tea, olin suurtükivões ja ei tea, kuhu väljalastud mürsud võisid langeda. Seepeale vastas ta: "Kui sa seal hakkama said, kõlbad ka meile". Samaks õhtuks koondati meid Suuremõisa ja sealt marssisime järgmisel hommikul Heltermaale.

Heltermaalt viidi meid lahtise paadiloga Haapsallu, edasi raudteejaama ja rongiga kohe Tallinna poole. Tallinnas olime paar-kolm ööpäeva Juhkentali kasarmus. Siis moodustati üks grupp kuhu ka mina kuulusin ja saadeti Tapa mõisa.

Tapal oli Eesti Laskurkorpuse 220. tagavarapolgu õppelaager. Seal anti meile välja Punaarmee soldati varustus, korraldati suur äaipõrgu. Kõige raskem oli harjuda sääresidemetega. Anti kätte punaarmeele raamat ja vandetõotuse andmine toimus teksti ühislugemisega. Aigasid õppused, mis kestsid 4.-5. veeb. 1945.a. Siis saadeti kõik, kes olid saksa sõjaväes teeninud Tallinna Pelgulinnas Heina tänava lõpus asuvasse kohekordsetesse majadesse, mis olid kõrge okstraadiga piiratud. Selgus, et me ei ole mitte sõjavangid, vaid NKVD kasvatuslaagrisukad. Ülemused-venelased ütlesid otse välja, et teevad meist mehed. Relvastatud vahtkond patrullis ümber laagri. Ei mingit linnaluba. Kui Tapal saime 900 gr. leiba päevas, siis siin anti leiba 400 grammi, suhkurt teelusikatais, supi vett, soolaseid prügikalua ja poolkülmunuid kartuleid. Lihasupp oli tapamaja jäätmetest. Ühel korral hakkasime streikima, keeldusime suppi söömast, kuna katlast paistsid lehma sõrad. Kohale toodud arst väitis, et supis ei ole midagi tervist kahjustavat, olgu me ainult head ja söögu. Hakkasime käima linnas taastamistöodel. Rivis ja lauluga läksime, rivis ja lauluga tulime. Populaarsem laul oli "Saa vabaks, Eesti meri, saa vabaks, Eesti pind". Rühmakomandorile - venelasele, meeldis see laul väga ja laskis seda ikka korrata.

Saabus mai ja sõja lõpp. Korraldati üldrivistus. Meile jagati välja ka viinaportsjonid. Leivanormi tõsteti 700 grammile. Supis leidus nüüd ka mõni hirsitera või kapsaleht. Terve meie rood saadeti Kunda tsemendivabrikusse. Olime seal poolteist aastat. Algul tühjendasime põlevkivivaguneid, hiljem sain talumehe abiks. Vabrikus vedasin hobusega vaguneid, kuhu oli just vaja. Vabrikutöö eest maksti ka palka, aga mina olin omadega alati miinuses (maha arvati elamiskulud ja toit). Kui lõpuks vabanesin, oli mu teenistussumma ikka miinuses. 1946. a. talve hakul viidi meid tagasi Tallinna, Kopli poolsaare tippu. Tool hakkasime käima linna ettevõtetes. Mind määrati Lasnamäele, tehasesse "Metallist." Saime ka mingi ruumi kus õõbisime.

Meile anti välja kahe nädala toit. See jäigi minu viimaseks töökohaks nn tööpataljonis. 1947. a. mais vabanesin ja tulin koju Hiiu maale. Siber jäi nägemata. Sõjamehe teed alustasin grenaderina ja kui "Soldbuchi" ära põletasin, olin kanoniir. Autasud jäid saamata. Sõjas juhtis mind kellegi käsi, ma ei saanud haavata ega surma. Kas oli see paljudele sõduritele võõpandlale kirjutatud lause "Gott mit uns", aga igal raskel hetkel oli midagi, mis mind sellest olukorrast päästis.

Sõjamehed ja represseeritud muutsid leinapäeva pidulikuks (algus lk 9)

Mälestus ei tohi kustuda

Haamer õnnistas Põltsamaa kirikus ka Jõgevamaa represseeritute lipu, üteldes, et tegemist pole võidu või sõjalipuga, vaid lipuga, mis väljendab, et maailmas on olemas veel ühtehoidmist.

„Vaadakem mitte üksnes selle peale, et teid on rõhutatud, vaadakem, et teil on kogemus, mida teistel ei ole. See lipp väljendab rahu. Me oleme rahurahvas, mitte pealekaebajad ja rahutusekõlvajad,“ kinnitas õpetaja, et lipp liidab need, kes sellele järgnevad. Nagu ütles küüditatute mälestuskivi juures MTÜ Jõgevamaa represseeritud esimees Ants Nurk, küüditati 14. juunil 1941. aastal ära meie rahvuse paremik ja suurem osa neist ei tulnud enam tagasi.

„Meid oli 20 aastat kasvatatud vabaduse vaimus, noored mehed tunnistasid ainult seda. Siis tuli aeg, mil püüti hävitada kõike, mis püha. Represseeriti kõiki, eriti kannatada sai aga ohvitserkond ja haritlased ja see annab tänaseni tunda. Eesti noored peavad tegema tööd, et sellest üle saada: palju on täna veel võltsi ja valet, palju on selgeks rääkimata. Mälestus ei tohi kustuda,“ rääkis Nurk.

Jutustasid sama lugu

Markus Haamer rääkis vabadussõja mälestussamba juures, et tihti on ta mõtelnud sellele, miks me peame ütlema tänu vaid postuumset, siis, kui kõrv enam pole kuulmas.

„Õnneks on ka neid, kes on jõudnud siia aega ja on selles võitluses olnud. Tänu ka teile, kes te olete vapralt vastu pidanud ka selle aja, kus teid keegi tunda ei tahtnud, tänu teile võime täna vabas Eestis elada.“

Jõgevamaa Vabadusvõitlejate Ühenduse esimees Arnold Kull meenutas oma sõnavõtte esimesi II vabadussõjas langenud vabadusvõitlejaid: 4. juulil 1941 langevad Põltsamaal suvesõjas metsavennad Jaan Naissoo, Arseni Kivisäk ja Ilmar Saar. Hävituspataljoni järel jäid ka doktor Carl Prima.

Vabadusvõitlejatele ja küüditatutele avaldasid austust ka Jõgeva maavanem Viktor Svjatõsev, Riigikogu liige Aivar Kokk, Põltsamaa linnapea Jaan Aiaots, Põltsamaa linnavolikogu esinaine Margi Ein ja Põltsamaa vallavanem Toivo Tõnson. Kõik nad jutustasid justkui sama lugu: meenutasid mälestuste mälestusi ajast, mil neid veel polnud, kui mil olid sündmused, millest pole puutumata jäänud ükski suguselts ja millest igauks meist on midagi kodus kuulnud.

Lauldes uuesti nooreks

Ühine jalutuskäik, mis oli meid viinud kirikust mälestussamba ja mälestuskivini, lõppes Carl Schmidt majas, kus oli kaetud pikk vanaaegne peolaud. Ka seal toimus kõik, nagu vanal Eesti ajal: esmalt jagati tunnustust, tänati ja kiideti, seejärel nauditi hüva rooga ning peo haripunktis astusid sõjaaegsete lauludega üles Viljandimaa mehed Margus Põldsepp ja Boris Takk. Viimane on Eesti Sõjameeste Sakala Ühingu juhatuse liige ja juhataas kõik laulud sisse ka sõjaaegsete naljalugudega.

Kontserdi osa algas vabadussõjalaste hümniga „Eestimaa, mu isamaa“, mida mõistagi püsti seistes mürinal kaasa lauldi, sest eestiaegsetel noortel on see veres. „Lili Marlene“ kõlas kõikides Sinimägedes võidelnute keeltes, elevust tekitas see, kui üks salm esitati ka vene keeles, sest ka selles keeles on sama laul olemas. Laulu saksakeelset varianti esitas aga soolonumbrina hoopis Puurmani mees Elmar Eensoo.

Jõgevamaa vabadusvõitlejatest vanim ja väarikam kohalviibija oli juba 91-aastat käiv Kotkaristi kavalier Karli Kukk. Tema ja nii mõned teisedki mehed, kel kõrva kuulmine pole enam just kõige teravam, muutusid otsekui uuesti noorteks, saades täiel rinnal kaasa laulda armastatud sõjaaegseid laule Eesti Leegioni Hümn, Pataljon Narvale kirjutatud laulu surnupealuu sõdurist ja teisi tuntud lugusid.

Nagu ütles maavanem sõjameeste esindajale Jõgeva maavalitsuse aukirja üle andes, oli päev kurb, aga ka rõõmus, sest meie seas olid inimesed, kes on aidanud meie vabadust hoida ja selle eest võidelnud.

Külalistele jäid seda päeva meenutama sinimustvalged küünlad: „Vii oma esivanemate mälestuseks Jaanipäeval surnuaeda,“ ütles Arnold Kull küünalt üle andes igauhele ja see kõlas peaaegu nagu sakrament.

Lauas istus 4 asutajaliiget

Tänavused Kaitseministeeriumi Teeneteristid ja tänukirjad said 1925. aastakäigu „poisid“ Kalju Tombak, Arnold Öunapuu ja Armand Nukka. „Nad viidi Poola õppelaagrisse ja kui Narva rindel läks tuliseks, toodi sinna,“ selgitas Arnold Kull.

Jõgevamaa vabadusvõitlejate ühingus on rivis veel 28 endist sõjameest ja 4 noorliiget, kes pole sõjast osa võtnud. Üritusel oli kohal 20 meest, peolauas istus ka 4 asutajaliiget: Evald Veedla, Arnold Öunapuu, Armand Nukka ja Karli Kukk, asutajatest 3, Endel Bergmann, Harry Avi ja Vassili Arula, olid oma kodudes mõtetes meiega.

Põltsamaa Linna Teenetemärgi kavalier Arnold Kull on Jõgevamaa Vabadusvõitlejate Ühingu viies esimees. 20 aasta jooksul on ühingut juhtinud Evald Paeveer, Endel Bergmann, Erich Ots ja Kuuno Paeveer.

21. septembril 1991 toimus Põltsamaa lähistel Adaveres esimene Eesti vabadusvõitlejate kogunemine, kuid organisatsioon jäi veel loomata. Eesti Vabadusvõitlejate Liidu asutamiskoosolek oli 8. veebruaril 1992 Tartus. Sama aasta 29. augustil tähistati Adaveres 50 aasta möödumist Eesti Leegioni moodustamisest ja see andis hoogu maakondlike organisatsioonide loomisele. Evald Paeveeri ja Endel Bergmanni eestvedamisel loodi ka Jõgevamaa ühendus.

Jaanika Kressa, Võitleja peatoimetaja

Pikett toimus, võitleme edasi...

Mida ja miks nõuti uue „piirileppe” vastu 10. detsembril 2012 Rahvuslaste Tallinna Klubi eestvõttel korraldatud piketil.

Euroopa Parlament tunnistas juba 13. jaanuaril 1983 vastuvõetud resolutsiooniga, et Eesti, Läti ja Leedu iseseisvus tuleb taastada rahumeelsel teel. Resolutsioon oli igati teretunud, kuid ei räägitud sõnagi sellest, kuidas ja kelle süül see iseseisvus siis ikkagi kaotati. Arvan, et palju tähtsam oleks resolutsiooni alustada sissejuhatusena, kus oleks ära toodud Molotov-Ribbentropi pakt ja hilisem kolme suurriigi kokkulepe (Kolmikpakt) jätta Balti riigid Moskvale „mängumaaks”... Kui see teave oleks kõrgemalt positsioonilt sellisena ka maailma jõudnud, oleks kolme väikese Balti riigi olukord teistsugune ja poleks Venemaa (Nõukogude Liidu järjepidevuse kandja) ülbus ja lausa tagurlik ajalookäsitlus II Maailmasõjast kolmele väikesele Balti riigile niivõrd ahistavad kui nad täna on.

10. detsembril 2012 toimus Eesti Vabariigi välisministeeriumi ees järjekordne rahuolematute, õigemini õiglust nõudvate kodanike pikett eesmärgiga ikka ja jälle meelde tuletada valitsevale klikile rahva mälu olemasolu ja sedagi, et rahvas ei usalda valitseva kliki liikmeid, teades valitsuse kahepalgelisust. Sedasama kahepalgelisust, mida Eesti riigi juhtkond on tõestanud oma rahva suhtes pea 20 aastat, alates „Isamaaliidu presidendi”, tegelikult aga endise nõukogude agendi, pseudo-nüümi „Nikolajevi” kandva Lennart Mere 1994. aastal sõlmitud reeturlikust lepingust oma rahva ja riigi suhtes.

Tegelik maailm on see, kus me elame ja kus meid ahistab ühelt poolt Euroopa Liit ja teiselt Venemaa. Kuigi kõigile peaks olema selge, et meie riik sündis tänu Vabadussõjale, kus olime võitjad ja tänu millele sai teoks Tartu rahuleping, mis pani paika piirid ja eestlaste iseolemise, ja see on fakt, see on meie SÜNNITUNNISTUS, mida me ei saa loovutada, sest selle eest valasid meie vanaisad oma verd. Me ei luba poliitilistel prostituutidel seda loovutada. Ilukõne ega selgitused enam ei aita, meist sõidetakse lihtsalt üle. Peame jääma ühe ja ainukese tõe juurde ja seda ka maailmale tead(v)ustama paljudes keeltes: „Okupatsioon Balti riikides kestab!” See sõnum tuleb saata maailmale paljudes keeltes, et maailm saaks teada, mille nimel ja miks kolm väikest Balti riiki on rahulolematud. Oma sõnumiga palume maailma appi meid kaitsma EL-i ja Venemaa omavoli vastu.

Milline on meie homne päev ja mida peaksime arvestama edaspidi? Alustuseks peaksime küsima endilt: „Kas on võimalik tänapäeval jääda püsima rahvusriigina või peaksime „kodustama” siinse venelase, et vältida multi-kulti riigiks saamist?” Me teame, mida endast kujutab multi-kulti riik, kus elab palju rahvusi koos erineva usuga ja erineva töötahtega, kes paljunevad kiiresti... Kas eestlasel on sellises riigis enam ruumi elada? Need on küsimused, mida iga eestlane peaks endale juba täna esitama.

Kõik see aga ei tähenda, et peaksime loobuma Tartu rahust Venemaa kasuks, vaid alguses peame saama vabaks, peame lõpetama okupatsiooni, ja kui okupatsioon on lõppenud, siis võime istuda uuesti laua taha ja panna paika „mängureeglid” homse päeva suhtes ja jõuda selgusele, kas saame elada heade naabritena või peame ka tulevikus teineteist altkulmu jõllitama...

Piketi korraldajad juhivad tähelepanu, et järeleandmisega või uue „piirileppe” sõlmimisega õigustame MRP olemasolu ja edasikestmist. Sellest tulenevalt ei tohi meie riigi valitsus õigustada ega toetada väikeriikide okupatsiooni ka tulevikule mõeldes.

Põhiseadus ütleb selge sõnaga: „Eesti Vabariik ei sõlmi lepinguid, mis on põhiseadusega vastuolus.”

Lõpetuseks, piketi korraldajate nõudmine on:

1. Denonsseerida välisminister Urmas Paedi allkiri uuel „piirileppel”.
2. Avalikustada kõik uue „piirileppe” ettevalmistamisega seotud dokumendid (nende salastatus lõppes 2011. a.).
3. Peatada läbirääkimised Eesti-Vene „piirileppe” asjus või muuta nende temaatikat oma riigi alalhoidmise suunas.
4. Eesti Vabariigi valitsusel taibata ja tunnustada, et mõlemad asjaomased riigid eksisteerivad järjepidevuse alusel. Kumbki riik pole teisele kuulutanud sõda. Sellest tulenevalt on mõlema riigi vaheline, rahvusvaheliselt tunnustatud Tartu Rahuleping kehtiv.

Osvald Sasko, Tartu Rahu Põlistamise Seltsi asutajaliige,
Tartus, 29. detsembril 2012

Üleskutse

Aastad lähevad kiiresti ja, et mitte kaotada aega, oleks me Eesti Leegioni Sõprade Klubiga väga tänulikud, kui iga Teises Vabadussõjas 1941-45 võidelnud rinde-meis (olgu üksuseks pataljon „Narva”, 45., 46., 47. rügement või mõni muu Eesti Leegioni, hilisema Eesti Brigaadi või 20. Eesti SS-Diviisi allüksus või koguni mõnda teise SS-diviisi – näiteks Nordland, Wiking või Totenkopf kuulumine), võtaks meiega ühendust, et saaksime Teiega teha intervjuu, jäädvustades nii Teie pärandi tulevaste põlvete jaoks. See loomulikult ei ole lihtne tegevus, aga oleme huvitatud ja valmis Teid üle Eestimaa ja vajadusel ka üle laia maailma kaardistama.

Meie kontaktid:

Telefon: +3725500230

e-mail: ELSK@EestiLeegion.com

Aadress: Mulla 6-39, 90504 Haapsalu, Läänemaa

Meie koduleht: www.EestiLeegion.com

Lugupidamisega, Andri Ollema, Eesti Leegioni Sõprade Klubi

Jüri Toomepuu:

Kakskümmend minutit enne videvikku

Ütlesin oma abile, seersant Fredricksile, et ta kontrolliks kõikide patrullile minevate meeste laskemoona, kordaks neile veelkord käske mida ma olin juba tund aega tagasi patrulli meeskonnale andnud ja kutsuks mind 20 minuti pärast – siis kui algas ilmteate järgi videvik. See oli aeg kui alustasime patrullile minekuga, sest vaenlane meid siis enam oma positsioonidelt ei suutnud näha ja nähtavus oli veel küllalt hea, et lubada meil kiiresti liikuda oma varitsuspositsioonile kahe rinde vahel.

Läksin punkrisse ja viskasin magamisasemele pikali. Mul oli tavaks enne patrullile minekut veel kord läbi mõelda mida oli vaja teha ja meeles pidada, et ka järjekordne patrull õnnestuks. Olin selliseid patrulle juba kümnete kaupa juhtinud ja ega mul selle üle enam mõtiskleda vaja polnudki. Pealegi näisid rindel saatuslikuks saavat just sellised asjad millest ei osanudki mõelda.

Nagu see Bouncing (hüplev) Betty. Nii kutsusime väikseid mürske mis oli mõeldud meie positsioonidele hiilivate vaenlaste püüdmiseks. Mürsk pandi mõne-tollise toki otsa püsti. Trikli küljes olid peenikesed traadid, kinnitatud põõsaste ja okste külge nii, et need meie poole hiilivale vaenlasele jalgu jääksid. Kui jäid, siis viskas väike padrunilaeng mürsu umbes meetri kõrgusele enne kui see lõhkes, et võimalikult palju hävitustööd teha.

Paar nädalat tagasi, just kui ma patrulliga väljusin, hüüdis raadiomees, et rühma-ülemalt on sõnum, hüppas meie lahkumisrajalt kõrvale ja ilmselt puudutas jalaga traati. Kuulsin enda kõrval padruni lõhkemist ja nägin kuidas Betty õhku tõusis. Hirnu tundmiseks polnudki aega. Peast jõudis läbi käia ainult mõte, et siin see elu lõppeski – enne kui mürsk ilma lõhkemata maha kukkus. Küllap oli niiskus selle ohutuks teinud.

Kuulsin kuidas keegi küsis reamees Lewisilt, kes oli täna naasnud oma viie-päevasele puhkusereisile Bangkokis, mida ta seal tegi. Juba ammu oli säärasele küsimusel välja kujunenud standard vastus: „Jõin ja keppisin.” Vastus tekitas siiski mõned naeruturtsatused, enne kui mehed hakkasid jälle hädaldama oma teenistuse üle Korea lahingutandril.

Ka sellel teemal oli välja kujunenud standard kaebused ja üksmeelne arusaam, et neil pole kõige vähematki põhjust riskeerida oma eluga sõdades mingite Põhja Korea ja puna-Hiina kommunistidega. Arvati, et kommunistid pole ameeriklastele midagi paha teinud ja kui Lõuna Korea lastel on nendega kana kitkuda, las pidagu Lõuna-Korealased siis ise oma lahinguid ja sõdigu ise oma sõdasid.

Mõtted läksid poisipõlve kaugel Eestis, kui mina tajusin võõraid vallutajaid oma kodumaal. Kuigi mulle oli juba tollal selge, et vene sõdurid on halvad, oli siiski lõbus koos teiste poistega nende lärmakaid tanke vaadata. Eriti huvitav oli kui mõni jäi teele seisma, hariikult seetõttu, et lint oli ratastelt ära tulnud. Vene sõdurid hakkasid siis kõvasti kisama ja kõiksuguseid tööriistu ja varuosasid tassima. Ega me muidugi aru ei saanud mida sõdurid karjusid, aga kisast võis järeldada, et tegemis toli tähtsate asjadega. Pealvaatajatele oli see päris huvitav.

Rahva hulgas levisid lõbusad lood sellest, kuidas vene ohvitseride naised olid tulnud peole aluskleitides balettikleitide asemel ja sellest kuidas nad kasutasid klosettipotte pesukaussideks. Poepidaja olid algul õnnelikud, sest venelased ostsid poodidest kokku kõik millest oli muidu raske lahti saada.

Kui aga levisid uudised arreteerimistest ja poeletid jäid järjest tühjemaks, lõppesid ka lõbusad lood. Rahva seas levis hirm mida ka minuealised tajusid.

Mällu kerkis õõ kui tänavatel liikusid veoautod, laaditud meeste, naiste ja lastega keda valvasid mündris mehed. Tulin oma naabripoisi Elmo juurest malet mängimast. Oli kuivalge õõ ja need veoautod näisid kummalised. Kui koju jõusin, pakis ema kohvrid ja käskis mul ja mu õel riietega voodisse minna. Keegi oli talle helistanud. Ema ütles, et peame võibolla Venemaale sõitma. Meie kodu ukse taga veoauto tol õhtul ei peatanud.

Järgmisel päeval kuulsin, et meie lähedal raudteel seisab rong kus olevat eelmisel õõl kodudest veoautodega ära viidud inimesed. Kui lähedale jõudsin nägin pikka loomavagunitest koosnevat rongi. Vagunite ülal asuvad väiksed aknad olid okas-traadiga trellitatud ja sealt paistis vahetevahel inimeste nägusid. Rongi valvasid vene mündrimehed ja rongi ümber oli kogunenud palju rahvast.

Sõdurid tõrjusid meid eemale. Mõni inimene üritas vahimeeste vahelt rongi juurde joosta ja aknast pakki sisse visata. Selle peale said vahimehed kurjaks ja ähvardasid neid püssidega. Keegi rahva hulgast hakkas laulma „Meil ajaratas ringi käind ja kaunid ajad mööda läind, meil tuleb lahkuda, meil tuleb lahkuda” ja varsti laulis kõik rongi ümber kogunenud rahvas kaasa. Küllap laulsid kaasa ka need, kes olid loomavagunitel teel Siberisse, aga kõrvalseisjatele nende laul ei kostnud.

Keegi väljas teatas valju häälega mitu päeva tal on veel vaja rindel olla, enne kui ta sellest neetud sõjast minema saab ja Korea korealastele jätab. Teine mees kordas juba ammu tuttavat refrääni, et tal pole mingit põhjust kommunistidega sõdades siin rindel kannatada ja oma eluga riskeerida.

Mõtlesin, et minul oli. Mu isa oli 16. aastane kui ta läks vabatahtlikult Vabadussõtta Eesti Vabariiki looma. Kommunistid olid võtnud minult, mu omakstelt, mu sõpradelt ja mu rahvusaaslastelt mu kodu ja kodumaa, kõik mille eest mu isa ja ta võitluskaaslased olid võidelnud.

Meenus päev, kui ma vaatasin ema ja õega tuhahunnikut kus oli meie kodu, enne kui venelased seal laskemoona rongi õhku lasid, et enne Saksa sõjaväe eest põgenemist veel paarkümmend elamut hõvitada. Mõtted siirdusid päevale kui ma läksin pärast Tallinna pommitamist läbi rusuhunnikute appi sõpradele, et neil aidata jalgratta raamil nende sodiks pommitatud kodust nende vähest järelejäänud varanatukest Nõmmele viia.

Minul oli põhjust selle tohutu kommunistliku kurjuse impeeriumi ja kommunistide vastu sõdida. Kommunistid hävitasid minu ja paljude mu rahvusaaslaste kodud, sundisid minu pere ja palju teisi pagulaspõlve, küüditasid, hävitasid, põletasid, tapsid. Meenusid mu lemmikluuletaja Marie Underi kurvad sõnad: „Astun vaikselt jõulululist rada üle kannatava kodumaa. Igal lävel tahaks kummardada, ükski maja pole leinata.”

Teadsin, et isa jälgedes ma käia ei saa. Oma kodumaa eest mul meie Sinimägede kangelaste eeskujul võidelda pole võimalik, aga vähemalt siin Korea sõjatandril on mul võimalus võidelda kommunismi ja kommunistliku kurjuse vastu. Võibolla mu lahingukaaslastel polnud põhjust siin sõdida – minul oli.

„Hei seersant!” kostis Fredricksi hää, „aeg on minna.”

Eesti, Soome, Läti ja Leedu endised sõjamehed kohtusid Kuressaares

14. juuli keskpäeval hakkas Kuressaare kesklinna Vabadussõdalaste ausamba juurde saabuma autobusse kogu Eestist. Saabujateks ligemale pooltuhat endist sõjameest Eestist, Soomest, Lätist, Leedust. Kell veerand kaks olid kõik Saaremaa ja mere tagant saabunud mehed-naised reservkapten Jaen Tear'i korraldusel Lossi tänaval rivis. Kolonelleitnant Peeter Saan'i juhataud Kaitseväe Orkestri saatel kõlas Kuressaare kesklinnas Eesti Vabariigi hümn. Vabadussõdalaste ausamba jalamil pidas Eesti vabadusvõitlejate XX. kokkutulekust osavõtjatele kõne endine Eesti kaitseatašee Saksamaal, Šveitsis ja Tšehhis, Kaitsealiidu Saaremaa maleva pealik, kolonelleitnant Kristjan Moora. Pärjad kaitseväe juhatajalt, kaitsealiidu pealikult, Eesti Vabadusvõitlejate Liidult (EVL), Leedu partisanidelt, Läti leegionäridelt, Eesti Vabadusvõitlejate Muuseumilt, Endiste Õpilavabadusvõitlejate Liidult jt. Ausamba jalamil pidas sütitava kõne Saaremaa mees, Tehumardi lahinguvälja lähistel sündinud, Johannes Tõrss. Tartu-, Võru- ja Pärnu meeskooride esituses, kaasa laulmas väljakutäis rahvast, kõlasid laulud „Au langenud kangelastele“, „Eestimaa mu isamaa“, „Eesti lipp“, „Mu isamaa armas“, „Kas tunned maad“.

Huvi ja hardusega südames jälgisid Kuressaare elanikud ja nende külalised kõrgesse ikka jõudnud vabadusvõitlejate ja nende nooremate mõttekaaslaste paraadi kesklinnas. Kuressaare kindluse poole liikunud kolonni ees uhkelt lehvimas Eesti Vabariigi lipp, Soome-, Läti-, ja Leedu riigilipud, millele sekundeerisid Eesti Vabadusvõitlejate Liidu ja selle piirkondlike ühenduste-, Klubi Wiiking-Narva-, Eesti Metsavendade Liidu- ja teiste ühenduste lipud. Lossihoovis asetati lipud lipumarsi saatel avarat lava piiravatesse lipuhoidjatesse. Kätte oli jõudnud aeg kehakinnituseks, mida lahkelt pakkusid Saaremaa naiskodukaitsjad.

Umbes kella poole nelja ajal andis Jaen Tear sõna EVL juhatause esimehele Gunnar Laevale, millele järgnes Saaremaa muuseumi kultuurharidustöö osakonna juhataja Raul Salumäe ülevaade Saaremaal aegade jooksul peetud taplustest. Jumalateenistuse viis läbi kaitseväe peakaplan emeritus kolonel Tõnis Nõmmik. Jumalateenistuse lõppedes laulsid kohalolnud Kaitseväe Orkestri saatel „Hoiatame Eestit“, kaitsealiitlased viisid neli pärga Kuressaare kindluse hoovi punavõimude poolt mõrvatute hukkamiskohta.

Sõna saab kaitseminister Urmas Reinsalu, kes tunnustas Eesti vabadusvõitlejaid nende vaprust ja kindlameelsust eest Eesti riigi kaitsel 1944. aastal. „Vabadusvõitlejate panus, mis lähtus õigusliku järjepidevuse põhimõtetest, oli Eesti Vabariigi jaoks määrava tähtsusega, päästes ühtlasi eestlaste au“ ütles kaitseminister. Kaitseminister pidades oluliseks, et ka riigikogu on oma auvõla vabadusvõitlejate ees lunastanud, tunnustades käesoleva aasta veebruaris oma otsusega de facto iseseisvuse eest võidelnud mehi ja naisi. Ta kinnitas kohalolnuile, et Eesti on valmis enda ja oma liitlaste julgeolekut kaitsma. Loeti ette kaitseväe juhataja läkitus. Päevakohased sõnavõttud Saare maavanemalt Kaido Kaasikult ja Kuressaare linnapealt Mati Mäetalult. Tunnustavad tervitussõnad Soome-, Läti- ja Leedu vabadusvõitlejatelt. Meeldejäädvalt soe ja meelietutav oli endise Kuressaare linnapea, riigikogu liikme Urve Tiiduse sõnavõtt. Ankrumehena esines pikema sõnavõttuga suursaadik Trivimi Velliste. Eesti vabadusvõitlejate XX. kokkutuleku lõpetasid alanud vihmasabinas vabadusvõitlejate koorid Tartust (Uno Uiga), Võrust (Heino Pehk) ja Pärnust (Elle Kullamaa), neid saatmas Kaitseväe Orkester, kohalikud rahvatantsijad, Saaremaa ansamblid ja lauljad. Kokkutuleku lipud langetati kell 18.45, ees ootas lõbus õhtu ja ööbimine Mändjala kempingus.

Saaremaa võimuesindajad, vabadusvõitlejad, kaitsealiitlased ja nende abilised olid teinud eeskujuliku töö selleks, et XX. Eesti vabadusvõitlejate kokkutulek Kuressaares toimuks kõigi jaoks meeldejäädvalt, mis läks ka igati korda. Suur tänu korraldajatele tehtu eest. Ei ole kahtlust selles, et väga paljud eakad rindemehed üle Eesti ja kaugemalgi, olid 14. juulil 2012 oma mõtetega Kuressaares, relvavendade juures, kellega on jagatud ühist saatust II maailmasõja ajal, nõukogude vangilaagrites ja taasiseseisvunud Eestis.

Muidugi ei jäänud ka seekordne vabadusvõitlejate kokkutulek Moskva tähelepanuta, kelle arvates oli Kuressaares toimunud Eesti vabadusvõitlejate XX. kokkutulek fašismi üle võidu saavutanute mälestuse mõnitamine. „Endiste SS-laste ja kohalike kollaboratsioonistide ülistamisele suunatud ürituste läbiviimist ei saa käsitleda millegi muuna kui natsimeelsuse sihiliku pealesurumisena Eesti ühiskonnale ja maailma pruunist katkust omaenda elu hinnaga päästnute mälestuse varjamatu mõnitamisena“ on öeldud Vene välisministeeriumi ametliku esindaja Aleksandr Lukaševitši kommentaaris, mis ilmus 17.07.2012 Venemaa välisametkonna kodulehel. Ja muidugi ei mahtunud meie naabrite pähe see, et kokkutulekust võttis osa Vabariigi Valitsuse esindaja kaitseminister Urmas Reinsalu.

Kuno Raude, Pärnus 17.07.2012.

Eesti, Läti ja Leedu vabadusvõitlejad Kuressaare kesklinnas, 14. juulil 2012.

Eesti, Soome ja Läti riigilipud Kuressaare kesklinnas, 14. juulil 2012.

Eesti Vabadusvõitlejad Kuressaares.

Leedu partisanid Kuressaares

ESTONIAN (TORONTO) CREDIT UNION LIMITED
 958 BROADVIEW AVE, TORONTO ON M4K 2R6
 TEL: 416-465-4659 FAX: 416-465-8442
 TOLL FREE: 1-866-844-3828
 WWW.ESTONIANCU.COM

Vaivara Sinimäed 2012. a

Harald Mäepalu (Eesti Sõjameeste Sakala Ühingu esimees), Endel Lindaja (Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitluse Keskuse esindaja), Margus Põldsepp (laulja, ELSK liige), Boris Takk (laulja, Sakala sõjamees, ELSK auliige), Kadri Tera (ELSK liige), Marina Rebane (kolonel Alfons Rebase õetütar), Jaanika Kressa ("Võitleja" peatoimetaja).

Eesti sõjameeste mälestusüritus Vaivara Sinimägedes jäi eesti ajakirjanduse jaoks folgi- ja rannapidude ning tormituule varju, olümpiast rääkimata. Meid nagu poleks olnudki – Eesti jaoks. Üle aja kestnud mehi ja nende järeltulijaid, kes oma isade ja vanaisade võitlust ei unusta.

Mälestusüritus oli ilus ja pühalik, kui maha arvata arutul hulgal meile vaenuliku meedia esindajaid, kes kõik olid ilusti meie mäele lubatud ja kellele mingeid mõistlikke piire ei pandud.

Väga õnnestunud oli sel aastal küll piduliku osa juhtimine, sest sõna oli palutud valdama Raivo Trass. Nimekas näitleja ei teinud oma tööd ülejalga, vaid oli tunda, et iga sõna tuli südamest.

Vaivara valla tervituse edastas volikogu esimees Veikko Luhalaid, kes ütles muuhulgas: „Meie riigijuhid ei saa, ei taha või neid ei lubata siia tulla, seetõttu tervitan mina teid.”

Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse nimel tervitas Sinimägedele kokku tulnud relvavendi ja aatekaaslast „Võitleja” tegevtoimetaja Endel Lindaja: „Me oleme siia kokku tulnud, et mälestada sind, eesti sõdur, kes sa möödunud aegade kestel võitlesid oma rahva vabaduse eest. Ja sind eesti metsavend, kes sa puhkad kodumaa metsade, soode ja rabade jäljetus hauas. Puhake rahu ja mälestus teist ärgu kustugu kunagi. Olime eesti sõdurid ja oleme seda ka praegu. Meie võitluse oli õige, võitlesime kommunismi vastu, et meie maa ja rahvas saaksid jälle vabad olla.”

Endel Lindaja ja ajalehe peatoimetaja Jaanika Kressa asetasi Sinimägede memoriaali jalamille ka „Võitleja” poolt pärja, mille lintidel seisis: „Eesti mees ja eesti naine! Sinu au olgu truudus!”

Põhjaliku ajalooülevaate 1944.a. sündmustest Sinimägedes andis Eesti Sõjameeste

Sakala Ühingu esimees Harald Mäepalu: „Bolshevismivastane võitlus oli võluvormel, mis lepitab eesti mehed võõra mundriga,” ütles Mäepalu, kandes seljas sõjapäevilt pärit laigulist jakki.

Sõna sai ka Edmund Ranniko Austraaliast, samuti edastati Jüri Toomepuu tervitused. Et tänavu langes Sinimägede kokkutulek kuupäevaliselt just major Georg Soodeni langemise päevale, siis rääkis temast ka Raivo Trass, andes sõna ka Soodeni pataljoni võidelnud Johannes Muutrale.

Isamaa ja Respublica Liidu rahvuslasi esindav Tarmo Kruusimäe ülistas oma sõnavõttus Mart Laari, Trivimi Velliste Laidoneri – justkui oleksid need kaks meest 1944. aastal Sinimägedes midagi olulist korda saatnud. Nagu varasematelgi aastatel, osutusid ka tänavu just lätlased nendeks noorema põlvkonna esindajateks, kes julgesid Sinimägedes vanu sõjamehi tänada ja asju õigete nimedega nimetada. Olgu need tervitused siinkohal ära toodud:

Oskars Krigeris, Rahvuslik Jõud (Nacionālais Spēks)

Austatud eesti leegionärid! Läti rahvuspatriootide organisatsiooni „Rahvuslik Jõud” nimel tänan ma teid! Aitäh selle eest, et kaitsesite meid kõiki bolshevismi eest! Teie langenud võitluskaaslased jäävad alatiseks elavatena meie mälestustesse. Tuleb tegutseda selle nimel, et ka tulevased põlvkonnad teie sangaritegudest, teie võitlusest ja vaprustest.

Tookord kui toimusid need verised lahingud, võitlesid eesti ja läti leegionärid koos ühise vaenlase vastu, kes ähvardas tagasi tulla ja hävitada mitte ainult meie rahvaid, vaid tervet Euroopat. Ka täna peame me olema ühendatud, sest ühenduses on jõud.

Austatud eesti leegionärid! Me soovime teile kõige paremat, teie olete eeskujus sellest, millised peavad olema tõelised mehed. Aitäh!

Gundars Kalve, „Daugavas Vanagi”

Olge tervitatud Eesti leegionärid! Olge tervitatud, sõbrad! Prantsuse kindral De-Gaulle on öelnud: Rahvas näitab oma suurust sellega, kuidas ta suhtub oma sõja

Kommentaar

Kas rindejoon vastupanuvõitluses on olematu, küsib vabadusvõitleja Mart Niklus ja selgitab küsimise tõsidust: hosianna hüüdmine kunagisele KGB abistajale kogub tuure. „Võitleja” tänab Mart Niklust usalduse eest ja avaldab oma viimases lehes tema kirjutise rõõmuga, kuid kahjuks ei mahu ära kõik Nikluse esitatud lisamaterjalid.

Mart Niklus on õnnelik vabadusvõitleja, sest ta on näinud ka vähemalt mõningaid oma vabadusvõitluse vilju ning saanud, küll mitte Tartu linnalt, vaid palju kõrgemalt, tunnustusi. Vt. ka mullust esildist Tartu linnale (algus lk. 7), mis annab hea ülevaate vabadusvõitleja Mart Nikluse tegevusest ja teenetest.

Rindejoon oli selge sõjas, seal oli näha, kes on vaenlane. Hägustuma hakkas rindejoon juba sõja lõppedes ja eesti sõjameest, olgu seda, kes varjus kodumetsa või seda, kes alustas võõrsil uut elu, ei mõistetud enam.

Pedro Krusten on kirjutanud romaani „Laev akna taga”, mis jutustab Vaivara Sinimägedes pimedaks jäänud sõjamehest, kes kaotas ka käed. Ka selle raamatu peategelane tunneb, et rindejoont pole enam olemas. Ta elab pimedana võõra rahva hulgas, kuid näeb maailma ometi oluliselt selgemini kui teised tema ümber ja mis veelgi olulisem, selgemini kui meie praegu!

Vahetult sõjajärgsel ajal, ka siis, kui alustati „Võitleja” väljaandmist ja ka siis, kui loodi Ülemaailmne Eesti Vabadusvõitlejate Keskus, oli pilt selgem ja õhk puhtam, oli seepärast, et inimesed mäletasid veel pärismaailma ja vana elu, tunnistasid eetilisi väärtusi ning mis peamine – aatelisi inimesi oli kõigele vaatamata veel väga palju alles.

Mart Niklus oli sõja ajal laps, oma õiglustunde on ta pärinud sõjamehest isalt ja inimsusevastases riigis oli ta vähemuse esindaja. Neid, kes kunagi ühegi vooluga kaasa ei läinud ja töetundmise oma sisemusest ammutasid mitte ainult äärmiselt eksitavates, vaid ka ekstreemsetes oludes, polnud okupatsiooni ajal palju ja ehk ei olegi enam aeg(a) kohut mõista nende üle, kes, erinevalt temast, tollal ümber ringi murdusid. Kuid tollast mitmekordset värvi- ja nahavahetamist nüüd, vabas Eestis tagantjärele õigustada – Enn Tarto sellisele tegevusele pole mingit õigustust. Theodor Reinholdi suguste esitamine ja riiklikult autasustamine 1993. aastal on ületanud piiri, aga seda piiri ületatakse sõja võitjate piirist ja moraallitus maailmas kogu aeg...

„Võitleja” jaoks on sellel teemal peatumine just viimases lehes omamoodi tähenduslik. Piire enam pole ja kahjuks on sovjetlik mõttemall kodumaalt ka üle ookeani kanduma hakanud. Kannatavalt kodumaalt vabasse maailma varjule viidud eesti mõte ja meel on otsa saamas ja edasi anda pole seda kellelegi. Laenates sõnu Gustav Suitsult – jah, tuleb tund, kus unustame oma nimegi ja varjugi ei heida seinale...

„Võitleja” tegevtoimetaja Endel Lindaja ning peatoimetaja Jaanika Kressa Sinimägedes 28. juulil 2012. aastal.

kaotanud sõjameestesse. Meie -eesti ja läti - leegionärid kaotasid Teise Maailma-sõja ainult juriidiliselt. Emotsionaalselt me võitsime selle sõja! Vene okupantide ja nende kohalike käsilaste väljaajamine isamaalt, kuni saksa armee rinne tugevnes, sangarlikud võitlused Idarindel ja meeleheitlik võitlus iga jalataie maa eest – see on vaid väike tunnistus meie võidust.

Sellest on vähe, et me oma leegionäre austame ainult sellisel üritusel nagu täna. Teid tuleks austada iga päev. Ja seda saame teha meie, leegionäride lapsed ja lapselapsed. Meie vaenlane pole kusagile kadunud. Ta on, nagu Trooja hobune, sisse imibunud igasse linna ja külla. Ta tõstab aina häbematumalt oma sajapealist keret ja esitab oma nõudmisi. Kas me kuuletume venelastele? Ei! Me oleme valmis võitluseks. Seetõttu ma tänan eesti leegionäre, kes on alati olnud meile eeskujuks ja jäävad eeskujuks meie põlvkonnale. Jõudu võiduks!

Jaanika Kressa, peatoimetaja

Rahupaik kodumaa mändide all

Rahvuslaste Tallinna klubi esindus 24. veebruaril 2012 Eesti ühele väljapaistvamale sõjasangarile austust avaldamas. Seisavad (vasakult): Kadri Tera, Tõnu Kalvet, Ago Undrits, Aare Pällin, Alar Mägi ja Erich-Anton Erkman. Kükivad (vasakult): Lauri Õun ja Jaan Hatto.

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu Tallinna Ühenduse rajatud kalmistuosas Tallinna Metsakalmistul on teiste hulgas viimse rahupaiga leidnud mitmed kodumaalt kaugel igavikku lahkunud vabadusvõitlejad ja pole liialdus ütelda, et see ongi vist pea ainus paik, kus nn. Kodu- ja Välis-Eesti õnnestunult kohtunud ja taas üheks saanud on.

28. aprillil toimusid Metsakalmistu vabadusvõitlejate osas kevadised koristustalgud, mida korraldas Eesti Vabadusvõitlejate Tallinna Ühenduse juhatuse liige hr. Ago Juurik, kes töö kanda hoolt selle rahupaiga eest, oma südameasjaks on võtnud. 84-aastane Ago Juurik helistas läbi lahkunud sõjameeste pereliikmedkalmistuplasti eest vastutajad, samuti kutsus ta appi vabadusvõitlejate ühenduse noorliikmed.

Nii kohtusid kalmistul üsnagi eriilmelised talgulised, kes nendeks paariks tunniks muutusid ühiseks kogukonnaks. Koos puhastati muru ja istutati lilli, ühispildi ajaks olid varasemad ja virgemad talgulised juba minema tõtanud.

See oli ilus kevadpäev, mis hetkeks justkui liitis inimesi, kes hoolivad oma kallistest, sel kevadpäeval said lilled ka need, kellel pole järeltulijaid või kelle järeltulijad pole enam eestlased. Ago Juurik tänas kohaletulnuid südamest, ka nende nimel, kes seal mändide all puhkavad.

Praegusel kujul avati kõnealune kalmistuosa pidulikult 8. oktoobril 2008. aastal. „Auväärsete sõjameeste rahula on saanud sõjaväekalmistule kohase ilme: kõrgel platool seismas 22. juunil 2003. aastal pühitsetud keskne mälestusmärk Tallinna vabadusvõitlejatele, mustast graniidist hauatähiste sirged read, ühesuguselt kujundatud hauaplaadid, erkroheliselt särav kaunis murukate, mille hooldamise on enda kanda võtnud Eesti Vabadusvõitlejate Tallinna Ühendus (EVTÜ), armastusega istutatud lilled ühtselt kujundatud ja paigaldatud vaasides,“ rõõmustas avamise aegu rahupaiga looja, arhitekt Kuno Raude, kes aastatel 2003-2006 oli ka EVTÜ esimees.

Raude meenutab: „Mulle teadaolevalt sai Tallinna vabadusvõitlejate matmispaiga rajamine kunagi Birgitiini ordule kuulunud Pirita kloostri maa-alal, tänasel Tallinna Metsakalmistul, alguse 20. Eesti Relvagenaderide Diviisi 45. rügemendi I pataljoni 4. kompanii I rühma ülema, omaaegse Eesti Maaehitusprojekti Pärnu osakonna projektijuhi, Kalju Ruubeli muldasängitamise möödunud sajandi viimase kümnendi alguses. Sellest ajast möödunud aastate jooksul on tema hauale Metsakalmistul lisandunud paljude Eestit 1944. aastal vallutajate eest kaitsnud relvavendade puhkepaigad. Siin on leidnud rahu 26. juunil 1999. a. kodumaamulda sängitatud Eesti kuulsaima sõjamehe, Tammelehtedega Rüütliristi kavaleri, kolonel Alfons Rebase põrm, siin puhkab 20. Relvagenaderide Diviisi 46. rügemendi II. pataljoni ülem, Riigiküla kangelane kolonelleitnant Rudolf Bruus. Siia on paigaldatud II. maailmasõja esimesel rahupäeval 10. mail 1945. aastal punatšehhide poolt Tšehhimaal Nymburki linnas alatult tapetud Sinimägede kangelase, Rüütliristi kavaleri, Eesti kaadriohvitseri major Paul Maitla hauakivi, mille all puhkab majori abikaasa. Siin, pühamaist pühas paigas, puhkavad kõigile tuntud sõjameestega kõrval kõige tavalisemad eesti mehed, kelle kanda oli Eesti kaitselahingute, Venemaa laagrite ja nõukogude okupatsiooni kogu raskus. Mehed, kes jäid veriseimates lahingutes Eestimaa pinnal ja Venemaa orjalaagrites imekombel ellu. Koos rindel langenud võitluskaaslastega tulid kangest soost eesti mehed nooruse rõõvinud võitlusest lõppkokkuvõttes välja võitjatena!“

Kuid tookord, avamise aegu, oli juttu sellestki, et kavandatud tööd projekti lõplikul elluviimisel jätkuvad ja kord leiab iga Metsakalmistu külastaja kõikide Tallinna vabadusvõitlejate nimed raiutuna musta graniiti sõltumata sellest, kus paikneb vaprast sõjamehe viimane puhkepaik. Mida tahes selle all mõtles idealist arhitekt – nii pole see läinud.

Aastad on möödunud ja Eesti kaitselahingutest osa võtnud mehed vääriskid palju rohkem tähelepanu, kui praegune Eesti julgeb või viitsib neile osutada. Talvel

Relvavend ja sõjaajalohuviline

Erki Nurga erakollektsiooniga on võimalik tutvuda Tallinnas.

Kui Teil on midagi sõjapäevilt alles, mis võiksid sobida sellesse kollektsiooni, siis palun lahkesti pakkuda! Näiteks puuduvad sellest kogust E-käsimõõgaga kraenurgad.

Külastus palun eelnevalt kokku leppida kõnetraadi kaudu +37256464617 või e-mail rzm@hot.ee

Kolonelleitnant Johannes Raudmäele, kes oli enne sõda Kaitseliidu Sakala maleva pealik, lahkunud Canadas 1973. aastal, istutavad lilli allakirjutanu ja hr. Ago Juurik. Taamal ootab oma lilli Eestis mõne aasta eest lahkunud sugulasteta Kalju Rimmelgas.

on lumi mälestusmärgi juurde lahti ajamata, nagu ei asukski see kalmistu ühe riigi pealinnas ja nagu polekski tegemist meestega, kes selle riigi eest oma elu on kaalule pannud.

Muidugi käivad haudadel küünlaid süütamas omaksed, mõnel haul käib tähtpäevadel ka allesjäänud relvavendi ja nooremaid aatekaaslasi. Näiteks rahvuslaste Tallinna Klubi on võtnud kauniks traditsiooniks saata Eesti Vabariigi aastapäeval oma esindus kolonel Alfons Rebasele austust avaldama.

Tänavu 24. veebruari hommikul külastasin koos kahe hea sõbraga Tallinna Metsakalmistut. Meil oli lumelabidas kaasas ja õnneks jõudsime tee lumest lahti rookida nii Rebase kui ühise mälestusmärgini. Lumemütsid peast ja silmad puhtaks tegime ka neil sambakestel, mis kalmistul teatavad, et tegemist on just vabadusvõitlejate kalmistuosaga.

Kuid miks ei võiks sellist tööd, vähemalt pühade eel, teha näiteks kaitseliitlaste? Küsisin seda Ago Juurikult, kes selle peale naerdes kommenteeris, et kaitseliit ei saa oma Siselinna kalmistutki korda. Nii see kahjuks on. Kaitseliit on naerukoht ja vabadusvõitlejad on ära unustatud. Poliitikud käivad meil pärgi panemas kusagil Maarjamäe segasummasuvilas ja isegi Tõnismäelt äraviidud pronksokupanti peetakse meil riiklikult meele, et sõja võitjaid mitte pahandada.

Ehk ongi hea, et meie Metsakalmistu on rahupaik, kus on tõesti rahu, kuhu kedagi ei aeta sunniviisiliselt viisakat nägu tegema. Seda uskumatum tundub nüüd tagantjärele meenutada kunagist pidulikku tseremooniat, mil kolonel Alfons Rebase ümbermatmisel osales nii kaitseliit kui ka kaitseväge juhataja Johannes Kert.

Vaatasime iseseisvuspäeva õhtul Alfons Rebase õetütrel Marina kodus seda vana filmi ümbermatmisest ja tundsime lindilt, et suur hulk mehi, kes täna juba Metsakalmistu murumäta all magavad, jalutavad selles filmis sisuliselt oma tulevastel haudadel... Ehk ongi hea, et nende silmad ei näe enam tänase päeva väiklust ja ülekohtu.

Puhake, paremad pojad! Ükskõik kus te ka oma viimase rahupaiga olete leidnud – teie võitlus ei olnud asjata, me ei unusta teid ja igal ajastul saab leiduma neid eestlasi, kes teid mäletavad ja teile küünla süütavad, olgu kalmistul, olgu omas kodus või oma mõtetes.

Jaanika Kressa

Sõjaväest, sõnaväest ja poliithaaveldusest

Varakevadise täiskuu imetlemise katkestas hiline telefonihelin, helistajaks tuttav, kes ikka aeg-ajalt pealinna elu ja sündmuste kohta uudiseid pärib. Nii ka seekord algas lühike kuid põnev vestlus küsimusega: „Kas sa EVL (Eesti Vabadusvõitlejate Liit), 20. juubeliaasta kokkutulekul käisid?“ „Käisime, käisime!“ kõlas vastuseks. Vastus jäi lühikeseks, sest midagi tuli vahele, keegi kiirustas tagant ja miski katkes lõpuks sootuks, viimasel ajal isegi digitelefoni. Tagasikõne asemel otsustasin, et kirjutan selle vastuse kõigile lugemiseks ja kaalumiseks, et igauks, kel huvi, võiks olla selle Lõuna-Eesti taadi asemel, kes ikka ja edasi tunneb huvi Eestimaa saatuse, poliitika ja elukorralduste ootamatuste üle.

Niisiis toimus juba 20. korda Eesti Vabadusvõitlejate Liidu aastakoosolek, juubelihõngune ja auväärne. Meeste ealistest erisustest polnud juttugi, kõik olid ülikondades või sõdurivormis, rinnas mitmetegi riikide aurahad, teenitud nii lahinguristsetel kui ka juba vabas Eestis, mälestus ja austus revääril, kepp toeks ja selge silmahelk tabamas igat tuttavat võitlus- ja saatusekaaslast. Kirjutise eesmärgiks ei ole aga kõnede ja laulude, aruannete ja meenutuste ümberjutustus. Hoopis millestki tõsisemast sooviksin ma alljärgnevaga anda teada. Olgu koheselt selgitatud, et edaspidises keelepildis mainin seda „uut tähendust“ vaid laenatud nähtuse peenime kasutades!

Juttu tuleb 14. veebruaril Eesti Vabariigi Riigikogus vastuvõetud avaldusest ja selle sisulisest tähendusest, kasutusest ja mõistetest. Niisiis, tagasi Tallinna, tagasi Rahvusraamatukogu Konverentside saali, tagasi just selleks hetkeks kui sõna antakse IRL-i uuele esimehele, kes ilmselt sai kutse, kust võis lugeda Mart Laari nime. Oli just Mart Laar selleks meheks, kes Eesti Vabadusvõitlejate XIX kokkutulekul Tartus, 16. juulil 2011. aastal, pühalikult lubas: „Luban teile, et teen selle ära! Ma luban, et teen kõik endast sõltuva, et selleks hetkeks, kui te kogunete XX Eesti Vabadusvõitlejate kokkutulekule, võin ma teile raporteerida ja kinnitada, et see asi on lõppeks tehtud!“ (Eesti Vabadusvõitlejate Liidu infoleht nr.1, dets.2011 lk.3)

Niisiis tagasi IRL-i ja tema uue esimehe, Urmas Reinsalu, tervituskõne juurde. Muidugi oli oodatust ülevam kuulda mugavuslubajalt tervitust Mart Laarilt ja kiidukõnet Riigikogust tehtud avaldusele, arusaadavalt eeldas see noor ja ilmselt veel kordagi Sinimägedele jõudmatu poliitruupor, et kõik need paarsada saalisviibivat vanahärrat, avaldustekstiga juba ammu tuttavad on ja heakskiitu ootavalt lisas ta otsekui kinnituseks, et nüüd on riik oma auvõla tasunud!

Selle koha peal soovitan kõigil lugeda veelkord läbi see vormiliselt ja sisult üks ebaõnnestunud avaldusi, mis kahjuks nüüd saab vähemalt siinkirjutaja kaasabil uue mõistesõna- „poliithaaveldus“! Pööran tähelepanu sõnale „haaveldus“ ja märgin ära, et sellel ei ole mingit seost Tsehhi kirjaniku ja inimõiguslasest poliitiku ning austustvääriva presidendiga, silmas on peetud oma kadakast ja karjamaast võrsunud Liis Haavelit!

Kui nooruke naine omas kurjast meelest ja pahedest vaevatuna, juristi haridusega ja kriminaalse eluhoiakuga elukaaslasest toetatuna, erilist kihku vanurite maise vara järele, siis paljudele pakkus see saaga ühist nimetust „liishaavelit tegema“, sünonüümi kõigile neile inetusile, mida meie rahvuskehandis varematal aastatel peeti vaad, et võimatuks. Kui nüüd aga vaadelda seda tegu, mille dokumentaalseks vormiks on ülalmainitud Riigikogu avaldus, siis kas ei ole see hoopistükkis võrdväärne mõistega poliitiline „haaveldus“?

Kuis teisiti saab võtta seda püüdu, sisendada vanadele meelele usku, et riik on nüüd oma auvõla selle lausestusega, kus pigem taunitakse okupatsioonide perioodil väeteenistuses olnute tegevust, täitnud? Ja nagu sellest veel väheks oleks jäänud, tuli kõnepulti - Trivimi Velliste. Ülekorrates ja veelkord tänades Urmas Reinsalut ja IRL-i sellise ainulaadse ja uskumatu „töövõidu“ eest, mis tema sõnul oli võimalik alles nüüd, alles selle valimistulemi saavutusena, alles koalitsioonileppe punkte meeldetuletades ja alles hetkel kujunenud maailmavaatelistest otsustest Toompeal! Bravo!

Tuleksin tagasi teema algse püstituse juurde. Kas ma EVL-i 20. aastapäeva koosolekul käisin? Käisin ja istusin kogu pika aja, lugesin ka levitatud kolme ajalehte.

„Vaba Sõna“, mille päis ütleb lugejale, et tegemist on Eesti Vabadusvõitlejate Liidu infolehega. „Priius“, mis väidab end olevat endiste represseeritute ühtne infoleht. Ja „Võitleja“, mille 61. aastakäik võib jääda viimaseks. See ajaleht on saanud alguse pagulaslaagrist, siirdunud ja siiranud oma autoritega lugejasilmad üle kogu maakera ja tema päiselt on lugeda, et tegemist on ülemaailmse Eesti sõjameeste ja vabadusvõitlejate häälekandjaga. Pangem tähele päise teksti- ... sõjameeste ja vabadusvõitlejate.....!

Nii nagu artikli pealkirjast võis ka tähelepanelik lugeja märgata, püüan järgnevalt tuua välja sõjaväe ja sõnaväe teatavaid erinevusi. Sõnaväega saab sageli murda ka selliseid tõkkeid, mille murdmiseks jääb sõjaväest väheks. Sõdades ei kehti reeglina tsiviilelu normid ja eetika ning moraal peidavad end vaid iga mundrikandja kiivri ja rinnakunõõpide varjus. „Tapa või tapetakse sind!“ on lühim lause, millega meelele antakse relvad, relvade andjad (olgu siis vabatahtlikele või sundmobilisatsiooni kuuluvatele!) ei soovi aga tapariista eest midagi enam kui seda, millele eesti kaunis keeles on olemas eraldi sõna- vanne! Ka metsavennad on relvis, ka nemad tapavad, ka nemad on valinud pooled? Jah, kuid nemad vannuvad, millal tahavad ja otsustavad ise, rindejoot ja vaenlast ei erista selle võitluse puhul mingid „pooled“, sestap ei ole siiani kuulnud ka peale pealiku suurt midagi teiste kasutatavatest aukraadidest ja teenistuskarjäärist ja medalitest.....

Sellises kontekstis ei saa ega või olla ealeski kindlad, et samuti ei hakka end (kui juba pole pidamas!?) „vabadusvõitlejateks“ pidama ka nn. korpusepoisid.

Kokkuvõtlikult kordaksin veelkorra selle katkenud kõne põhiteemat. Kaua teh-

Läti Leegioni päev 16.3.2013 (algus lk 5)

Miks Sinimägedesse ja teistele Leegionit mälestavatele üritustele julgeb kohale tulla vaid käputäis mundrikandjatest ohvitseri? Olgu nad siis Kaitseväest või Kaitseliidust, peaks nende kohus olema oma isamaa sangarite austamine ja seda tegudes. Pärast meeliülendavat marssi Riias lähevad traditsiooniliselt lätlased laiali üle kogu maa, et seal lokaalselt Läti Leegioni päeva edasi tähistada. Nii olime meiegi juba kolmandat aastat läti aatekaaslaste Gundars Kalve poolt kutsutud Jekabpilsis, kus Krustpilsis Vabadussõja monumendi juures toimus kõnekoosolek, mida oma sireenidega ning tervitussõnadega tuli sisse juhatama ka kohalik Politsei. Peale kõnesid pärgade panek, millele järgnes Krustpilsis lossis näitus „Läti Leegion 70!“. Ei olnud sellega aga kõik lõppenud. Öhtu naelaks oli pidulik üritus Sünu põhikoolis, kuhu olid kohale kutsutud kõik Jekabpilsis veel elavad Läti Leegioni mehed, nad toodi saali noorte lätlaste käevangus saadetuna ja võeti vastu rahva poolt püsti seistes. Läti Leegionäride seas ka Eesti Leegionärid, keda võeti siiralt ja südamlilikult vastu kui omi. Nad suunati istuma aukohtadele. Aktusest võtsid osa peale lihtsate inimeste ka kohaliku omavalitsuse ja riiklike struktuuride, sealhulgas Politsei ja riigikaitse esindajad. Seda tehti uhkelt ja kartmata oma „pagunite pärast“. Meenutati eelmisel aastal igavikuradadele lahkunud kaasvõitlejaid, tuues rahva ette nende lühielulood. Seda tegid noored lätlased, korda mööda kord tüdruk, siis poiss, rääkides leegionäride elulugusid, hoiti käes põlevat küünalt ja fotosid. Kõik fotod ja küünlad asetati saali ühte nurka, spetsiaalsele aukohale. Samal ajal kui saalis toimus pidulik üritus, mis kestis ca 3 tundi ja mille jooksul jagati Läti noorleegionär Gundars Kalve poolt vanadele Leegioni-meestele kiidusõnu, kallistusi ja meeneid (ka meie Leegioni-meestele), süütasid noored väljas palkidest kõrge põhjamaise lökke, mis karges öhtupimeduses sümboliseeris seda, et valgus ei kao, ei kao ka siis kui pea kõik ümberringi võib olla pimeduse küüsis – ikka on neid, kes valgustavad elu. Öhtu viimase kõne au oli jäetud meile, eestlastele ja tervitussõnu Eestist edastasime kolmekesi, kaks vana rindemeest ELSK-Auliiget Martin Ennuk ja Boris Takk ning nende ridade kirjutaja. Kinkisime Läti kamraadidele raamatu „Eesti Leegion sõnas ja pildis“ ja tuletasime meelde, et seisame tänini ühel pool rindejoot. Piduliku osa lõppedes tehti Leegionäride ühispilt, peale mida ootas väljas löke, koos hõõgveiniga ja pidulaud, kus juttu jätkus varajaste hommikutundideni.

Meie Leegioni-mehed jäid nähtu ja kogetuga väga rahule, kuid oli ka kurb kuulda tõdemust, et pole midagi nii ilusat, südamlikku ja suurejoonelist näinud kunagi Eestis – siin on mei, millele mõelda.

Andri Ollema, Eesti Leegioni Sõprade Klubi

Eriti ohtlikud: Tänavu möödus 105 aastat kolonel Alfons Rebase sünnist. Tema pere ja Eesti Sõjameeste Sakala Ühing on seda tähtpäeva tähistanud traditsiooniliselt juba aastast 2004. Tänavu esmakordselt ilmutas sünnipäevapeo vastu kõrgendatud huvi väidetavalt Eesti Kaitsepolitsei. Vähemalt said korraldajad eelnevalt ahistavaid telefonikõnesid, nagu oleks tegemist mingi eriti ohtliku kogunemisega. Elame huvitava ajal...

tud ja pikalt oodatud vabadusvõitluse tunnustamisega on Riigikogu järjekordselt näidanud ülesse oma hoolimatust ja enesereklaamilikku suhtumist. Endiselt on suu vahus vaid neil, kes püüavad isamaalisuse ja aate najal juba suhteliselt lootusetut seltskonda (riigivarastest põllumajandusministrid ja idanaabritele elulubasid sebijatest maasikakaupmehed) eksponeerida, endiselt ei ole üksmeelt ega selget tahet tänada ja väärtustada eesti sõjamehi, kes meie Teises Vabadussõjas kodumaa eest elu kaalule panid.

Valdo Paddar, Eesti

Riigikogu avaldus

TUNNUSTUSE AVALDAMINE EESTI KODANIKELE

Võttes aluseks Eesti Vabariigi põhiseaduse ja lähtudes sellest, et tulenevalt rahvusvahelisest õigusest ei katkenud Teises maailmasõjas okupeeritud Eesti Vabariigi õiguslik järjepidevus, avaldab Riigikogu tunnustust Eesti Vabariigi kodanikele, kes tegutsesid Nõukogude Liidu või natsionaalsotsialistliku Saksamaa okupatsioon aastatel Eesti Vabariigi de facto taastamise nimel. Riigikogu mõistab hukka Nõukogude Liidu ja natsionaalsotsialistliku Saksamaa repressiivse poliitika ning nende isikute tegevuse, kes nimetatud režiimide teenistuses on toime pannud inimsusevastaseid kuritegusid, sõltumata nende kodakondsusest ja kuritegude toimepaneku kohast. 14.02.2012